

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti
Projekt URBIS – pilotski projekt o zagotavljanju varnosti v
Ljubljani

Raziskovalno poročilo

Financer: Program vseživljenjskega učenja Leonardo da Vinci Direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji: 518620-LLP-1-2011-1-IT-LEONARDO-LMP. Spletna stran projekta: <http://www.urbisproject.eu/>

Vodja slovenskega dela raziskave URBIS in WP 4: Prof. dr. Gorazd Meško

Sodelavca: Izr. prof. dr. Andrej Sotlar in asist. Bernarda Tominc

Predstavitev projekta in terensko delo s študenti: prof. dr. Gorazd Meško in doc. dr. Katja Eman

Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti
Projekt URBIS – pilotski projekt o zagotavljanju varnosti v Ljubljani

Raziskovalno poročilo

Urednik

Gorazd Meško

Oblikovanje in prelom

Katja Eman

Izdajatelj

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova 8, Ljubljana.

Leto izida

2014

Financer

Program vseživljenjskega učenja Leonardo da Vinci Direktorata za izobraževanje in kulturo pri Evropski komisiji: 518620-LLP-1-2011-1-IT-LEONARDO-LMP.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

351.78:352(0.034.2)

MEŠKO, Gorazd

Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti [Elektronski vir] : projekt URBIS - pilotski projekt o zagotavljanju varnosti v Ljubljani : raziskovalno poročilo / vodja slovenskega dela raziskave URBIS in WP 4 Gorazd Meško ; sodelavca Andrej Sotlar in Bernarda Tominc ; predstavitev projekta Gorazd Meško in Katja Eman. - El. knjiga. - Ljubljana : Fakulteta za varnostne vede, 2013

Način dostopa (URL): <http://www.fvv.uni-mb.si/knjigarna/eknjige/raziskave/projekt-urbis.pdf>.

ISBN 978-961-6821-46-9

1. Sotlar, Andrej

274541056

O URBIS projektu in pilotski študiji v Ljubljani

Projekt financira Agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo Evropske komisije, in sicer v okviru programa Vseživljenjsko učenje - podprogram Leonardo da Vinci. Njen namen je raziskati in se na ravni EU odzvati na zaznane potrebe v evropskih mestih pri izobraževanju in usposabljanju za 'upravljanje varnosti v mestih'. Ob upoštevanju vse večje svobode pri pretoku ljudi, blaga in storitev preko nacionalnih meja, vedno bolj zaostrene gospodarske klime in posledično večjih pritiskov na upravljanje zmogljivosti v evropskih mestih, projekt URBIS preučuje možnosti za upravljanje varnosti v mestih.

Projekt URBIS preučuje pomen upravljanja varnosti v mestih, vlogo organov, organizacij in civilne družbe pri zagotavljanju varnosti v mestih, veščine vodij, odgovornih za zagotavljanje varnosti v mestnih okoljih in potrebo po usposabljanju in izobraževanju za čim bolj učinkovito zagotavljanje varnosti v mestih v demokratični družbi.

Ugotovitve te raziskave bodo v pomoč pri razmisleku o potrebi po profesionalizaciji tega področja. V okviru projekta bo nato oblikovan in preizkušen izobraževalni program na podiplomski ravni s poudarkom na primerjalnem razumevanju urbane varnosti v Evropi, preučene pa bodo tudi možnosti za izmenjavo znanja in izkušenj med javnimi organi.

Cilji URBIS projekta

Ključni cilji URBIS projekta so prepoznati obstoječe stanje upravljanja varnosti v mestih; opredeliti potrebo po nadaljnji profesionalizaciji te vloge, še posebej s pomočjo visokošolskih kvalifikacij; oblikovati primerjalni izobraževalni program za upravljanje varnosti v mestih; preizkusiti ta program preko pilotnega tečaja med sedanjimi in bodočimi menedžerji varnosti v mestih; razvoj in širjenje osebnih in strokovnih zahtev za nastajajočo vlogo managementa varnosti v mestih, vključno s spretnostmi in kompetencami za multiagencijsko delo; in opredelitev meril za vzajemno priznavanje izobraževanja in usposabljanja s področja upravljanja varnosti v mestih v celotni Evropski uniji.

Pilotska študija v Ljubljani

Poleg pregleda praks zagotavljanja varnosti v Jugovzhodni Evropi, ugotavljanja kompetenc za zagotavljanje varnosti v mestnih okoljih in primerov dobre prakse smo del URBIS projekta

izvedli v Ljubljani spomladi 2014. Pričujoče poročilo predstavlja pilotski modul projekta URBIS, ki smo ga izvedli skupaj z magistrskimi študenti varstvoslovja in mestnimi redarji Mestne občine Ljubljana. V sodelovanju z Mestnim redarstvom smo identificirali nekaj varnostnih problemov v urbanih delih Ljubljane in jih analizirali s pomočjo metode SARA (angl scanning, analysis, response, assessment), ki vsebuje posnetek stanja, analiza, odzivanje in ocenjevanje učinkov. Prvi dve fazi smo izvedli v celoti, medtem, ko sta drugi dve fazi bili izvedeni kot razprava oz. iskanje možnosti za reševanje lokalnih varnostnih problemov. Najprej smo izvedli predavanja v obsegu 20 ur in se določili za analizo varnostnih problemov v Ljubljani (grafiti, kriminaliteta, beračenje, mirujoči promet, javni red in mir na prireditvah, varnost v parku Tivoli). Zatem je sledil pregled literature, analiza problematike v Ljubljani in terensko delo. Ugotovitve pilotskega projekta smo predstavili na konferencah v Sarajevu (urbana varnost) 16. maja 2014 in na 15. Dnevih varstvoslovja 4. in 5. junija 2014.

Vsebine, predstavljene v nadaljevanju služijo za nadaljevanje razprave in iskanje rešitev za obvladovanje varnostne problematike v mestnih okoljih.

Vodja slovenskega dela URBIS projekta

Gorazd Meško

KAZALO

KAZALO.....	5
Reševanje problematike grafitiranja v Ljubljani	9
POVZETEK.....	10
ABSTRACT	11
1 UVOD.....	12
2 REŠEVANJE PROBLEMATIKE GRAFITIRANJA PO MODELU SARA	13
2.1 Faza opazovanja.....	13
2.2 Faza analize.....	14
2.3 Faza odzivanja	16
2.3.1 Vključevanje skupnosti v boj zoper grafitiranje	16
2.3.2 Oblikovanje projektnih skupin zoper grafitiranje	18
2.3.3 Princip posvojitve zidu.....	19
2.3.4 Družbeno koristna dela obsojencev.....	19
2.3.5 Peskanje s sodo.....	20
2.3.6 Premazi proti grafitom	20
2.3.7 Preventivni projekt	23
3 ZAKLJUČEK	25
4 UPORABLJENI VIRI	26
Reševanje problematike beračenja v centru Ljubljane.....	28
POVZETEK.....	29
ABSTRACT	30
1 UVOD.....	31
1.1 Metodološko-hipotetični okvir.....	32
2 OPAZOVANJE	33
2.1 Območja intenzivnejšega beračenja.....	33
3 ANALIZA	34
3.1 Zakonodaja povezana z beračenjem in pristojnostmi Mestnega redarstva.....	34
3.2 Intervju z redarjema Mestnega redarstva Ljubljana.....	34
3.3 Pregled vladnih in nevladnih organizacij za berače in brezdomce v centru Ljubljane.....	37
3.4 Intervju s predstavnikom Dnevnega centra za brezdomce - Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote	38
3.5 Intervju s predstavnikom Društva Ključ	39
3.5.1 Analiziranje beračenja.....	41

4 UKREPANJE	43
5 ZAKLJUČEK	45
6 UPORABLJENI VIRI	46
PRILOGE	48
Zagotavljanje varnosti na javnih prireditvah v Mestni občini Ljubljana: študija primera	54
POVZETEK.....	55
ABSTRACT	56
1 UVOD.....	57
2 VLOGA MESTNEGA REDARSTVA NA JAVNIH PRIREDITVAH.....	58
3 REŠEVANJE PROBLEMATIKE JAVNIH PRIREDITEV PO S.A.R.A MODELU	61
3.1 Opazovanje	61
3.2 Analiza	62
3.3 Ukrepanje	63
4 ZAKLJUČEK	65
5 UPORABLJENI VIRI	66
Vloga mestnega redarstva pri preprečevanju premoženjske kriminalitete v Mestni občini Ljubljana	67
POVZETEK.....	68
ABSTRACT	69
1 UVOD.....	70
2 V SKUPNOST USMERJENO POLICIJSKO DELO Z ELEMENTI SARA MODELA. 70	
2.1 Posnetek stanja.....	72
2.2 Analiza stanja.....	74
2.3 Ukrepanje	79
2.4. Ocena stanja	84
3 ZAKLJUČEK	84
4 UPORABLJENI VIRI	85
Prometna problematika v centru Ljubljane	88
POVZETEK.....	89
ABSTRACT	90
1 UVOD.....	91
2 TEORETIČNI DEL	91
2.1 SARA model.....	92
2.1.1 Opazovanje.....	93
2.1.2 Analiza	93

2.1.3	Ukrepanje	93
2.1.4	Ocena.....	93
3	EMPIRIČNI DEL	93
3.1	Faza opazovanja.....	93
3.2	Faza analize.....	94
3.2.1	Uporabljene metode	94
3.2.2	Grafični prikaz kritičnih območij	95
3.2.3	Rezultati ankete	96
3.3	Faza ukrepanja	98
3.4	Ocena stanja	99
4	ZAKLJUČEK	99
5	UPORABLJENI VIRI	100
6	PRILOGA.....	101
	Reševanje varnostne problematike na območju parka Tivoli v Ljubljani	104
	POVZETEK.....	105
	ABSTRACT	106
1	UVOD.....	107
2	PROMET	108
3	MOTENJE JAVNEGA REDA IN MIRU	109
4	PRIREDITVE.....	110
5	GRAFITIRANJE.....	112
6	PROBLEMATIKA, POVEZANA S PSI	113
7	ZAKLJUČEK	115
8	UPORABLJENI VIRI	116

Reševanje problematike grafitiranja v Ljubljani

Avtorji:

Nina Goršič,

Lavra Horvat,

Davor Repec

Tadej Štruc,

Klemen Vončina in

Anže Zaletel

Ljubljana, april, 2014

POVZETEK

Poslikave, risbe in napisi, zaščiteni objekti ter mnenja in ideje. Vse to je del grafitiranja, ki si je skozi razvoj družbe pridobil negativen pridih. Vprašanje, ali je grafitiranje sporno ali je to le oblika vandalizma pa je danes eden od mnogih problemov družbe. Ustvarjalci grafitov so najpogosteje predstavniki skupin, ki svoja neuslišana mnenja izražajo na način, ki ga družba ne tolerira, saj z njim uničujejo mestno infrastrukturo. Ker je njihov način komuniciranja drugačen in ker z njo povzročajo materialno škodo, pri svojem delu pa so diskretni, je način kaznovanja deviantnega ravnanja vse prej kot lahek.

Cilj prispevka je preučiti problematiko grafitiranja v mestnem središču Ljubljane z namenom identificiranja metod, ki bi preprečile ali vsaj omejile risanje grafitov po mestnih zgradbah in spomenikih. Problematiko smo analizirali in reševali z uporabo S.A.R.A. modela, pri čemer smo si v sodelovanju z mestnim redarstvom najprej ogledali dejansko stanje na terenu. Ugotavljamo, da grafitiranje v Ljubljani predstavlja resen problem pri čemer so žarišča predvsem železniška postaja, šole in spomeniki. V procesu iskanja rešitev smo pregledali rezultate tujih študij in med metode dodali še uporabo hidrofobnih premazov, ki se uporabljajo proti nanašanju barv na določene površine. Na podlagi ugotovitev analize kot rešitev s katero bi zagotovili zmanjšanje grafitov v Ljubljani predlagamo uporabo hidrofobnih premazov in barv v kombinaciji s postavitvijo zidov, na katerih bi ulični umetniki lahko prosto ustvarjali. Uporaba hidrofobnih premazov zagotavlja nižje stroške čiščenja grafitov, kar pomeni, da imajo predstavniki Mestne občine Ljubljana več koristi; zmanjšajo se stroški čiščenja in grafiti iz kritičnih lokacij izginejo, saj z zidovi za grafitiranje dosežemo premik uličnih umetnikov iz centra mesta na določeno lokacijo, ki jo tudi lažje nadzorujemo. Prav tako menimo, da bi s pomočjo preventivnih projektov lahko predvsem mlade spodbudili k zmanjšanju omenjene problematike.

Ključne besede: grafiti, Ljubljana, SARA model

ABSTRACT

Solving the problem of graffiti in Ljubljana

Paintings, drawings and inscription, protected objects, opinions and ideas. All of this is part of the drawing of graffiti which has gained a negative connotation in modern day society. Graffiti have become one of societies many problems as it is still disputed whether drawing graffiti is just another form of vandalism. People who draw graffiti mostly represent the opinion of different groups they come from. Their way of expressing themselves however is not widely accepted since they cause damage to the city infrastructure. Because of this they work discreetly, which makes punishing them even more of a challenge.

The goal of this article is to examine the issue of graffiti in the centre of Ljubljana with the purpose of identifying methods which would prevent or at least limit the drawing of graffiti on buildings and monuments. The issue of graffiti was analyzed and solved by using the S.A.R.A. model. Our first step was an analysis of the issue in the field – Ljubljana's city centre. We concluded that graffiti present a big problem to the city, especially in the area of the main train station, schools and monuments. In the process of searching for solutions we reviewed some solutions others had already implemented. We also examined the option of using hydrophobic coatings that prevent paint from sticking to a surface. So to reduce the amount of graffiti in Ljubljana we recommend the usage of these coatings on structures in combination with putting up walls that would be used exclusively as a playground for graffiti artists to express themselves. This way Ljubljana would make it easier to clean graffiti from buildings while also reducing the amount of such unwanted graffiti as the artists would move to the walls that are designated for drawing graffiti. We also think that projects, which focus on prevention, would discourage young people from performing acts of vandalism.

Key words: graffiti, Ljubljana, SARA model

1 UVOD

Grafiti imajo, kljub temu da o njih veliko govorimo predvsem v zadnjem obdobju, za sabo dolgo zgodovino, ki sega vse do stenskih poslikav v jamah naših prednikov. Izraz grafit izhaja iz grške besede »graphein«, ki pomeni pisati in kot tak ponazarja izražanje sporočil in misli na slikovit način. Sprva grafiti niso veljali za deviantna dejanja mladine, ki svoje frustracije izraža z vandaliziranjem mestnega okolja, temveč so imeli veliko sporočilno in umetniško, vlogo tako za zgodovinsko zapuščino kot tudi estetiko bivanja starih civilizacij. V današnji obliki pa lahko o prvih grafitih, ki so se začeli pojavljati v revnejši predelih ameriškega mesta New York, začnemo govoriti po letu 1960, ko so si mladi s pisanjem svojih vzdevkov poskušali ustvarjati lastno identiteto in prepoznavnost. Prav tako pa so si z njimi teritorij zaznamovale ulične tolpe. Pri omenjanju sodobnega grafitiranja, ne moremo mimo hip hop subkulture, ki je grafitiranje posvojila kot svoj način izražanja umetnosti. Grafiti so se med mladimi hitro razširili in se kmalu razdelili na podpise, sovražna mnenja, vandaliziranje javnih površin ter označevanja območij in umetnost, kjer avtorju ni tako pomembna sama lokacija grafita, ampak sam način ustvarjanja in umetniška vrednost končnega izdelka (Orel, 2014). V prispevku smo se osredotočili predvsem na vandalistične oblike grafitiranja, ki jih z uvedbo prostorov za prosto ustvarjanje grafitov in najemanje umetnikov za okrasitev izbranih mestnih predelov ali objektov, ni mogoče reševati. Ljubljana je kot glavno in največje mesto Slovenije, s številnimi predeli in četrtmi ter mnogimi športnimi objekti precej mamljiva za grafiterje, ki svoja mnenja vidno izražajo po vseh predelih mesta. Mestno redarstvo Ljubljana je najbolj organizirano, razvito in številčno redarstvo v Sloveniji, ki rešitve, usmerjene predvsem v preventivo, najlažje izvajali. Popolnega preprečenja grafitiranja ne moremo pričakovati, menimo pa, da se z ukrepi, ki smo jih v nadaljevanju članka analizirali lahko storimo marsikaj že z zgodnjim izobraževanjem mladih ter drugimi ukrepi zoper namerno uničevanje mestnih površin s »spreji« in barvami.

Naloga temelji na SARA modelu, osredotočamo pa se predvsem na prvi tri faze – opazovanje, analizo in odzivanje, s katerimi poskušamo predloge in dobre prakse predstaviti na načine, ki bi lahko bili uporabni v Mestni občini Ljubljana.

2 REŠEVANJE PROBLEMATIKE GRAFITIRANJA PO MODELU SARA

Mestna občina Ljubljana se sooča s številnimi deviantnimi ravnanji, ki vplivajo na varnost mesta. Eno izmed ravnanj je tudi grafitiranje, s katerim vandali uničujejo mestno infrastrukturo in povzročajo materialno škodo. Dejstvo je, da je grafitiranje kot tako kaznivo dejanje, v kolikor je le to izvedeno na za to neprimernih mestih, zato so tudi organi pregona dolžni obravnavati storilce. Težava pa se pojavi pri iskanju oseb, ki izvršujejo dejanja in pri iskanju rešitev s katerimi bi pripomogli k zmanjšanju ali celo odpravi problematike. Matic Sopotnik, vodja četrtnega okoliša v Ljubljani je v intervjuju izpostavil, da organi pregona še niso uspeli pridržati osebe, ki bi povzročale škodo. Prav zaradi tega je pomembno iskanje primernih metod in tehnik na podlagi katerih bi pripomogli k zagotavljanju varnosti in k izgledu mesta.

2.1 Faza opazovanja

V skladu s prvo fazo SARA modela smo opredelili obravnavano temo in definirali problem. Področje, ki ga raziskujemo se tako navezuje na nezakonito grafitiranje, s katerim vandali povzročajo materialno škodo na tujih lastninah. Opazovanja smo se lotili na način, da smo se povezali z mestnim redarstvom Ljubljane, pri čemer nam je vodja četrtnega okoliša predstavil žarišča obravnavanega problema. Le ta izpostavi, da so najbolj kritična območja glavna železniška postaja v Ljubljani, vlaki, osnovne šole ter kulturni spomeniki. M. Sopotnik (osebni intervju, 26. 3. 2014).

Problem nastajanja nezaželenih grafitov je viden predvsem v času in kraju njihovega nastanka. Večina grafitov nastaja ponoči, največkrat okoli četrte ure zjutraj na krajih kjer storilci lahko delujejo nevidno okolici. Problem nastajanja grafitov predstavlja tudi sama osvetljava predelov kjer nastajajo grafiti, saj je le ta slaba oziroma pomanjkljiva. Opažamo tudi, da prihaja do pomanjkanja nadzora kritičnih območij s strani policije in mestnega redarstva.

Zavedamo se, da grafiti kot del umetniške subkulture za nas ne predstavljajo problema, saj so ulični umetniki, ki so ustvarjalci zgodb, že uspešno preusmerjeni na lokacije kjer je dovoljeno izražanje in delovanje. Mestna občina Ljubljana jim je namreč v ta namen zagotovila 13 zidov

kjer lahko posamezniki ali skupine ustvarjajo brez omejitev (Novo urejanje grafitiranja v MOL, 2011).

Problem, na katerega se osredotočamo mi pa je usmerjen predvsem na posameznike in skupine, ki na nezakonit način uničujejo izgled mesta ter povzročajo materialno škodo. Grafiti, ki izražajo nestrpnost in negativen odnos do družbe so težko obvladljivi, saj nastajajo zelo hitro (lahko v manj kot 30 sekundah), prav tako so težko prijete tudi storilci deviantnih ravnanj, saj se hitro izgubi vsaka sled za njimi. Zakon o varstvu javnega reda in miru pa določa posamezne pravice organom pregona za delovanje v primeru nezakonitega grafitiranja. Določa namreč, da imajo policisti in mestni redarji pooblastilo oglobiti kršitelja, ki piše oziroma riše po zidovih in sicer v višini 208,65 evra (Zakon o varstvu javnega reda in miru, 2006).

V okviru faze opazovanja smo na kritičnih točkah (Železniška postaja, šole in kulturni spomeniki) v Ljubljani posneli fotografije, ki prikazujejo različne vrste grafitiranja. Umetniški grafiti so na kritičnih točkah redkost, predvsem se pojavljajo grafiti, ki predstavljajo vandalizem in uničevanje tuje lastnine, kot je vidno na Sliki 1.

Slika 1: Levo - sporni podpisi na grafitu, ki so ga ustvarili učenci OŠ Majde Vrhovnik, desno - sporen grafit na Cerkvi Srca Jezusovega na območju Tabor (Vir: Lasten vir, 2014)

2.2 Faza analize

V fazi analize smo se poglobljeno posvetili problematiki grafitiranja v Ljubljani. Zaradi dejstva, da je o sami problematiki grafitiranja v Ljubljani malo napisanega, smo poiskali literaturo iz območja celotne Slovenije in tujine ter znanje strokovnjakov združili in pripravili odgovor, ki se pojavlja ob vprašanju: Zakaj se grafiti pojavljajo?

Za odgovor na vprašanje moramo pogledati v zgodovino nastanka subkulture grafitiranja. Grafitiranje je na področje nekdanje Jugoslavije prišlo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in sovпада s prihodom zahodne kulture (punk, hip hop). Grafitiranje omogoča formiranje tipične subkulture družbene skupine in je svojevrsten odgovor na razmere v državi in družbi (Radošević, 2005). Grafitiranje se je pri nas pojavilo s prihodom nove kulture iz zahoda. Predvsem hip hop, kot glasbena zvrst in izpoved pevcev o življenju v getih, je pri mladih vzbudila željo po ustvarjanju grafitov in opominjanju na problematiko manjšin. V novejših časih se grafiti pojavljajo predvsem zaradi zadovoljitve potrebe po pozornosti in sprejetosti v družbo (Taylor, 2012).

Zidarič (2011) pravi, da so grafiti dolgo časa veljali za način izražanja marginalnih družbenih skupin, v sedanosti pa se govori o novi obliki umetnosti. Trditev Zidaričeve lahko delno potrdimo, ker umetniški grafiti, narejeni na primernih mestih predstavljajo resnično lepo umetnost, vendar po pregledu grafitov v okolici ljubljanske železniške postaje, šol in kulturnih spomenikov menimo, da so grafiti v Ljubljani predvsem oblika vandalizma, ker predstavljajo proti politično propagando (napisi, slogani ipd.), podpisovanje določenih "klanov", skupin in neznanih oseb (G.D., 1107, štirje S...) ter risanje znakov, ki tako ali drugače predstavljajo željo po spremembi družbene ureditve (znaki za anarhijo) ali napeljevanja k nasilju (orožje naperjeno proti komunistom, shvastika itd.), kot je razvidno na Sliki 2.

Zanimivo, se nam je zdelo pojavljanje podpisa 1107 na več delih v centru mesta. 1107 oziroma "eleven o'seven" predstavlja prebivalce dela Ljubljane in sicer Šiške, katere poštna številka je 1107. Sprva smo domnevali, da gre za provokacije Šiške (podpisovanje svojega znaka po centru mesta), ki je v sporu z nekaterimi drugimi predeli mesta Ljubljane, spomnimo se lahko umora na Rožniku iz leta 2005, kjer je šlo za obračunavanje prebivalcev Šiške in Fužin (STA, 2005). Na koncu se je izkazalo, da gre pri omenjenih grafitih za promocijo skupine ustvarjalcev grafitov imenovane 1107 Klan, ki na ta način promovirajo svoje legalne grafite, ki so upodobljeni na zidovih na Metelkovi in v Rogu, ter ilegalne grafite ustvarjene v podhodih v Šiški (Kranjec, 2014).

Slika 2: Zgoraj levo, desno in levo spodaj - železniška postaja v Ljubljani, spodaj desno - Vegova ulica (Vir: Lasten vir, 2014)

Po pregledu kritičnih točk pojavljanja grafitov (železniška postaja, šole in kulturni spomeniki) lahko v fazi analize zaključimo, da se pojavljajo predvsem nesmiselni grafiti, ki predstavljajo podpise¹ in na hitro napisane grafite², torej grafiti, ki jih štejemo pod vandalizem, in ne grafiti, ki predstavljajo umetnost.

2.3 Faza odzivanja

V okviru faze odzivanja smo s pomočjo deskriptivne metode opisali primere tujih in domačih dobrih prakse s področja reševanja problematike grafitiranja, ki bi koristila Mestni občini Ljubljana v boju zoper grafitiranje.

2.3.1 Vključevanje skupnosti v boj zoper grafitiranje

V Sloveniji nismo zaznali projektov zoper grafitiranje v katere je vključena lokalna skupnost, zato smo poiskali dobre prakse iz tujine za boj proti grafitiranju, ki poteka kot sodelovanje

¹ Tags (Wyong Shire Council, 2010).

² Throw-ups (Wyong Shire Council, 2010).

med skupnostjo, občino, policijo, redarstvom in podjetji. Tuje prakse iz anglo-ameriškega pravnega sistema kažejo na uspeh (West Sussex County Council, 2006; National Crime Prevention Council, 2009; Wyong Shire Council, 2010), zaradi česar bi se podobnih rešitev moralo poslužiti tudi mesto Ljubljana. Predstavljene prakse temeljijo na v reševanje problemov usmerjenem delu, kar pomeni, da tako teoretično kot praktično podpira SARA model, ki je uporabljen pri reševanju problematike grafitiranja v Ljubljani.

Ena izmed oblik boja zoper grafitiranje predstavlja CPTED³, ki ga Zahm (2007) opiše kot pristop v reševanje problemov usmerjenega dela, temelječem na upoštevanju tako okoljskih pogojev kot priložnosti, ki ga okolje ponuja pri razvoju kaznivih in/ali deviantnih ravnanj. Koncept CPTED predvideva preprečevanje nastanka kriminalitete na način, da prestopnikom prepreči možnost izvedbe kaznivih ali deviantnih ravnanj. V praksi obstaja več različnih CPTED pristopov za zmanjševanje problematike grafitiranja, pri katerih sodelujejo lokalne skupnosti, občine, policija in ostali relevantni subjekti.

Iz dobre prakse mesta Manchester, New Hampshire v ZDA, (National Crime Prevention Council, 2009) je razviden napredek, ki ga je občina dosegla s sodelovanjem z mladimi, umetniki, lokalno skupnostjo in policijo. Ustanovili so skupine pod vodstvom CPTED inštruktorjev, s katerimi so očistili grafite in olepšali okolico na eni izmed vročih točk (v njihovem primeru je bil to "Skate park"), kjer je do grafitiranja in ostale kriminalitete prihajalo. Poleg same čistosti območja je pomembna predvsem preventivna dejavnost, ki se je izkazovala tako, da je občina mladim omogočila sredstva (metle, lopate, čistila, ipd.) za redno čiščenje parka ter dodelila umetnikom zidove, na katere so risali umetniške grafite (freske⁴). Risanje umetniških grafitov spada pod učinkovitejše prakse, ker naj bi temeljilo na pravilu, da ustvarjalci grafitov ne rišejo ali pišejo po drugih grafitih, kar se kaže kot nekakšno spoštovanje kolegov grafiterjev (Allen, 2007)

Podobno kot v ZDA, so se lotili reševanja problematike grafitiranja v mestu Wyong Shire v Avstraliji (Wyong Shire Council, 2010), kjer so opisali metode CPTED pri katerih sodeluje lokalna skupnosti. Osredotočili se bomo na proaktivno/reaktivne metode pomembne pri preprečevanju grafitiranja. Med najpomembnejše ukrepe sodijo (National Crime Prevention Council, 2009; Wyong Shire Council, 2010):

- a) Poročanje prebivalcev o novo nastalih grafitih policiji ali občini.
- b) Hitro odstranjevanje novih grafitov, ki nastanejo na privatni lastnini.

³ Crime Prevention Through Environmental Design (Zahm, 2007).

⁴ Murals (National crime prevention council, 2009).

- c) Sejanje dreves, bodikastega grmičevja ali plezalnih rastlin, ki grafiterju onemogočijo dostop do zidu ali ograje.
- d) Oblikovanje skupin, sestavljene iz lokalnih prebivalcev in drugih prostovoljcev za odstranjevanje grafitov.
- e) Izobraževanje mladih in skupnosti o problematiki grafitiranja.

Zgoraj naštetih modeli predstavljajo uspešen boj zoper grafitiranje. S tem zaključujemo poglavje o CPTED in se približamo konkretnjšim primerom sodelovanja skupnosti proti grafitiranju.

2.3.2 Oblikovanje projektnih skupin zoper grafitiranje⁵

Projektne skupine zoper grafitiranje sestavljajo prebivalci lokalne skupnosti v sodelovanju z občino, policijo, redarstvom in podjetji. Oblikovanje in delovanje projektne skupine deluje po principu SARA modela, kar pomeni, da najprej organiziramo skupino, ki jo sestavljajo predstavniki vseh zgoraj naštetih skupin (Graffiti Hurts, 2014). Največji delež skupine predstavljajo lokalni prebivalci, torej prostovoljci, ki problematiko grafitiranja najbolj občutijo. Sledi ocena problematike grafitiranja, kar se kaže v izdelavi anketnih vprašalnikov, opravljanja pogovor v skupnosti in podobno. Po oceni razvijemo načrt za reševanje problematike, ki se kaže predvsem v zagotavljanju hitre odstranitve grafitov - 24 ur za rasistične in politične opazke, 48 ur za ostale grafite (Anti-graffiti Initiatives, 2014). Grafiti so namreč najbolj škodljivi ravno takrat, kadar jih lahko vidi veliko ljudi. Če grafite hitro počistimo, bo ustvarjalca grafita minilo ponovno pisanje grafita, ker si s tem početjem poslabša finančni položaj (nakup barve) in omogoči oblastem, da ga pri svojem početju opazijo in ujamejo. Med zadnji dve fazi delovanja projektnih skupin sodita spremljanje in ocenjevanje rezultatov ter publiciteta, ki se kaže v poročanju medijev o uspešnosti projektne skupine (Graffiti Hurts, 2014).

Povezovanje skupnosti, javne in zasebne sfere, krepi odnose med vsemi udeleženci boja zoper grafitiranje. Za povrnitev zaupanja v prekrškovne organe in organe pregona, bi bilo potrebno v Ljubljani in ostalih slovenskih mestih ustanoviti projektne skupine, ki bi delovale za preprečevanje različnih oblik kriminalitete (med katere spada tudi grafitiranje), s čimer bi mestno redarstvo (VČO-je) in policijo (VPO-je) približali skupnosti, kar je nenazadnje

⁵ Anti-Graffiti Task Force (Graffiti Hurts, 2014)

osnovno vodilo v skupnost usmerjenega policijskega in redarskega dela ter posledično vpliva na zmanjšanje grafitov v okolihu.

2.3.3 Princip posvojitve zidu⁶

Zanimiv princip boja zoper grafitiranje predstavlja metoda posvojitve zidu na javnem območju s strani lokalne skupnosti. Prebivalcem (prostovoljcem) so s strani občine ponujeni predeli javnih zidov ali javnih mest, za katere morajo poskrbeti in s tem zmanjšati možnost grafitiranja na njih. Primeri različnih dobrih praks (Graffiti Investigative Committee, 2002; Wyong Shire Council, 2010; Center for Problem-Oriented Policing, 2014) prikazujejo veliko število pozitivnih učinkov, ki jih ima metoda posvojitve zidu zoper grafitiranje. V predelu Londona imenovanem Holmesdale se je z omenjeno metodo zmanjšalo grafitiranje za 90 odstotkov, poleg tega je bila opazna krepitev lokalne skupnosti, ki se je kazala kot organiziranje čistilnih akcij zoper grafitiranje in sodelovanje različnih medgeneracijskih in medkulturnih skupnosti v boju proti grafitiranju (Graffiti Investigative Committee, 2002).

Podobno, kot pri metodi oblikovanja skupin so tudi pri posvojitvi zidu prisotne občina, policija, redarstvo in podjetja, ki zagotovijo sredstva za odstranjevanje grafitov in kaznovanje kršiteljev. Uporaba metode posvojitve zidu bi bila v mestu Ljubljana smiselna, ker bi s tem občina zmanjšala stroške odstranjevanja grafitov in posledično naredila mestno jedro manj vandalizirano.

2.3.4 Družbeno koristna dela obsojencev

V predelu Tallaght, ki spada pod južni Dublin na Irskem, so lokalne oblasti s pomočjo lokalne skupnosti in kontrolorjev pogojnega izpusta izvedli eksperiment z obsojenci, ki so namesto kazni želeli opravljati družbeno koristna dela. Celoten projekt poteka čiščenja grafitov poteka tako, da en kontrolor nadzoruje šest obsojenih, ki delajo osem urni delovnik. S tem delovnikom skupina šestih obsojenih v enem tednu opravi 288 ur družbeno koristnega dela, kar se kaže v čiščenju 700 kvadratnih metrov površin zidov in sten (Trainor, 2010). Z omenjeno dobro prakso se izpolni več nalog naenkrat in sicer:

- a) Gre za vrsto resocializacije, ki je moto novodobne zaporniške politike.
- b) Lokalna skupnost in občina se na ta način znebata grafitov, kar manjša stopnjo kriminalitete.

⁶ Adopt-A-Wall (Graffiti Investigative Committee, 2002).

- c) Občina nima stroškov z obsojenimi, kar pomeni, da finančno privarčuje, s čimer se strinja tudi Trainor (2010), ki pravi, da se glede na izračunane stroške in koristi prihrani 8.65€ na uro, ker obsojencev ni potrebno plačevati, tako kot bi morali ostale delavce.

2.3.5 Peskanje s sodo

Peskanje s sodo je rešitev, ki se uporablja za čiščenje različnih površin že več kot 40 let. Izkazala se je tudi, kot dobra metoda, za čiščenje oziroma odstranjevanje grafitov. Glavne prednosti te metode so, da je okolju prijazna, varna ter zaradi krhkosti sode ne škoduje osnovnim površinam ter osnovnim premazom objektov, ki se čistijo. Uporablja se tako, da se z pomočjo komprimiranega zraka usmeri curek sode na mesto, ki se čisti. Soda poskrbi, da se neželena barva odstrani. Cena samega čiščenja površin je odvisna od vrste materiala, ki se čisti. Le ta se giblje od 20€ na kvadratni meter naprej (Peskanje s sodo, 2014).

2.3.6 Premazi proti grafitom

Čiščenje grafitov lahko posamezna mesta ali države stane tudi do milijarde € letno. V Nemčiji na letni ravni za čiščenje grafitov namenijo čez 700 milijonov \$, v Londonu in Los Angelesu do 200 milijonov \$, na področju celotne Velike Britanije pa tudi do 1,5 milijarde \$ na leto (Castano, Victor in Rodriguez, 2004). Na trgu so se začela pojavljati podjetja, ki ponujajo t.i. proti-grafitne premaze, ki omogočajo lažje, hitrejše, predvsem pa cenejše čiščenje grafitov. Premazi služijo kot preventiva pred vandali tako, da se nanesejo na površino preden je bil grafit ustvarjen, nato pa na različne načine enostavno odstranijo. Služijo kot zaščitni premaz, ki onemogoča barvi grafita, da se združi z barvo površine, na kateri je bil narejen. Na trgu se pojavljajo različne vrste teh premazov, izbira pa je odvisna predvsem od tipa in strukture barve s katero se po navadi grafiti rišejo (Turley, 2009).

Barve, ki jih »grafiterji« uporabljajo se v osnovi delijo na barve na vodni osnovi in barve na oljni osnovi. Struktura je pri vseh barvah podobna (Castano et al., 2004):

- **Pigment:** Je del strukture, ki je viden s prostim očesom. V osnovi je bele barve, kasneje pa mu je dodana klasična barva. Sestavljen je iz titanovega dioksida in cinkovega oksida.
- **Vezivo:** Je lepilo, ki zadrži barvo skupaj. Po navadi je v obliki polimera, ki ob sušenju polimerizira in zadrži barvo skupaj na površini

- **Topilo:** Predstavlja največji del barve, svojo nalogo pa opravlja le kratek čas po nanosu oz. ko je v mokrem stanju. Skrbi za združitev pigmenta in veziva. Obstajajo topila na vodni in oljni osnovi.

Kemična vez med površino in barvo ne nastane, grafit na površju drži fizikalne sile, ki so rezultat delovanja prej omenjenih sestavin strukture barve. Prav zaradi tega obstaja možnost, za kvalitetnejšo in hitrejšo odstranjevanje grafitov ali preventivno delovanje proti njim (Castano et al., 2004).

Premazi, ki jih ponuja trg so nevidni očesu, tako da »grafiterjem« onemogočajo predvidevanja. Obstajajo premazi za enkratno uporabo (Nanesejo se na površino in ko je grafit narisana ter ga uporabimo, je potreben ponovni nanos) in premazi za permanentno uporabo (Ščitijo steno pred močnim spajanjem barve s površino, tako da je odstranjevanje grafitov lažje). Novejši premazi so narejeni v obliki polimernega gela, najpomembnejše značilnosti pa so: zadosten oprijem brez poškodovanja podlage, hidrofobnost, okolju prijazna sestava in uporaba, odpornost na staranje, izpostavljenost UV žarkom in vremenskim vplivom in čim večja možnost čiščenja grafitov (Castano et al., 2004).

Premazi za enkratno uporabo tvorijo plast na površini ki onemogoča trdo oprijemanje barve s površino. Ko je bila barva nanešena na steno, se s pomočjo visokega tlaka in vode le ta odstrani skupaj s premazom, kasneje pa je potreben ponovni nanos premaza. Takšni premazi so po navadi polimeri v obliki akrilatov, voskov ali biopolimerov. Ker tvorijo šibko vez med površino in barvo je odstranjevanje lahko (Castano et al., 2004). Premazi za permanentno uporabo pa so običajno dražji od premazov za enkratno uporabo, vendar so obstojnejši – nanesemo ga le enkrat (na trgu izdelki ki zagotavljajo 10 letno garancijo obstojnosti). Premaz deluje podobno kot prejšnji, le da ga po čiščenju ni potrebno ponovno nanašati. Čisti se lahko s pomočjo vode in pritiska ali drgnjenja s pomočjo čistil. Premazi so običajno sestavljeni iz poliuretanov, nanodelcev, fluoriranih ogljikovodikov ali siloksanov. Poliuretanski premazi so koristni zaradi svoje lastnosti preprečevanja spajanja barve s površino zaradi visoke gostote in togosti verige. Fluorirani premazi otežujejo spajanje zaradi elektronov, ki jih vsebuje fluor. Ko je le ta vezan na površino, bo zmanjšal površinsko energijo na stiku, tako da se bo barva le stežka prijela na podlago. Fluoriran premaz odbija barvo na osnovi vode in na osnovi olja. Po navadi so fluorirani premazi najdražji, zato so le stežka uporabni (Scheeder in drugi, 2005). Silikonski premazi so največkrat hidrofobični, kar pomeni da za odstranjevanje grafitov potrebujemo vodo. V praksi se je ta način pokazal za manj uporabnega na nekaterih površinah, kjer vode ne smemo uporabljati – starejše fasade, notranji predeli stavb, itd.

Strokovnjaki priporočajo premaze ki temeljijo na nanodelcih kremena. Hidrofobni in oleofobni ligandi so razcepljeni na nanodelce silicijevega dioksida. Hidrobobni ligandi so nepolarne molekule kot ogljikovodikove verige, oleofobni ligandi pa so polarne molekule. S tem je onemogočeno spajanje površine z barvami ki temeljijo na vodni in na oljni osnovi, saj se sile sprijemanja med seboj izničijo (Beyer Material Science, 2014).

Glede na predstavljena dejstva, vidimo kot najboljšo rešitev za preprečevanje in odstranjevanje grafitov, premaz za permanentno uporabo, ki temelji na nanodelcih. V Sloveniji ni podjetja, ki bi se ukvarjalo s takšnimi premazi, zato so v nadaljevanju predstavljeni rezultati in cene ameriškega podjetja SEI. V spletni trgovini omenjenega podjetja, se lahko naročijo premazi za permanentno uporabo, ki temeljijo na nanodelcih v količini 1 galona (cca. 3,8 litra) in 5 galonov (cca. 18,9 litra). Cena za 1 galon je 1289,79 \$ (941 €), cena za 5 galonov pa 5847,83 \$ (4268 €). Proizvajalec zagotavlja 10 letno garancijo in obstojnost enkratnega nanosa.

Glede na ceno premazov in podatke iz tabele 1, lahko zaključimo, da za manj kot 1000 € lahko pred grafiti permanentno zaščitimo 2 vagona vlaka, steno šole itd. Občutljivih površin na katerih nastajajo grafiti, je v Ljubljani malo v primerjavi z ostalimi mesti. Investicija nekaj 1000 € je majhna v primerjavi z dolgotrajnim čiščenjem grafitov iz površin brez premazov.

Tabela 1: Površina čiščenja z uporabljenim 1 galonom premaza, glede na vrsto podlage (Graffiti proofer NANO Base, 2014)

VRSTA POVRŠINE	POVRŠINA ČIŠČENJA (kvadratni metri) ZA 1 GALON (3,8 Litra) PREMAZA
Opeka	37
Beton	56
Betonski blok	42
Omet	37
Gladki kamen	56
Površine, ki so predmet obrabe (mostovi,...)	56
Neobdelan les	42
Obdelan les	51
Kritina	37
Kovina	74

2.3.7 Preventivni projekt

V okviru faze ukrepanja predlagamo uvedbo preventivnih projektov. Projekt bi se osredotočal predvsem na osnovnošolce z njim pa bi se poskušali osredotočiti na posameznike in jih še preden začnejo z deviantnim ravnanjem, v tem primeru grafitiranjem, odvrniti od le tega. Projekt bi potekal v dveh delih. V prvem delu bi se izvedli dve anketi. Prva se izvede z otroki, ki hodijo na določeno osnovno šolo, kar nam pomaga pridobiti podatke o tem kako le ti dojemajo sam problem grafitiranja. Druga anketa pa bi se izvedla z vodstvom šole, si čimer bi si pridobili še drug pogled na obravnavano problematiko.

V drugem delu, se izvede projektno predavanje, s katerim bi otrokom v celoti predstavili problematiko grafitiranja in jim omogočili, da si pridobijo celotno sliko o le tem.

Cilji projekta so torej naslednji:

- Ugotoviti pomen problematike za otroke;
- Ugotoviti pomen problematike za vodstva šol;
- Podati otrokom celotno sliko o problematiki (kakšna je, kako vpliva na družbo, kakšne so možne rešitve idr.);
- Odvrniti otroke od deviantnega ravnanja še preden pride do le tega.

Kot je bilo že prej omenjeno se projekt izvede v dveh delih. Prvi del se ne razlikuje od šole do šole temveč se izvaja povsod na enak način in sicer, pristopi se do šole, ki je pripravljena sodelovati ter se jim poda dve različni anketi. Prvo anketo izpolnijo zaposleni na osnovni šoli, drugo pa izpolnjujejo otroci. S tem pridobimo podatke o njihovem pogledu na grafitiranje. Izvemo ali grafitiranje za njih predstavlja problem, kakšne posledice menijo da povzroča grafitiranje, itd. Analiza anket nam pomaga pri oceni stanja in oceni uspešnosti projekta. Omogoči nam tudi, da projekt sproti prilagajmo posebnim značilnostim določenega okolja in na ta način povečamo učinkovitost preventivne dejavnosti.

V drugem delu pa sledi predavanje, na temo grafitiranja, ki bi trajal približno 90 minut, torej dve šolski uri. V prvi uri predstavimo grafitiranje. Odgovori se na naslednja vprašanja:

- Kaj je grafitiranje?
- Kdo ga izvaja?
- Kakšne so posledice?

- Kje se lahko izvaja in kje ne?
- Kakšna je razlika med umetnostjo in vandalizmom?
- Kako poteka čiščenje?
- Kakšne so kazni za grafiterje?
- Kako lahko oni pomagajo pri prepričevanju le tega?

Tekom predavanj se poziva otroke, da so na svoj način aktivni pri preprečevanju grafitiranja. To lahko naredijo s tem, da informirajo druge, so pozorni kje grafiti nastajajo, itd.

V drugem delu predavanj se postavi stena iz opek v velikosti dveh kvadratnih metrov za posamezen razred. Izroči se jim nekaj barvnih »sprejev« ter zaščitne maske za dihala. Pozove se jih k ustvarjanju lastnih grafitov na omenjeni steni. Na ta način se jim predstavi, druga plat grafitiranja, torej umetniško izražanje na za to določenih mestih (zidovih, stenah ipd.). Ko končajo z ustvarjanjem se jih zopet pozove k sodelovanju. Tokrat se jim poda vodo in krpe za čiščenje ter se jim predlaga naj poizkusijo narisane grafite odstraniti. S tem otroci dobijo občutek kako težko in zamudno je grafite dejansko odstranjevati.

Poleg mestne občine Ljubljana ter šol, bi v projektu lahko sodelovale tudi druge organizacije, ki se primarno ukvarjajo z različnimi projekti preventivne narave. Smiselno bi se bilo povezati z zavodom ŠKL, ki bi omogočil bolj interaktivno izvedbo projekta. Takšno sodelovanje bi omogočilo lažje izvajanje in širjenje projekta na večje število osnovnih šol, kar bi posledično pomenilo večji uspeh. V končni fazi, bi se projekt lahko razširil tudi na druge občine, kajti z grafitiranjem nima probleme samo mestna občina Ljubljana temveč tudi druge občine. Takšno sodelovanje, bi omogočilo, da se projekt razvija in prilagaja problematikam v posameznem območju, obenem pa tudi najde potencialne nove rešitve.

V nadaljevanju je predstavljen izračun cene izvedbe projekta, ki pa je zgolj informativne narave. Za izračun so bile sicer uporabljene realne cene materiala a vendar lahko prihaja do odstopanj. V končno ceno so vključeni le materialni stroški, brez cene prevoza in drugih stroškov. Cena predstavlja enkratno izvedbo projekta, a vendar se nekateri materiali lahko uporabijo večkrat.

Tabela 2: Stroški projekta

Material	Cena
15 opek	11,2€
5 barv v »spreju«	22,5€
30 zaščitnih mask	5,79€
Skupaj:	39,49€

3 ZAKLJUČEK

Grafitiranje, kot oblika vandalizma s katerim posamezniki uničujejo mestno infrastrukturo v Ljubljani, je problematika s katero se srečuje MOL. Da je umetniško izražanje še kako dobrodošlo, pričajo navedbe na spletnih straneh MOL, kjer opazimo da je na področju Ljubljane postavljenih kar 13 zidov namenjenih ustvarjanju in izražanju lastnih mnenj (Novo urejanje grafitiranja v MOL, 2011). Sporni so predvsem grafiti, ki negativno vplivajo na izgled mesta, ki uničujejo nepremičnine in ki izražajo kakršna koli negativna mnenja. V raziskovalni nalogi smo tako želeli analizirati dejansko stanje na področju spornega grafitiranja v mestni občini Ljubljana in opazili, da so kritične predvsem tri lokacije, glavna železniška postaja, osnovne šole in kulturni spomeniki. Pri analizi smo uporabili SARA model, kjer smo po posameznih fazah opisali omenjeno problematiko, cilj pa je bil najti ustrezno rešitev s katero bi pripomogli k izboljšanju stanja. Eno od vodil tekom pisanja naloge je bilo, da o možnih rešitvah razmišljamo čim bolj široko, da bi se problematike lotili na vseh nivojih. Pregledali smo dobre prakse, ki se jih že uporablja tako doma kot v tujini ter v nadaljevanju predstavili popolnoma aplikativne ukrepe za preprečevanje nastanka novih in odstranjevanje že obstoječih grafitov, to je vključevanje skupnosti v boj zoper grafitiranje, peskanje s sodo in uporaba hidrofobnih premazov. Peskanje s sodo omogoča odstranitev že obstoječih grafitov, hidrofobni premazi pa kasneje pripomorejo, da nanos novih grafitov ne obstoji. Ker se zavedamo, da je pomemben del obvladovanja določenega problema tudi preventivna dejavnost smo predlagali projekt, ki bi bil osredotočen na ozaveščanje mlade populacije, torej na osnovnošolce. Na ta način bi morda marsikaterega otroka odvrnili od deviantnih ravnanj, predstavili pa bi jim tudi možnosti za neoporečno umetniško izražanje na za to namenjenih objektih.

Zavedamo se, da se tako kot vseh ostalih problemov v družbi tudi grafitiranja ne da odpraviti v celoti, vendar pa bi lahko s primernimi ukrepi in pravim pristopom trenutno stanje zagotovo občutno izboljšali. Menimo, da je najboljši način zoper sporno grafitiranje ozaveščanje mlade populacije, kateri bi na zanimiv in izobraževalen način poskušali pojasniti zakaj je pomembno, da se grafitiranja lotimo na za to primernih mestih in da z ravnanji ne škodujemo mestu. Način, ki bi bil primeren za izvedbo bi bil usmerjen na dejanski prikaz grafitiranja, kjer bi otroci lahko sami ustvarjali grafite, prikazal pa bi se jim tudi težaven način njihove odstranitve. Da bi dogodek popestrili, bi pri izvedbi projekta poskušali sodelovati z društvom ŠKL, kar bi omogočilo lažjo in za otroke veliko bolj zanimivo izvedbo, saj bi v projektu sodelovale tudi maskote. Prav tako pa menimo, da je ena izmed rešitev tudi uporaba sode in hidrofobnih premazov. Na ta način, bi pripomogli k izboljšanju dejanskega stanja saj bi vse obstoječe sporne grafite odstranili in mesta premazali z hidrofobnimi premazi. Zavedamo se, da bi bili začetni stroški visoki, toda pomembno je dejstvo, da bi bili vsi naslednji stroški odprave grafitov veliko nižji, prav tako pa bi bil način kasnejše odprave grafitov za MOL lažji.

4 UPORABLJENI VIRI

- Allen, D. (2007). Fighting Graffiti: An Investigation of Causes and Solutions. *cura.umn.edu*. Pridobljeno na http://www.cura.umn.edu/publications/search?keys=fighting+graffiti%3A+An+investigation+f+causes+and+solutions&tid_1=All&tid=
- Anti-graffiti Initiatives (8.4.2014). *Stirling.wa.gov.au*. Pridobljeno na <http://www.stirling.wa.gov.au/resident/services/rangers-and-security/graffiti/pages/anti-graffiti-initiativ.aspx>
- Beyer Material Science. (2014). *Wiping out graffiti. sampleexplorer.com*. Pridobljeno na https://www.sampleexplorer.com/internet/global_portal/cms.nsf/id/Wiping_out_graffiti_1en
- Castano, Victor, M. in Rodriguez, R. (2004). A Nanotechnology Approach to High-Performance Anti-Graffiti Coatings. *International Journal of Applied Management and Technology*, 2, 53-58.
- Center For Problem-Oriented Policing. (8.4.2014). *Popcenter.org*. Pridobljeno na <http://www.popcenter.org/problems/graffiti/3>
- Graffiti Hurts (8.4.2014). *Graffitihurts.org*. Pridobljeno na <http://www.graffitihurts.org/community/establish.jsp>
- Graffiti Investigative Committee. (2002). Graffiti in London; Report of the London Assembly Graffiti Investigative Committee. *legacy.london.gov.uk*. Pridobljeno na <http://legacy.london.gov.uk/assembly/reports/environment/graffiti.rtf>
- Graffiti proofer NANO Base. (10. 4. 2014). *seichemical.com*. Pridobljeno na <http://www.seichemical.com/products/GPA-400.html>

- National Crime Prevention Council (2009). Using Crime Prevention Through Environmental Design in Weed and Seed Sites. *ncpc.org*. Pridobljeno 8.4.2014 na <http://www.ncpc.org/resources/files/pdf/training/Best%20Practices%20in%20CPTED%20-2.pdf>
- Novo urejanje grafiranja v MOL. (13. 12. 2011). *Ljubljana.si*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/novice/75237/detail.html>
- Kranjec, M. (31. 3. 2014). 1107 Klan - Graffiti crew. *Spottedbylocals.com*. Pridobljeno na <http://www.spottedbylocals.com/ljubljana/1107-klan/>
- Orel, M. (15.4.2014). Grafiti. *E-neo.si*. Pridobljeno na <http://www.e-neo.si/si/dejavno/arhiv/grafiti/>
- Peskanje s sodo (11.4.2014). *Blasttehnika.si*. Pridobljeno na <http://blasttehnika.com/peskanje-s-sodo.html>
- Radošević, L. (2005). Nevidna energija beograjskih ulic. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 231 - 232, *Street art*. Pridobljeno na <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-HBA5F22Z/69fac494-a99e-4215-82c9-847461518145/PDF>
- Scheeder, J., Visscher, N., Nabuurs, T. in Overbeek, A. (2005). Novel, Water-Based Fluorinated Polymers With Excellent Antigrffiti Properties. *JCT Research*, 2(8), 617-625.
- STA (11. 10. 2005). Za umor na Rožniku šestletna zaporna kazen. *Dnevnik.si*. Pridobljeno na <http://www.dnevnik.si/kronika/145637>
- Taylor, M. F. (2012). Addicted to the Risk, Recognition and Respect that the Graffiti Lifestyle Provides: Towards and Understanding of the Reasons for Graffiti Engagement. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 10(1), 54-68. Pridobljeno na <http://link.springer.com/article/10.1007/s11469-010-9301-6>
- Trainor, M. (2010). Tackling Graffiti in South County Dublin: The Community Service Response to a Community Problem. *Irish Probation Journal*. Pridobljeno na [http://www.probation.ie/pws/websitepublishingdec09.nsf/AttachmentsByTitle/Irish+Probation+Journal+2010/\\$FILE/Irish+Probation+Journal,+Volume+7,+September+2010+Full.pdf](http://www.probation.ie/pws/websitepublishingdec09.nsf/AttachmentsByTitle/Irish+Probation+Journal+2010/$FILE/Irish+Probation+Journal,+Volume+7,+September+2010+Full.pdf)
- Turley, A. (2009). Anti-Graffiti Paint Cleans Up On Historic Buildings. *Chemistry and Industry*, 5 (9).
- West Sussex County Council (2006). Taking Control of Graffiti: A good practice guide. *westsussex.gov.uk*. Pridobljeno na <http://www.westsussex.gov.uk/idoc.ashx?docid=f80a75d0-1b48-455a-bc9e-fb10e4930201&version=-1>
- Wyong Shire Council. (2010). Wyong Shire Graffiti Management Strategy. *wyong.nsw.gov.au*. Pridobljeno na <http://www.wyong.nsw.gov.au/DownloadDocument.ashx?DocumentID=3047>
- Zahm, D. (2007). Using Crime Prevention Through Environmental Design in Problem-Solving. *Problem-Oriented Guides for Police Problem-Solving Tools Series No. 8*. Pridobljeno na <http://www.popcenter.org/tools/pdfs/cpted.pdf>
- Zakon o varstvu javnega reda in miru. *Uradni list RS*, (70/06).
- Zidarič, T. (2011). Institucionalizacija in komercializacija subkulturnih grafitov. *Etnolog* 21 (2011). Pridobljeno 8.5.2014 na <http://www.etno-muzej.si/sl/publikacije/etnolog-21-2011/institucionalizacija-in-komercializacija-subkulturnih-grafitov>

Reševanje problematike beračenja v centru Ljubljane

Avtorji:

Laura Bizjan,

Meta Čučnik,

Janja Denžič,

Mojca Jagodič,

Martina Lavrenčič,

Katja Oštir in

Urška Vidmar

Ljubljana, april, 2014

POVZETEK

Namen prispevka je pregled in analiza problematike beračenja, ki predstavlja velik problem, s katerim se srečujejo urbana središča in še posebej države v tranziciji. Z omenjeno problematiko se srečujemo tudi v centru mesta Ljubljana. V Sloveniji beračenje zakonsko ni opredeljeno kot kaznivo dejanje, ampak je znotraj 9. člena Zakona o javnem redu in miru v primeru vsiljevanja ali žaljivega načina nadlegovanja za denar ali druge materialne dobrine, opredeljeno kot prekršek. Berači so prisotni na javnih mestih, kot so npr. transportne poti, mestni parki, bližina trgovskih centrov, parkirišča in zapuščeni deli mesta. Beračenje daje mestu slabo podobo, moti prebivalce mesta in vpliva na občutek varnosti, zato ga obravnavamo kot varnostni problem. Problematiko beračenja smo tako preučevali v sodelovanju z Mestnim redarstvom Ljubljana. Ogledali in preučili smo dejansko stanje v centru mesta in opravili analizo, ki temelji na SARA modelu. Beračenje smo povezali tudi s problematiko trgovine z ljudmi. V ta namen smo izvedli strukturirane intervjuje z nevladno organizacijo Ključ - centrom za boj proti trgovini z ljudmi - Mestnim redarstvom in berači. Predlagamo, da bi probleme beračenja reševali glede na vzroke zanj. V prvem primeru, ko so vzrok predvsem socialno-ekonomski razlogi, smo kot način reševanja opredelili lajšanje problematike z integriranjem beračev v programe, preventivnim delom, zagotavljanjem osnovnega bivanja in zdravstvene oskrbe. To bi dosegli v sodelovanju s prostovoljnimi organizacijami, kot so Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, zavetišči, dnevnimi centri ipd. Drugi sklop bi zajemal prisilno beračenje v okviru organiziranih kriminalnih združb. Predlagamo, da se k reševanju te vrste problematike pristopi preventivno na nivoju mestne občine - ustanovitev posebne redarske skupine, zadolžene za stalne kontrole, legitimiranje in popisovanje, kot tudi represivno v navezi s policijo in kriminalisti na državnem nivoju. Pomembna je tudi vključitev nevladnih organizacij, ki skrbijo za rehabilitacijo in reintegracijo v družbo.

Ključne besede: beračenje, Mestno redarstvo Ljubljana, javna varnost, Ljubljana

ABSTRACT

Solving the issue of begging in Ljubljana

The purpose of this paper is an overview and analysis of the issue of begging, which represents a pressing problem, faced by urban centres and especially countries in transition. We are also faced with the issue of begging in the centre of the city of Ljubljana. In Slovenia begging is not defined by legislation as a criminal offense, but within the Article 9 of The Law on Public Order and Peace (2006) - any type of imposing or offensive manner of harassment for money or other material goods, are considered a violation. Beggars are present in public places, e.g. transport routes, city parks, near shopping malls, parking lots and abandoned parts of the city. Begging gives the city a bad image, disturbs its residents and influences the sense of security; therefore it can be considered a security issue. We have studied the issue of begging in cooperation with the city wardens of Ljubljana. We have examined the actual state in the city centre and conducted an analysis, based on the SARA model. We have linked begging with the issue of human trafficking. To this end we have conducted structured interviews with the non-governmental organization – KLJUČ – centre against trafficking of human beings, city wardens and beggars.

We suggest that the problem of begging is approached by taking into account its underlying cause. In the first case, where causes for begging are foremost of socio-economic nature, we have proposed to solve the issue by alleviating the problem through integrating the beggars in programs, preventive work, providing basic life needs and medical care. This would be achieved in cooperation with voluntary organizations such as the Organization to help the homeless – Kings of the streets, shelters, day centres etc. The second complex includes forced begging in the context of organized crime groups. We suggest a preventive approach to this issue at municipality level - by creating a special group of city wardens responsible for continuous control, identification and census, as well as taking repressive measures in association with the police and criminal investigators at a state level. The inclusion of non-governmental organizations, which provide services of rehabilitation and reintegration into society, is also of great importance.

Key words: begging, city wardens of Ljubljana, public safety, Ljubljana

1 UVOD

Po SSKJ pomeni beračiti – prositi, pobirati miloščino. Beračenje tako pomeni prosjačenje za denar ali druge materialne dobrine. Pogosto je povezano s finančno eksistenco posameznika, njegovim osebnostnim propadom in s tem izgubo socialnega statusa ter velikokrat pomeni vir preživetja. Berači so bili prisotni v človeški družbi skozi vso zgodovino; pojavnost in razširjenost pa je bila odvisna od družbenih norm, porazdelitve materialnih dobrin in odnosa do beračenja.

V preteklosti je bila v naših krajih prisotna oblika beračenja – prositi od hiše do hiše in se je pojavljala pretežno na podeželju. Berači so bili v svojem okolišu poznani in dajanje darov – miloščine je bila dolžnost oz. je veljalo za dobro delo, ki bo poplačano (Ivanuša, 2011). Beračili so le tisti, ki so bili miloščine res potrebni.

Danes je berače moč najti tam kjer je veliko ljudi; v mestnih središčih, ob velikih nakupovalnih centrih, transportih poteh, v okolici cerkva, mestnih parkih, parkiriščih itd. Beračenje je socialno politični problem, ki se pojavlja kot posledica slabih ekonomskih razmer. Ker pa beračenje daje mestu slabo podobo, moti prebivalce mesta in turiste ter s tem vpliva na občutek varnosti ga obravnavamo kot sodobni urbani varnostni problem.

S tem problemom se ukvarjajo vladne institucije, kot so policija, mestna redarstva in centri za socialno delo ter nevladne organizacije na tem območju.

Beračenje je pojav s katerim se tudi v Slovenji soočamo zlasti v večjih mestih. Za namene naše projektne naloge smo problematiko beračenja preučili v Mestni občini Ljubljana (v nadaljevanju MOL), kjer je beračenje regulirano na različne načine. Mestno redarstvo Ljubljana se z beračenjem spopada represivno in preventivno. V okviru represivnih ukrepov posredujejo v primerih vsiljivega ali nasilnega beračenja, v okviru preventivnega dela pa opravljajo patroljiranje po mestnem središču. Pri slednjem Mestno redarstvo Ljubljana sodeluje s policijo, saj ima le-ta več pooblastil (npr. popis, legitimiranje ipd.) (SUDMR, 2011).

Beračem v Sloveniji pomagajo in nudijo krizne intervencije centri za socialno delo, zavetišča, sprejemališča in razni centri za brezdomce, ki jim nudijo osnovne storitve (npr. prenočišče, topel obrok, higieno ipd.).

V zadnjem času se s porastom trgovine z ljudmi pojavlja njena nova oblika, in sicer prisilno beračenje. S tem problemom se sooča tudi MOL. Vpleteni so zlasti imigranti držav v razvoju

in držav v tranziciji, ki se v želji po boljšem življenju ujamejo v pasti trgovine z ljudmi. Na tem področju, tako preventive kot kurative, je zelo aktivna in uspešna nevladna, neprofitna organizacija Društvo Ključ - društvo za bolj proti trgovanju z ljudmi.

1.1 Metodološko-hipotetični okvir

V raziskovalni nalogi smo uporabili dve metodi dela. Z metodo analize pisnih virov smo v uvodu na kratko predstavili pojem, zgodovino in oblike beračenja. Slednjega smo obravnavali v sodelovanju z vladnimi in nevladnimi institucijami ter ga preučili po SARA modelu. V sklopu opazovanja smo si ogledali dejansko stanje v centru mesta Ljubljana in določili območja intenzivnega beračenja. Druga stopnja SARA modela – analiziranje, zajema pregled dotične zakonodaje in pristojnosti Mestnega redarstva Ljubljana ter ostalih vladnih in nevladnih organizacij, ki delujejo na tem področju. Strukturiran intervju je bila druga metoda dela. V ta namen so bili izvedeni intervjuji z vodjema četrtnega okoliša Mestnega redarstva Ljubljana Maticem Sopotnikom in Juretom Koširjem, z delavko dnevnega centra za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote Nušo Završnik in s predstavniki Društva Ključ. V okviru ukrepanja smo podali konkretne predloge za reševanje problematike beračenja. Zadnjo stopnjo SARA modela, ocenjevanje, pa smo v izvedbo prepustili Mestnemu redarstvu Ljubljana.

Naš cilj je predstavitev problematike beračenja ter delovanja vladnih in nevladnih organizacij na tem področju v Mestni občini Ljubljana, katerega bomo dosegli s pregledom in analizo trenutnega stanja.

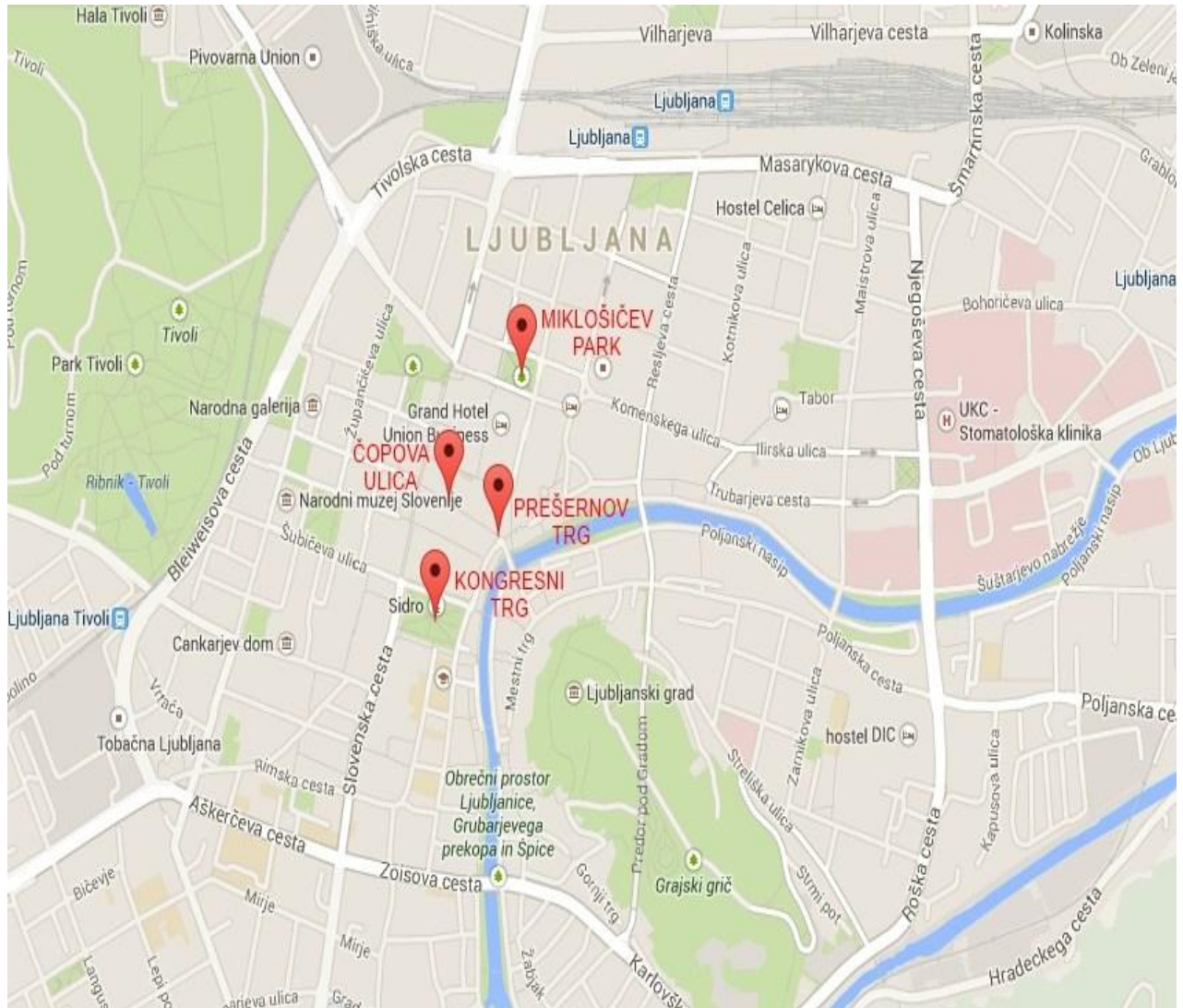
V okviru naše raziskovalne naloge bomo zato preverili naslednje hipoteze:

1. Beračenje predstavlja kompleksen problem, ki nima kratkoročne in univerzalne rešitve.
2. Beračenje se lahko odpravi s preventivnim delom in večjim sodelovanjem med vladnimi in nevladnimi organizacijami.
3. Mestno redarstvo Ljubljana bi za učinkovitejše naslavljanje problematike beračenja potrebovala večje pristojnosti.

2 OPAZOVANJE

2.1 Območja intenzivnejšega beračenja

Slika 3: Območja intenzivnega beračenja v Ljubljani

Slika 1 prikazuje območja intenzivnega beračenja v centru mesta Ljubljana. Beračenje je najizrazitejše na območju Miklošičevega parka, Čopove ulice, Prešernovega in Kongresnega trga.

3 ANALIZA

3.1 Zakonodaja povezana z beračenjem in pristojnostmi Mestnega redarstva

V Občinskem programu varnosti (v nadaljevanju OPV) Mestne občine Ljubljana je poleg vseh problemov v občini in potencialnih rešitev opredeljeno tudi delo Mestnega redarstva. Slednje ima veliko nalog, ki so včasih temeljile predvsem na represiji, vendar samo Mestno redarstvo od leta 2011 poudarja tudi pomen preventive, ki jo opisuje v Strategiji v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju SUDMR). V skladu s tem dokumentom poskušajo redarji sodelovati s Policijsko upravo Ljubljana in s posameznimi policijskimi postajami, kot tudi z drugimi zunanjimi subjekti. Poleg sodelovanja pa poudarjajo delo na terenu, med ljudmi in s tem povezano pridobivanje izkušenj ter povečevanje stopnje profesionalizma (SUDMR, 2011).

Beračenje je eden izmed večjih problemov, ki se pojavlja predvsem v centru Ljubljane. Kljub temu, da beračenje za družbo žal prinaša zelo negativne učinke, pa ga ne moremo nikoli povsem odpraviti. Mestno redarstvo Ljubljana se sooča s to problematiko in poskuša s prisotnostjo na žariščih nekoliko omiliti beračenje, a vendar je ukrepanje redarstva omejeno z zakonodajo.

Zakon o občinskem redarstvu (2006) v 10. členu določa pooblastila redarjev, in sicer: »Opozorilo, ustna odredba, ugotavljanje istovetnosti, varnostni pregled osebe, zaseg predmetov, zadržanje storilca prekrška in kaznivega dejanja, uporaba fizične sile, sredstev za vklepanje in vezanje in plinskega razpršilca (v nadaljnjem besedilu: prisilna sredstva).«

Kljub tem pooblastilom redarji v primeru beračenja na javnih mestih ne morejo uporabiti prav nobenega od zgoraj naštetih, razen v primeru, da gre za uporabo nasilja, saj je beračenje na javnem kraju v 9. členu Zakona o varstvu javnega reda in miru (2006) opredeljeno kot prekršek, šele takrat, ko »Kdor na vsiljiv ali žaljiv način koga nadleguje z beračenjem za denar ali druge materialne dobrine.« V primeru, da beračenje torej ni vsiljivo oziroma nasilno, redarji žal ne morejo ukrepati. Beračenje prav tako ni opredeljeno v Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012 – 2016 (2012), za kar menimo, da ga bi bilo potrebno tja uvrstiti.

3.2 Intervju z redarjema Mestnega redarstva Ljubljana

Mestno redarstvo Ljubljana (v nadaljevanju MRL) je prekrškovni organ Mestne občine Ljubljana. V skladu s predpisi in Občinskim varnosti je pristojno za zagotavljanje varnosti in

javnega reda na območju (Mestna občina Ljubljana, 2014). Z zaposlenima na tem organu, vodjema četrtnega okoliša (v nadaljevanju VČO) Maticem Sopotnikom in Rokom Koširjem smo izvedli naslednji intervju.

Na katerih delih Ljubljane se srečujete s problematiko beračenja?

»Predvsem na Kongresnem in Prešernovem trgu, Čopovi ulici in v okolici Metelkove. Največji problem predstavljajo berači v garažnih hišah. Postavijo se pred vhodna vrata garažne hiše in ljudem otežujejo vstop ter prosijo za materialne dobrine. V tem primeru je beračenje že nasilno in po Zakonu o javnem redu in miru tudi kaznivo. Berači izbirajo predvsem dnevno zelo obremenjene ulice, kjer se na dan sprehodi mimo več 100 ljudi.» (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Zaznate morda različne kategorije beračev?

»Poleg lokalnih beračev, ki pristanejo na ulici iz različnih razlogov se pogosto srečujemo tudi z berači, ki prihajajo iz tujine. Nekateri pridejo s kriminalnimi namerami (npr. priseljenci iz Romunije, ki se pogosto nahajajo v bližini bankomatov, z namenom nelegalnega pridobivanja finančnih koristi). V Ljubljani je veliko beračev, ki imajo lasten mesečni prihodek npr. pokojnino, invalidsko pokojnino ali kakšne druge socialne transferje.» (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Kako pristopate k reševanju slednje problematike?

»V kolikor berači niso nasilni ali vsiljivi, represivni ukrepi niso mogoči. Redarji za razliko od policistov nimamo pooblastil za ugotavljanje istovetnosti in preventivnega popisa oseb.» (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Kako ukrepate in kdaj?

»Ukrepamo ob prijavi oz. naši zaznavi nasilnega ali vsiljivega načina beračenja. Nato se odločimo za izrek opomina ali pa izstavimo kazen. Redarstvo lahko pri beračenju ukrepa samo tedaj, kadar je to nasilno. Nasilno beračenje lahko redarji zaznajo sami ali jih o tem obvesti prijavitelj. V takšnem primeru se osebi, ki nasilno berači, izda plačilni nalog z globo.» (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Sodelujete s kakšnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s problematiko beračenja?

»Mestno redarstvo sodeluje z Društvom prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote- dnevni center za brezdomce in s policijo. Slednja ima na področju beračenja več pristojnosti, saj jih lahko popiše, medtem ko redarji lahko ukrepajo samo tedaj, ko je le- to nasilno. Poleg tega se na Poljanah nahaja Zavetišče za brezdomce, s katerim Mestno redarstvo ne sodeluje, zaradi svojih pristojnosti. Ugotavlja se namreč, da se naloge mestnega redarstva na področju javnega reda in miru najučinkoviteje izvajajo v skupnih patroljah s policisti. Seveda pa so pobude in predlogi zunanjih subjektov vedno dobrodošle.« (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Kakšni so problemi pri odpravljanju beračenja?

»Večinoma gre vedno za iste osebe, ki stalno povzročajo težave. V okviru naših trenutnih zmožnost in pooblastil lahko največ storimo s samo prisotnostjo na kritičnih delih mesta.« (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Kje vidite možnosti za izboljšanje?

»Morda bi bilo vredno berače razpršiti na več koncev mesta z namenom preprečitve njihovega zbiranja v večje skupine, ki so težje obvladljive. Negativna plat tega bi bil težji nadzor. Druga možnost pa bi bila prepoved beračenja na določenih mestih. Potrebno bi bilo ustanoviti več dnevnih centrov ter povečati prisotnost redarjev na ustreznih krajih. Za izboljšanje problematike, redarji predlagajo svojo večjo prisotnost na terenu in večjim sodelovanjem s policijo in društvi, npr. Društvo Ključ in centri za socialno delo. Redarji bi morali imeti več pooblastil, da bi lahko ukrepali. Ključna pa je tudi izmenjava informacij.« (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

Kakšne so zakonodajne omejitve pri ukrepanju?

»Pogoj na ukrepanje je storjen prekršek saj beračenje samo po sebi ni kaznivo. Zato je Mestno redarstvo pri svojem (tako represivnem kot preventivnem) ukrepanju izredno omejeno. Potrebna bi bila sprememba zakonodaje, kar pa ni preprosto.« (Košir in Sopotnik, intervju, 27. 3. 2014).

3.3 Pregled vladnih in nevladnih organizacij za berače in brezdomce v centru Ljubljane

Brezdomstvo in beračenje sta povezana pojma, vendar nista sinonima. Beračenje ali tudi prosjačenje je praksa pridobivanja materialnih dobrin, medtem ko je brezdomec, oseba brez doma. Berača bi lahko opredelili tudi kot zelo revnega človeka, ki nujno ne pomeni, da je ta tudi brez ustreznega stalnega prebivališča. Pojavlja pa se, da so berači tudi brez ustrezne stalne nastanitve, torej so berači in brezdomci. V okviru tega poglavja tako predstavljamo vladne in nevladne organizacije na območju Ljubljane, ki nudijo pomoč brezdomcem kot tudi beračem.

Mestna občina Ljubljana se na problematiko beračenja in brezdomstva odziva na različne načine. Eden izmed ciljev Strategije razvoja socialnega varstva mestne občine Ljubljana 2007-2011 se je nanašal tudi na skrb za zagotavljanje optimalnih pogojev za delovanje zavetišč za brezdomce (Klančar, Skomšek Pleš, Nahtigal in Hodnik, 2008).

Berači in brezdomci so danes na območju MOL deležni različnih storitev in kriznih intervencij v okviru Centrov za socialno delo. V organizaciji Rdeči križ Slovenije – Območno združenje Ljubljana se v namene preprečevanjem in lajšanjem trpljenja brezdomcem pomaga s humanitarno pomočjo (Rdeči križ Slovenije - območno združenje Ljubljana, 2014). V okviru Zdravstvenega doma Ljubljana pa je leta 2002 pričela delovati tudi Ambulanta s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja, Pro Bono, katere storitve lahko koristijo tudi brezdomci in prosilci za azil (Ordinacija.net, 2014).

Na območju Mestne občine Ljubljana se s področjem beračenja in brezdomstva ukvarjajo tudi nevladne in prostovoljne organizacije. V centru mesta Ljubljana v ta namen tako delujejo razna zavetišča, sprejemališča in dnevni centri za brezdomce. Na Poljanski cesti 45 b se nahaja Zavetišče za brezdomce, kjer se brezdomcem nudi kosilo, prenočišče in možnost tuširanja. Zavetišče z Dnevnim centrom in bazično reintegracijo za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (Altra) se nahaja na Vošnjakovi 7b. Namenjen je zlasti brezdomnim uživalcem drog, ki se jim nudi prenočitev, možnosti za opravljanje higiene in pripravo toplega obroka. Uporabnikom se prav tako nudi pomoč pri urejanju pravic iz socialnega in zdravstvenega varstva ter individualna obravnava (Centri za socialno delo Republike Slovenije, 2014).

Nevladna humanitarna organizacija Kralji ulice se nahaja na Pražakovi 6. Brezdomcem v dnevnem centru nudijo prostor za dnevno bivanje, informiranje, zagovorništvo, pomoč, pridobivanje veščin za vključevanje v družbo in podporo pri uresničevanju zahtevnejših ciljev. Brezdomcev v okviru družbenega koristnega dela pomagajo odplačati prekrške (ti so običajno storjeni zoper javni red in mir) in v primeru zmožnosti ter interesa s strani brezdomca tudi zaposlovanje preko programa Javnih del, ki poteka v sodelovanju z Zavodom za zaposlovanje Republike Slovenije (Kralji ulice, 2012a). Društvo Kralji ulice je član Mednarodne zveze cestnih časopisov (INSP) in prodaja tudi prvi brezdomski časopis v Sloveniji z naslovom »Kralji ulice« (Kralji ulice, 2012b).

3.4 Intervju s predstavnikom Dnevnega centra za brezdomce - Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote

V Plečnikovem podhodu 1 se nahaja Dnevni center za brezdomce – Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote. Društvo nudi beračem topel obrok, obleko, možnost tuširanja in pranja oblačil, pomoč pri reševanju vsakdanjih težav, pri iskanju zaposlitve ali stanovanja in iskanju zdravniške ter socialne pomoči (Centri za socialno delo Republike Slovenije, 2014). V nadaljevanju smo izvedli intervju z Nušo Završnik (intervju, 27. 3. 2014), pristojno za stike z javnostmi na Dnevnom centru - društvo Vincencijeve zvezne dobrote.

Bi ocenili, da je beraški način življenja včasih tudi zavestna odločitev?

»V večini primerov brezdomci, ki beračijo izhajajo iz slabih družinskih razmer (reja, razbite družine, prisotnost družinskega nasilja, zlorabe alkohola ipd.) zato za njih beračenje predstavlja način izhoda iz družinske situacije. Kot posledica tovrstnega otroštva so nezaupljivi in le s težka navezujejo zdrave socialne stike. Zaradi svoje pogoste konfliktnosti in nemotiviranosti delo težko dobijo oz. obdržijo, kar jih sčasoma pahne na cesto. Zato menim, da ne gre pripisati tega zavestni odločitvi ampak odsotnosti volje za izboljšanje kakovosti življenja. Zato se v našem dnevnem centru prizadevamo za motiviranje in spodbujanje beračev k odločitvi za pozitivne spremembe. Veliko brezdomcev, ki so že v slabem mentalnem in zdravstvenem stanju, vzamemo v zavetišče in po naši oskrbi in skrbi za povračilo njihovega dostojanstva pogosto dobro napredujejo.«

Je brezdomstvo v porastu?

»Da, predvsem mladih narkomanov je občutno več.«

Kako pa postopate v primerih, ko se k vam zateče oseba, ki je pod vplivom nedovoljenih substanc?

»Naš namen je sicer zadovoljevanje osnovnih potreb brezdomcev (hrana, pijača, higiena, čistilnica, prenočišče), vendar s ciljem njihove rehabilitacije/reintegracije. K odhodu v komuno jih ne moremo prisiliti, lahko pa jih spodbujamo k temu in v kolikor se za to odločijo, jim pri tem tudi pomagamo.«

Koliko brezdomcev povprečno pride na brezplačne dnevne obroke in prenočišče?

»Na zajtrk prihaja okoli 12 brezdomcev, na večerjo pa do 70. V zavetišču imamo na voljo 7 ležišč, na katerih se letno zvrsti približno 1000 brezdomcev; med temi se pojavlja vedno več tujcev.«

Se poleg tujcev, ki pridejo v Slovenijo z upi na boljše življenje, srečujete tudi s takimi, ki so morda v beračenje prisiljeni, so žrtve trgovine z ljudmi ali kaj podobnega?

»Le redko kdaj, taki večinoma ne zahajajo k nam.«

Kakšni pogoji morajo biti izpolnjeni, da lahko posameznik prenoči v zavetišču?

»Brezdomci najprej podajo prošnjo, nato pa se osebje odloči, koga bodo sprejeli. V kolikor pa zaznamo koga, ki sicer ni podal prošnje za prenočišče in potrebuje pomoč, ga sprejmemo. Praviloma imajo prednost tisti, ki si najbolj aktivno prizadevajo za razrešitev svojih problemov in tisti, ki imajo najslabše možnosti za alternativne rešitve in so bolj odvisni od naše pomoči. Vsi pa morajo upoštevati pravila (npr. prepoved vnašanja alkohola in drog, čiščenje prostorov, redno tuširanje ipd.); v nasprotnem primeru lahko sledi prepoved vstopa.«

3.5 Intervju s predstavnikom Društva Ključ

Društvo Ključ je nevladna organizacija, ki se ukvarja z bojem proti trgovanju z ljudmi, ustanovljeno je bilo leta 2001. Poslanstvo društva je zagotavljanje ustreznega boja proti trgovanju z ljudmi in nudenje strokovne pomoči žrtvam trgovanja (Društvo Ključ, 2014).

S čim se Društvo Ključ ukvarja in kako delujete na področju prisilnega beračenja tako preventivno kot kurativno?

Zvišati želimo stopnjo ozaveščenosti družbe, saj lahko le tako zares preprečujemo ponovno viktimizacijo žrtev. V okviru preventivnih delavnic mlade informiramo o problematiki prisilnega beračenja, ob različnih dogodkih društva pa o problemu informiramo tudi strokovno in laično javnost.» (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

Imate morda izkušnje na splošno s problematiko prisilnega beračenja kot tudi konkretno z namestitvijo žrtve prisilnega beračenja v varnem prostoru?

»Ne, nameščali še nismo osebe, ki bi bila prisiljena v beračenje.» (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

Že vedenje o tem da je lahko vsak berač, ki ga opazimo na ulici tudi žrtev trgovine z ljudmi, lahko postavi človeka v nelagodni položaj z vprašanji, kaj bo, če beraču dam denar in ali bo res denar ostal v njegovi lasti, da si bo lahko z njim kupil dobrine, ki jih potrebuje za preživetje? Kako torej ločiti pravega berača, ki bo zbrani denar porabil za hrano, od nekoga, ki bo moral naberačeni denar izročiti vodji združbe?

»Natančnega zagotovila, ali je berač prisiljen ali ne, ni. Vedno imamo izbiro, da se sami odločimo, če bomo denar dali. Tipičen primer oseb, ki beračijo zase, so prodajalci časopisa Kralji ulice. Z vami navežejo stik, se pogovarjajo itd. Prisilni berači ne vzpostavljajo očesnega stika in pretirane komunikacije. Imajo različne metode zbiranja sredstev. Npr. kažejo list papirja z besedilom in sliko otroka, ki je bolan in potrebujejo denar za operacijo, izdajajo se za predstavnike humanitarnih organizacij, če jim ponudite nakup hrane, to zavrnejo ... Pogosto lahko opazite, da kje v bližini stoji kdo, ki dogajanje opazuje (nadzoruje).« (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

Kje vidite težave pri prepoznavanju berača kot žrtve trgovine z ljudmi in kaj lahko sploh posameznik naredi, na koga se lahko obrne, če v beraču prepozna potencialno žrtev trgovine z ljudmi?

»Kot že omenjeno, točnih navodil za prepoznavanje ni. Pomembno je, da smo pozorni na stvari, ki se dogajajo okoli nas. Posameznik, ki prepozna berača, kot potencialno žrtev trgovanja z ljudmi, naj o tem obvesti policijo.» (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

Se strinjate s trditvijo da je beračenje moderno suženjstvo?

»Prisilno beračenje je oblika trgovanja z ljudmi in se strinjamo, da gre za obliko modernega suženjstva.» (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

V mesecu oktobru je okrožno sodišče v Mariboru na podlagi dokazov in priznanja obdolženca obsodilo obdolženca kaznivega dejanja trgovine z ljudmi zaradi preslepitve ter odvisnega položaja zaradi prisilnega dela na 2 leti in 6 mesecev zaporne kazni. Menite, da je zakonodaja na tem področju ustrezno urejena?

»Zakonodaja je urejena primerno, do problema pride zaradi slabega prepoznavanja prisilnih beračev s strani policije ter posledično premalo kazenskih ovadb za trgovino z ljudmi, potem pa je tudi obsodilnih sodb premalo.« (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

Kakšni so vaši predlogi za učinkovitejši boj proti trgovini z ljudmi na področju prisilnega beračenja ter s tem posledično tudi za zmanjševanje števila žrtev?

»Pomembno je informiranje vseh ključnih akterjev, ki delujejo na področju boja proti trgovanju z ljudmi oz. vse, ki lahko pridejo/prihajajo v stik z žrtvami prisilnega beračenja. Pri tem mislimo policijo, nevladne organizacije ter širšo laično javnost, ki prisilne berače vsak dan srečuje na delih mest, pred nakupovalnimi središči ...« (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

Ali morda pri svojem delu v okviru beračenja sodelujete tudi z Mestnim redarstvom? Če je odgovor da, nam prosim zaupajte na kak način.

»Pri svojem delu do sedaj še nismo sodelovali z Mestnim redarstvom.« (Kovač, intervju, 5. 4. 2014).

3.5.1 Analiziranje beračenja

Beračenje je sodobni urbani varnostni problem, s katerim se soočamo v centru mesta Ljubljane. Največji problem beračenje v Ljubljani predstavlja na območju garažnih hiš, kjer se berači postavijo pred vhodna vrata garaž in ljudem otežujejo vstop. Berače zasledimo predvsem na dnevno obremenjenih ulicah, in sicer zlasti na Kongresnem in Prešernovem trgu, Čopovi ulici in v okolici Metelkove. Prevladujejo predvsem lokalni berači, ki jih mestni redarji Mestne občine Ljubljana že dobro poznajo, zaslediti pa je možno tudi tuje berače in tiste s kriminalnimi nameni. Slednje zasledimo predvsem v okolici bankomatov. Po podatkih Dnevnega centra za brezdomce - Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote je v zadnjem času zaslediti porast brezdomnih mladih narkomanov.

Po podatkih Metnega redarstva Mestne občine Ljubljana je veliko beračev, ki imajo lastni dohodek, npr. invalidnino, pokojnino ali druge oblike socialnih transferjev, zato ne moremo

reči, da so vsi berači v Ljubljani tudi brezdomci. Razlogov za to je lahko več, predvidevamo pa da je prvotni namen beračev z lastnimi dohodki pridobivanje dodatnih materialnih dobrin za namene dostojnejšega življenja in lajšanje ekonomske-socialne stiske v kateri le-ti živijo. Nameni so lahko tudi izključno pridobitni, v primeru, da oseba berači, navkljub temu, da dostojno živi in z beračenjem zgolj izkorišča miloščino drugih.

Resnejšo težavo v Ljubljani predstavljajo brezdomni berači in prisilni berači, ki so žrtve trgovanja z ljudmi. Mestna občina Ljubljana se s problemom brezdomnega beračenja različno spopada. Brezdomstvo je omenjeno v Strategiji razvoja socialnega varstva Mestne občine Ljubljana 2007 – 2011 (2008), kjer je dan poudarek na zagotavljanju primernih pogojev za delovanje zavetišč za brezdomce. Brezdomcem pa v Ljubljani pomagajo tako vladne kot tudi nevladne organizacije, in sicer: Center za socialno delo Ljubljana pomaga brezdomcem npr. s kriznimi intervencijami in drugimi storitvami; organizacija Rdeči križ s humanitarno pomočjo; brezdomcem pa je v okviru zdravstvenega doma Ljubljana na voljo Ambulanta s posvetovalnico za osebe brez zdravstvenega zavarovanja - Pro Bono. Brezdomnim beračem so v centru mesta Ljubljana na razpolago zavetišča, sprejemališča in dnevni centri. V samem centru Ljubljane delujejo trenutno štiri tovrstne organizacije, in sicer: Zavetišče za brezdomce na Poljanski; Zavetišče z dnevnim centrom in bazično reintegracijo za brezdomne uživalce nedovoljenih drog (Altra), Kralji ulice in Dnevni center za brezdomce - Društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote. S prisilnim beračenjem in žrtvami trgovine z ljudmi pa se ukvarja nevladna, neprofitna organizacija Društvo Ključ, ki prisilno beračenje obravnava kot sodobno obliko suženjstva.

Beračenje kot takšno ni kaznivo, kadar pa je nasilno ali vsiljivo se ga obravnava kot prekršek zoper javni red in mir (opredeljeno v 9. členu Zakona o javnem redu in miru). V Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012 – 2016 (2012) beračenje ni opredeljeno, ker pa ga obravnavamo kot varnostni problem, menimo, da bi beračenje moralo biti umeščeno v omenjeno resolucijo.

Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana se s problematiko beračenja dnevno sooča v centru mesta Ljubljane. Mestni redarji na beračenje ukrepajo ob prijavi ali samostojni zaznavi, ki imajo pri tem omejena pooblastila in naloge. Ukrepajo lahko namreč samo takrat, kadar je beračenje nasilno in vsiljivo. V tem primeru mestni redar Mestne občine Ljubljana berača ustno opozori, izda opomin ali izstavi plačilni nalog z globo. Redarji v primeru nenasilnega in nevsiljivega beračenja ne morejo represivno ukrepati in za razliko od policistov, ki imajo na

področju beračenja večja pooblastila, ne morejo ugotavljati istovetnosti in preventivnega popisa oseb. Primerov beračenja, ko lahko mestno redarstvo ukrepa je torej malo. Mestni redarji bi potrebovali za ustrezno preprečevanje in blaženje problematike beračenja v mestu Ljubljana več pristojnosti, za kar pa bi bilo potrebno spremeniti obstoječo zakonodajo. Ključno na področju preprečevanja beračenja je preventivno delo in sodelovanje ter izmenjava informacij z vsemi akterji, ki se ukvarjajo s področjem beračenja. Mestno redarstvo Ljubljana na področju beračenja sodeluje s policijo in Dnevnim centrom - društvo Vincencijeve zvezne dobrote. Sodelovanje med policijo in mestnim redarstvom je dobro vzpostavljeno. Njune naloge se namreč na področju javnega reda in miru učinkovito izvajajo v skupnih patroljah. Čeprav je sodelovanje dobro vzpostavljeno, bi se le-to moralo razvijati in razširiti, npr. Mestno redarstvo trenutno ne sodeluje z Zavetiščem za brezdomce na Poljanski, prav tako tudi ne z Društvom Ključ; ta pa je tako rekoč edina kompetentna organizacija za področje prisilnega beračenja.

4 UKREPANJE

Razlogov za beračenje je več, zato predstavlja problem, ki ga je potrebno reševati na več nivojih in v sodelovanju z različnimi akterji, ki delujejo na področju varnostni in ekonomsko-socialne pomoči. V okviru naše raziskovalne naloge predlagamo, da bi k zmanjševanju in blaženju beračenja v centru mesta Ljubljane, bilo potrebno pristopiti na državni in občinski ravni, zato predlagamo naslednje ukrepe:

- **Sprememba oz. dopolnitev zakonodaje**

Ker je beračenje na javnem kraju obravnavano kot prekršek le v primeru, vsiljivega ali žaljivega načina nadlegovanja za denar ali druge materialne dobrine, bi bilo za preprečevanja beračenja potrebno uvesti zakonodajne spremembe, ki bi se nanašale na pooblastila redarjev. Po Zakonu o občinskem redarstvu lahko redarji svoja pooblastila uporabijo samo v primeru vsiljivega in nasilnega beračenja. Predlagamo, da se njihova pooblastila razširijo tako, da bodo zajela tudi beračenje, ki zakonsko ni opredeljeno kot prekršek. Njihova pooblastila bi tako vključevala npr. ugotavljanje istovetnosti, preventivni popis oseb, vodenja evidence ipd.

- **Poostren nadzor mestnega redarstva in ustanovitev posebne skupine redarjev**

Za namene preprečevanja beračenja predlagamo večjo prisotnost redarjev, ki bi posebno pozornost namenili območjem, ki so predmet pogostih prijav in zaznav vsiljivega beračenja. Predlagamo tudi ustanovitev posebne skupine redarjev, katerih primarna naloga bi bila

poostren nadzor nad berači. Mestni redarji so kot enega izmed predlogov podali ukrep o prepovedi beračenja na določenem območju Ljubljane, vendar so izpostavili, da bi to predstavljalo le kratkoročno rešitev s katero bi se beračenje samo geografsko premestilo in se posledično začelo pojavljati nekje drugje. Rešitev, ki jo vidimo je v okrepljenem preventivnem delu, večji prisotnosti mestnih redarjev na terenu, izmenjavi informacij in okrepljenem sodelovanju vladnih in nevladnih organizacij, ki aktivno delujejo na področju beračenja v MOL-u.

- **Socialni programi za brezdomne berače**

Brezdomnim beračem se v MOL-u pomaga v okviru različnih vladnih in nevladnih institucij. Pod okriljem Centrov za socialno delo, ki opravljajo različne naloge za pomoč posameznikom, ki pristanejo na ulicah in so prisiljeni beračiti, delujejo različni programi za reintegracijo in resocializacijo. Namen teh programov je zmanjševanje števila uličnih beračev in lajšanje posledic tovrstnega življenjskega sloga ter ponovna vključitev v družbo. Predlagamo, da mestno redarstvo Ljubljana Centrom za socialno delo posreduje vse informacije s tega področja, prav tako pa bi bilo priporočljivo, da mestni redarji berače informirajo o obstoju tovrstnih programov. Problem se pojavlja pri brezdomnih beračih, ki niso upravičeni do prejemanja socialnih transferjev, saj lahko slednje prejmejo samo osebe, ki imajo urejeno stalno prebivališče. V ta namen predlagamo, da se poleg trenutne pomoči, ki so je slednji deležni v okviru prostovoljnih, nevladnih organizacij (zavetišč, dnevnih centrov ipd.), brezdomnim beračem pomaga tudi na državni ravni. Predlagamo, da se motiviranim in za delo sposobnim brezdomnim beračem omogoči opravljanje lažjih del. Dobra praksa v Sloveniji je društvo Kraljev ulice, ki za namene zmanjševanja osebne, socialne in ekonomske stiske, brezdomcem kot tudi ljudem iz družbenega dna, s svetovanjem, zaposlovanjem in različnimi storitvami v okviru dnevnega centra, omogoča dostojno življenje.

- **Sodelovanje Mestnega redarstva z vladnimi in nevladnimi organizacijami**

Mestno redarstvo Ljubljana s policijo učinkovito sodeluje, pomanjkljivosti pa se kažejo v odsotnosti sodelovanja z nekaterimi nevladnimi organizacijami. Trenutno sodeluje samo z enim dnevnim centrom za brezdomce, zato predlagamo okrepitev obstoječega sodelovanja ter navezovanje novih vezi z zavetišči, sprejemališči in dnevnimi centri za brezdomce, s katerimi Mestno redarstvo Ljubljane še ne sodeluje. V zadnjem času Ljubljana predstavlja ciljno državo za prisilno beračenje, slednje pa presega domet mestnega redarstva Ljubljana. Za blaženje prisilnega beračenja Mestno redarstvo Ljubljana brez sodelovanja tako s policijo kot tudi z društvom Ključ, ne more uspešno delovati, ker slednje ni v njihovi pristojnosti.

5 ZAKLJUČEK

Niti represivni ukrepi, niti še tako ofenzivna socialna politika beračenja ne moreta izkoreniniti. Represija ga lahko izrine iz javnega prostora, kar je uspevalo evropskim totalitarnim režimom dvajsetega stoletja, a odpraviti ga ne more. Ko gre za ljudi s samega roba družbe ima represija omejen domet; beračenje pa tako v današnjem času postaja problem skoraj vseh razvitih mest.

S pregledom stanja beračenja in analizo izvedenih strukturiranih intervjujev smo ugotovili, da je beračenje v Mestni občini Ljubljana urban varnostni problem, ki zaradi svojih mnogih vzrokov nima instantne in univerzalne rešitve. V centru mesta Ljubljana se pojavljajo različne oblike beračenja, ki zadevajo delo različnih vladnih in nevladnih institucij, zato je za namene njegovega preprečevanja potrebno vzpostaviti okrepljeno sodelovanje med vsemi na tem področju pristojnimi in aktivno delujočimi varnostnimi in ekonomsko-socialnimi akterji. Beračenje je torej varnostni problem, ki zaradi svojih vzrokov in pojavnih oblik, zahteva holistično obravnavo in izmenjavo informacij, izkušenj ter nasvetov. Beračenje v centru mesta Ljubljane predstavlja problem brez splošne rešitve, temveč je za njegovo reševanje potrebno preizkusiti dobre prakse različnih institucij. Prvo hipotezo pa smo tako v celoti potrdili.

V okviru druge hipoteze smo predpostavili, da je beračenje moč odpraviti s preventivnim delom in večjim sodelovanjem med vladnimi in nevladnimi organizacijami. Kot smo navedli že v okviru prve hipoteze, je beračenje problem, ki sega na različna področja varnosti; tako osebne in javne varnosti, kot tudi socialne in ekonomske. Ta področja urejajo različne institucije tako na državni kot tudi na lokalni ravni v okviru neprofitnih ali nevladnih organizacij. Mestno redarstvo Ljubljana lahko na področju beračenja za namene njegovega opravljanja stori veliko več v primerjavi s svojimi represivnimi ukrepi, saj ji zakonodaja uporabo slednjih onemogoča v primeru nenasilnega in nevsiljivega beračenja. S preventivnim delom se poskuša delovati na sam vzrok beračenja, kjer ima sicer Mestno redarstvo Ljubljana omejen domet dela, lahko pa s svojo povečano prisotnostjo na področjih intenzivnejšega beračenja, kar je opredeljeno tudi v Strategiji v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Ljubljana (2011), in vzpostavitev posebnih skupin redarjev, namenjenih obravnavi vseh pojavnih oblik beračenja, zmanjšuje beračenje; predvsem takšno, ki je po zakonu obravnavano kot prekršek. Z okrepljenim sodelovanjem (Mestno redarstvo Ljubljana namreč trenutno učinkovito sodeluje s policijo in Društvom prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote

– dnevni center za brezdomce) in vzpostavljanjem novih oblik sodelovanja, zlasti z nevladnimi organizacijami, ki delujejo v centru mesta Ljubljane, pa bi Mestno redarstvo Ljubljana uspešneje delovalo pri preprečevanju beračenja. Beračenje se lahko v Mestni občini Ljubljana rešuje in nenazadnje tudi odpravi s preventivnim delom in sodelovanjem vseh ključnih akterjev, tako na državni kot tudi na nedržavni ravni. S tem je potrjena tudi naša druga hipoteza.

Mestno redarstvo Ljubljana je izrazilo, da si na področju beračenja želijo večje pristojnosti, trenutno jim namreč zakonodajne omejitve onemogočajo obravnavanje beračenja, kadar le-to ni nasilno in vsiljivo. Preko raziskovalne naloge smo prišli do sklepa, da bi bilo potrebno mestnim redarjem razširiti pooblastila tako, da bi ta segala tudi na področje nenasilnega in nevsiljivega beračenja. Razširitev pooblastil bi mestnim redarjem omogočalo, da berača in brezdomca, ki berači identificirajo, preventivno popišejo in vodijo evidenco; vse to pa bi Mestnemu redarstvu pomagalo pri zbiranju informacij o beračenju, posredovanju le-teh drugim na tem področju delujočim institucijam in naslavljanju brezdomnih beračev na za njim dostopne institucionalne oblike pomoči. Tretjo hipotezo, ki predpostavlja, da bi za učinkovitejše naslavljanje problematike Mestno redarstvo Ljubljana potrebovalo večje pristojnosti tako potrjujemo, saj problema ne predstavljajo le nasilni berači, temveč tudi brezdomni in prisiljeni berači za obravnavanje slednjih pa Mestno redarstvo Ljubljana trenutno nima ustreznih pooblastil.

Slovenija je ena izmed številnih držav, ki se soočajo s problematiko beračenja za katero pa trenutno ne obstaja instantna in univerzalna rešitev s katero bi bilo beračenje moč popolnoma izkoreniniti, saj je le-to v človeški družbi prisotno že od nekdaj. Beračenje je varnosten problem, ki zahteva dolgoročno delovanje, vztrajnost in skupinsko prizadevanje državnih in nedržavnih institucij z različnih delovnih področij. Po mnenju Vareško (2007) pa je najpomembneje, da se beračem samim omogoča aktivno sodelovanje pri iskanju pravih rešitev za odpravljanje oz. zmanjševanje problematike beračenja v lokalni skupnosti.

6 UPORABLJENI VIRI

Centri za socialno delo Republike Slovenije. (2014). *Zavetišča, sprejemališča in dnevni centri za brezdomce*. Pridobljeno na <http://csd-slovenija.org/sl/center/center-za-socialno-del/see.page/zavetisce-za-brezdomce>

- Društvo Ključ. (2014). *Naše delo/projekti*. Pridobljeno na <http://www.drustvo-kljuc.si/nase-delo-projekti.php>
- Ivanuša, A. (2011). *Beračenje in miloščina: skozi vso človeško zgodovino obstajajo tako berači kot bogatini*. Pridobljeno 15.4.2014 na <http://www.andros.si/doc/D12-beracenje.pdf>
- Klančar, T., Skomšek Pleš, T., Nahtigal, K. in Hodnik, T. (2008). *Strategija razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana od 2007 do 2011*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.
- Kralji ulice. (2012a). *Dnevni center*. Pridobljeno na <http://www.kraljiulice.org/kaj-delamo/dnevni-center>
- Kralji ulice. (2012b). *O časopisu: Cestni časopis Kralji ulice*. Pridobljeno na <http://www.kraljiulice.org/casopis/o-casopisu>
- Mestna občina Ljubljana. (2011). *Strategija v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.
- Mestna občina Ljubljana. (2014). *Mestno redarstvo*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/prekrskovna-organa/mestno-redarstvo/>
- Občinski program varnosti mestne občine Ljubljana. (2008). *Uradni list RS*, (117/2008).
- Ordinacija.net. (2014). *Predstavitev*. Pridobljeno na http://www.ordinacija.net/members/www-pzs.php?mg_pzs_id=74&lang=slo
- Rdeči križ Slovenije - Območno združenje Ljubljana. (2014). *Poslanstvo*. Pridobljeno na http://www.ljubljana.ozrk.si/sl/Socialna_in_humanitarna_dejavnost/
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (2000). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Vareško, N. (2007). *Brezdomstvo v Sloveniji in branost prvega slovenskega časopisa za brezdomstvo in sorodna socialna vprašanja »Kralji ulice«*. Univerza v Ljubljani. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Zakon o občinskem redarstvu. (2006). *Uradni list RS*, (139/2006).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru. (2006). *Uradni list RS*, (70/2006).

PRILOGE

Slika 4: Berači v Miklošičevem parku (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 5: Berač na Kongresnem trgu (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

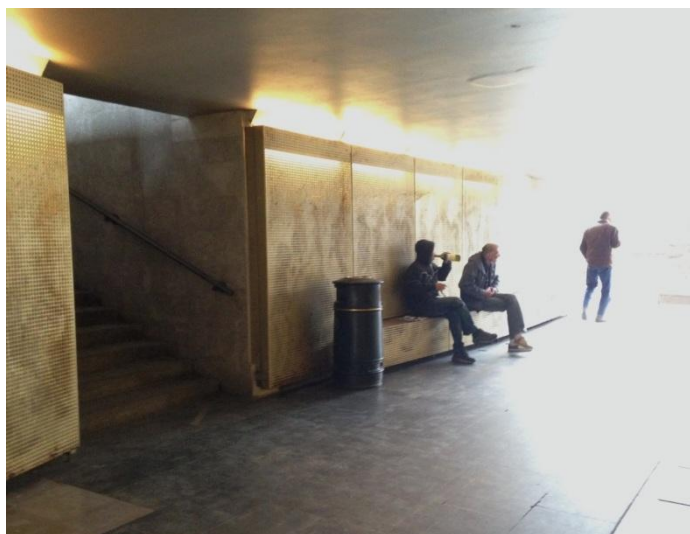
Slika 6: Popivanje brezdomcev na Kongresnem trgu (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 7: Berač na javnem mestu (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 8: Zbirališče brezdomcev pred Dnevnim centrom za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 9: Zbirno mesto brezdomcev (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 10: Beračenje na Prešernovem trgu (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 11: Beračenje na Čopovi ulici (Vir: Lastni vir, 27. 3. 2014)

Slika 12: Dnevni center za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (Plečnikov podhod 1) (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 13: Kopalniški prostori v Dnevnem centru za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 14: Jedilnica v Dnevnom centru za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 15: Shramba oblačil brezdomcev v Dnevnom centru za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Slika 16: Nastanitvene sobe za brezdomce v Dnevnom centru za brezdomce – društvo prostovoljcev Vincencijeve zveze dobrote (Vir: Lastni vir, 27. 03. 2014)

Zagotavljanje varnosti na javnih prireditvah v Mestni občini Ljubljana: študija primera

Avtorji:

Anja Dolenc,

Blaž Ozimek,

Kaja Pilko,

Laura Krajnc,

Nika Capuder,

Rok Konečnik in

Viktor Cvijanović

Ljubljana, april, 2014

POVZETEK

Na javnih prireditvah je prisotno veliko število prebivalcev, kar predstavlja problem pri organiziranju prometa in zagotavljanju varnosti tako obiskovalcev in njihove lastnine kot tudi okolice, kjer največjo težavo predstavljajo kršitve javnega reda in miru ter vandalizem.

Namen prispevka je predstaviti študijo primera zagotavljanja varnosti v času javnih prireditev v mestu Ljubljana s ciljem ugotoviti delovanje mestnega redarstva, njihovo sodelovanje s policijo ter drugimi organi (na primer: zasebno varnostne agencije) ob poostrenemu nadzoru, zagotavljanju javnega reda in miru ter reorganizacij prometa na območju prireditev. Problematiko smo analizirali in reševali s pomočjo S.A.R.A. modela, pri čemer smo si v sodelovanju z mestnim redarstvom ogledali dejansko stanje na terenu. Pri analizi smo predlagali načine za izboljšanje oz. obvladovanje neke situacije (na primer nepravilno parkiranje, pijančevanje), ki smo jih v naslednji fazi preizkusili v praksi. Če se je predlog v zadnji fazi ocenjevanja rezultatov izkazal za neučinkovitega oz. ne dovolj učinkovitega, smo k reševanju problematike pristopili na alternativen način. To pomeni, da smo zadnji dve fazi S.A.R.A. modela večkrat ponovili, dokler nismo našli ustreznih rešitev. Ugotovili smo, da mestno redarstvo zelo dobro sodeluje s policijo in jim je na večjih prireditvah v veliko pomoč. Odraz tega je tudi prisotnost policije le v primerih, ko redarji s svojimi pooblastili ne morajo zagotoviti ustrezne varnosti, neoviranega pretoka prometa ali javnega reda in miru. Zaznali smo tudi slabosti kot sta pomanjkanje kadra in slaba komunikacija. V prispevku predstavljamo tudi smernice k zagotavljanju varnosti na javnih prireditvah in predloge za sodelovanje služb pri izvedbi prireditev. Rešitve so lahko uporabne pri organiziranju nadaljnjih prireditev.

Ključne besede: mestno redarstvo, prireditve, javni red in mir, promet

ABSTRACT

Ensuring safety at public events in Ljubljana Municipality: A Case Study

Large numbers of people are present at public events, which pose a problem for the organization of traffic and safety of both visitors and their property as well as surrounding areas, where the greatest difficulty constitute a breach of public order and vandalism.

The purpose of this paper is to present a case study about ensuring safety at the time of public events in Ljubljana, with the aim to identify the functioning of the City Wardens, their cooperation with the Police and other authorities (for example, private security agencies) with strengthened supervision, ensuring law and order and the reorganization of traffic in the event. The problems were analysed and solved with the help of S.A.R.A. model, whereby we, in cooperation with the City Wardens, look at the facts in the field. In the analysis we propose ways to improve and control of a certain situation (for example: improper parking and public drinking), which we in the following stage, put into practice. If the proposal, in its final stage of evaluation, proved to be ineffective or not sufficiently effective, we approached the solving of the problem in a different way. This means that the last two phases of the S.A.R.A. model had to be repeated until we found the appropriate solutions. We found that the City Wardens cooperate very well with the Police, which is, at major events, of great help. The reflection of this is the presence of the Police only in cases, when the City Wardens, with their authorisations, cannot provide proper safety measures, undisturbed flow of traffic or public safety and order. We also detected weaknesses like the shortage of resources and bad communication. This paper presents guidelines to ensure safety at public events and proposals for cooperation of departments in the execution of events. Solutions can be useful in organizing further events.

Key words: City Wardens, events, public order, traffic, parking

1 UVOD

Ljubljana, kot glavno mesto Slovenije, velja za prestolnico športa in kulture, zato so različne prireditve v središču mesta dobrodošle in pričakovane. Zabavo in druženje velikega števila obiskovalcev je potrebno premišljeno organizirati in nadzorovati zaradi vidika varnosti življenja, javne lastnine, zagotavljanja javnega reda in miru ter preprečevanja vandalizma.

V sodelovanju z mestnim redarstvom Mestne občine Ljubljana smo določili problematične lokacije in opredelili glavno problematiko izpeljave športnih in kulturnih prireditev v središču mesta. Kongresni trg, Prešernov trg in območje Parlamenta so glavna, kritična prizorišča odvijanja prireditev. Zaradi manjše prostorske zmogljivosti in težje dostopnosti se organizatorji, mestni redarji in drugi organi zagotavljanja varnosti, srečujejo s problemom varovanja reorganiziranega prometa in napačnega parkiranja. Vsako prireditev pa poleg omenjenih problemov spremlja tudi vandalizem in kršenje javnega reda in miru, največkrat uriniranje in beračenje.

Javni shod ali prireditev je vsako organizirano zbiranje ljudi na prostem ali zaprtem prostoru, ki ima določenega organizatorja in vnaprej določen program, udeležba pa je brezpogojno ali pod določenimi pogoji dovoljena vsakomur. Javna prireditev se organizira z namenom izvajanja kulturne, zabavne, športne, izobraževalne, verske ali druge aktivnosti“ (Konkolič, 2011). Zakon o varstvu javnega reda in miru (2006) v 3. členu določa, da je vzdrževanje javnega reda in miru, delovanje skupnosti, ki s predpisi in ukrepi državnih organov in drugih organov zagotavlja, da se prepreči ravnanja in nevarnosti, ki ogrožajo varnost ter javni red in mir, kadar ta ogrozi skupnost ali posameznika. Ministrstvo za šolstvo in šport je sestavilo Zakon o javnih zbiranjih (2011), čigar namen je zagotoviti način uresničevanja ustavne pravice do mirnega zbiranja in javnih zborovanj na javnih shodih in javnih prireditvah. V zakonu so opredeljeni tudi določbe o organiziranju shodov in prireditev, o zagotavljanju reda in pristojnosti policije na javnih dogodkih. Za vzdrževanje javnega reda in mira je pristojno tudi občinsko redarstvo (ZORed, 2006). Ne smemo pozabiti na dejavnost zasebnega varovanja, ki prav tako skrbi za zagotavljanje javnega reda in miru. V Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (2010) je poudarjeno, da tudi dejavnost zasebnega varovanja prispeva k notranji varnosti države, ki je potrebna na javnih dogodkih. O javnih prireditvah je potrebno vedeti, da se jih mora pravočasno prijaviti in dobiti zanjo potrebno dovoljenje. Šele nato lahko organizatorji zaprosijo za odobritev reorganizacije prometa. Da se zagotovi varnost na javnih prireditvah pa je potreben širok spekter varnostnih ukrepov vseh

akterjev. Pred izvajanjem prireditve se oceni tveganje dogodka in se na podlagi tega pripravi načrt za varovanje posamezne prireditve. V načrtu morajo biti opredeljeni vsi varnostni ukrepi, ki se nameravajo izvajati na prireditvi.

2 VLOGA MESTNEGA REDARSTVA NA JAVNIH PRIREDITVAH

Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju MR MOL) je občinski prekrškovni organ, katerega delovno področje in naloge določa zakon ali na podlagi zakona izdan občinski predpis (ZORed, 2006). MR MOL je notranja organizacijska enota Mestne uprave MOL. Delovna področja MR so določena v občinskem programu varnosti (v nadaljevanju OPV) in so naslednja:

- zagotavljati pripravo programa varnosti MOL,
- nadzorovati varen in neoviran cestni promet v naseljih,
- varovati ceste in okolje v naseljih in na občinskih cestah zunaj naselij,
- skrbeti za varnost na občinskih javnih poteh, rekreacijskih in drugih javnih površinah,
- varovati javno premoženje, naravno in kulturno dediščino,
- vzdrževati javni red in mir,
- voditi prekrškovni postopek v skladu z zakonom,
- voditi predpisane evidence o izrečenih ukrepih in v zvezi s prekrškovnim postopkom,
- opravljati nadzor nad izvajanjem predpisov MOL in drugih aktov, s katerimi MOL ureja zadeve iz svoje pristojnosti (OPV, 2008).

Z Zakonom o občinskem redarstvu (2006) so dobili redarji na voljo pooblastila, ki jih je imela do sprejetja tega zakona le policija, z njimi pa lahko redarji sedaj bistveno pripomorejo k boljši in večji lokalni varnosti. Kot določa 9. člen tega zakona, redarji pri opravljanju svojih nalog in pooblastil sodelujejo s policisti. Pooblastila pa niso enaka, ampak so prilagojena nalogam zagotavljanja javne varnosti in javnega reda redarjev na območju občine. Sem spadajo pooblastila na področju prometa, varovanja javnega reda in miru, obravnavanja prekrškov zoper javni red in mir ter nalogam pri varovanju javnega premoženja ter kulturne in naravne dediščine. Mestnim redarjem so torej na voljo naslednja pooblastila:

- opozorilo;

- ustna odredba;
- ugotavljanje istovetnosti;
- varnostni pregled osebe;
- zaseg predmetov;
- zadržanje storilca prekrška in kaznivega dejanja;
- uporaba fizične sile, sredstev za vklepanje in vezanje in plinskega razpršilca (pri uporabi prisilnih sredstev morajo redarji upoštevati določbe Zakona o nalogah in pooblastilih policije (2013)).

Delovna področja MR segajo torej tudi na področje javnih prireditev in shodov, na katere smo se osredotočili v tem raziskovalnem projektu. Problemi s katerimi se soočajo mestni redarji v času javnih prireditev in shodov so predvsem kršitve javnega reda in miru. Kršitve javnega reda in miru lahko opredelimo kot dejanja, ki so v nasprotju s splošnimi pravili vsakdanjega dela in življenja. Vzdrževanje javnega reda in miru je delovanje skupnosti, ki s predpisi in ukrepi državnih in drugih organov zagotavlja, da se prepreči ravnanja in nevarnosti, ki ogrožajo varnost ter javni red in mir, kadar ta grozi skupnosti ali posamezniku (OPV, 2008).

V Mestni občini Ljubljana se vsako leto odvijajo številne športne (ki se lahko dogajajo na stadionih, v športnih dvoranah ali na prostem), kulturne, zabavne in druge prireditve, med katerimi se nekatere že tradicionalno dogajajo vrsto let. Vsem je skupno, da privabijo večje število obiskovalcev. Športne prireditve, ki potekajo na prostem, kot so Ljubljanski maraton, Dirka po Sloveniji in Maraton Franja, zahtevajo za tekmovalce popolne zapore cest, zaradi česar je v času tekmovanja spremenjen prometni režim. Pri športnih prireditvah, ki se odvijajo na stadionih, tega problema ni, so pa pri tovrstnih prireditvah problemi velike zgoščenosti ljudi prometa v času pred in po tekmi. Pri tem je naloga vodje, da zagotovi pravilen in varen potek dogodka, pri čemer je dolžan sodelovati s policijo, ki zagotavlja in vzdržuje javni red, nadzira potek dogodka in regulira promet, če ti potekajo na cestah ali ob njih, če vplivajo na cestni promet ipd. To predstavlja tudi reorganizacijo prometa v bližini stadionov, kjer zaradi velike gostote vozil pred in po tekmi nekoliko spremenijo prometni režim, da promet poteka bolj tekoče.

Vloga mestnega redarstva je primarno represivna, kar lahko razberemo iz podatkov o delu mestnega redarstva v preteklih letih. Ne glede na to pa skuša Mestna občina Ljubljana s strategijo v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva (2011) izvajati določene aktivnosti na področju preventiva, kamor spada tudi urejanje prometa v času različnih prireditev. V

strategiji so konkretizirali preventivne naloge, ki izvirajo iz Občinskega programa varnosti MOL.

V mestnih središčih ob večjih prireditvah predstavljajo velik problem uriniranje, kampiranje, vandalizem, pijančevanje. Vandalizem je predvsem mesten pojav. Usmerjen je k poškodovanju ali uničenju stvari (povzročitev materialne škode). Velik problem v parkih predstavlja tudi kampiranje oziroma taborjenje, postavljanje šotorišč ali drugih zasilnih objektov z namenom začasnega prenočevanja.

Po OPV (2008) lahko MR MOL v skladu z določbami ZJRM-1 (2006) v prekrškovnem postopku odloča o naslednjih kršitvah:

- nedostojno vedenje (7. člen),
- beračenje na javnem kraju (9. člen),
- uporaba nevarnih predmetov (prvi odstavek 11. člena),
- poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe (12. člen),
- pisanje po objektih (13. člen),
- vandalizem (16. člen),
- kampiranje (18. člen),
- uporaba živali (19. člen) in
- neupoštevanje zakonitega ukrepa uradnih oseb (prvi in tretji odstavek 22. člena).

Pri opravljanju navedenih nalog redarji MR MOL izrekajo globe in opozorila ter izvajajo pooblastila in ukrepe, ki so preneseni nanje s tem in drugimi zakoni, ter ukrepe, določene s predpisi MOL (OPV, 2008).

Zagotavljanje varnega in neoviranega prometa, je še ena izmed nalog, ki jo opravlja mestno redarstvo v času v času prireditev v MOL. Naloga redarjev je nadziranje prometa, ne pa tudi določanje sprememb v cestnem režimu. Za to je pristojen poseben oddelek občinske uprave in policija.

3 REŠEVANJE PROBLEMATIKE JAVNIH PRIREDITEV PO S.A.R.A MODELU

Za reševanje naše problematike smo uporabili SARA model. Eck in Spelman (2008) ponujata model štiri stopenjskega reševanja problemov, razčlenjen v naslednje faze (Meško, 2001).:

1. Opazovanje (posnetek stanja);
2. Analiza;
3. Ukrepanje;
4. Ocenjevanje.

Angleški akronim SARA sta oblikovala John Eck in Bill Spelman in označuje štiri faze reševanja problema: opazovanje, analizo, ukrepanje in oceno. Proces je podoben mnogim analitičnim procesom. Model SARA z razčlenitvijo projekta v ločene faze zagotavlja, da se bodo posamezni koraki izvedli v pravilnem zaporedju. Ne odločamo se za ukrepe, dokler se problem ne analizira. To je koristna varovalka za običajno prehitro sklepanje, ko se nezadostno ali slabo opredeli problem in je analiza slaba in se celo izpusti ocena učinka na problem (Clark in Eck, 2008).

3.1 Opazovanje

Posnetek stanja vsebuje identifikacijo problema, značilnosti problema in zaskrbljenosti skupnosti glede tega problema. Te informacije zbirajo policisti in mestni redarji, ki imajo, v primerjavi z drugimi institucijami, najboljši položaj za identifikacijo problemov (Meško, 2001). V mestnem redarstvu se zavedajo, da je na področju JRM problematika občutno večja, kot prikazujejo statistični podatki, še posebej v času poteka javnih prireditev. Za leto 2012 lahko ugotovimo padec ugotovljenih kršitev na vseh področjih, razen pri zaznanih kršitvah beračenja. Na naštetih področjih zaznavajo med občani in turisti največ negodovanja, nezadovoljstva in občutka ogroženosti. Največkrat so bile ugotovljene kršitve nedostojnega vedenja do uradne osebe med izvajanjem pooblastil in nedostojnega vedenja na javnem kraju (Poročilo o delu Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana za leto 2013, 2014).

Dne, 26. 3. 2014, smo v sodelovanju z vodjo četrtnega okoliša (VČO) mestnega redarstva v Ljubljani preučili problematiko javnih prireditev in javnega zbiranja v središču mesta

(Kongresni trg). Z ogledom terena in posredovanih podatkih VČO smo identificirali naslednje probleme (razvrščeni od najbolj do najmanj perečih):

- nedovoljeno parkiranje in organiziranje prometa,
- nedostojno vedenje na javnem kraju,
- uriniranje na javnem mestu,
- pijančevanje mladih,
- vandalizem,
- beračenje,
- nedovoljeno kampiranje in prenočevanje v parku (predvsem tujci).

Na naštetih področjih zaznavajo med občani in turisti največ negodovanja, nezadovoljstva in občutka ogroženosti. Največkrat so bile ugotovljene kršitve nedostojnega vedenja do uradne osebe med izvajanjem pooblastil in nedostojnega vedenja na javnem kraju.

3.2 Analiza

Analiza kot faza 2 v SARA modelu zajema poglobljen vpogled z namenom identificiranja lastnosti/karakteristik ter iskanja vzrokov za problem.

Naslednja faza je analiza zbranih podatkov, v kateri se podatki analizirajo z drugimi predstavniki skupnosti. Sodelovanje različnih posameznikov, skupin in strokovnjakov pomeni večplastno obravnavo problema in boljše razumevanje dejavnikov, ki so povezani z reševanjem problemov.

V okviru naše zaznane problematike smo opravili neformalne razgovore z mestnimi redarji, lastniki gostinskih lokalov s ciljem ugotoviti čas in kraj pojavljanja identificiranih problemov.

Nedovoljeno parkiranje opazamo predvsem avtomobile tujih registrskih oznak in avtomobile registrskih oznak ostalih slovenskih regij (MB, CE, NM ipd.). V Mestni občini Ljubljana je vzpostavljen P+R sistem (parkiraj in se pelji), ki obiskovalcem javnih prireditev omogoča lažji dostop do središča dogajanja.

Problematika beračenja je prisotna ne le v središču mesta, ampak tudi širše. Toda za potrebe pisanja našega prispevka, opazamo beračenje v času javnih prireditev v lokalih, ko je povečano število strank in odsotnost policije in/ali redarstva, ki pretežno ureja in usmerja promet v času poteka prireditve.

3.3 Ukrepanje

Po analizi situacije sledi faza izvajanja ukrepov. Glede na ugotovitve in izkušnje zadnjih let mestni redarji vztrajajo na stališču, da je potrebno zaostri delovanje skladno z njihovimi pooblastili, predvsem na področju preprečevanja vsiljivega beračenja, nedovoljenega kampiranja, nezakonitega pisanja po objektih (grafitiranja) in uničevanja mestne infrastrukture ter nedostojnega vedenja na javnem kraju. Naloge s področja zagotavljanja JRM oz. izvrševanje ZJRM-1 (2006) se izvajajo tako med nadzorom in urejanjem cestnega prometa, zagotavljanju varnosti na javnih prireditvah kot tudi s samostojnimi nadzori v okviru akcijskega dela pri ugotavljanju kršitev nelegalnega kampiranja, nedovoljenega grafitiranja, vsiljivega beračenja, nedostojnega vedenja itd. Veliko pozornosti smo nadzoru nad tovrstnimi kršitvami so namenili v času tvorjenja mešane redarsko-policijske patrulje, v skladu s Protokolom o sodelovanju mestnega redarstva Mestne občine Ljubljane in Policijske uprave Ljubljana (Poročilo o delu Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana za leto 2012, 2013). V skrbi za večjo varnost, javni red in mir ter s ciljem preprečitve dejanj, ki bi lahko ogrožala življenje in dejanj, ki bi bila usmerjena v uničevanje javnega premoženja, naravne in kulturne dediščine in infrastrukture, so mestni redarji območju povečali prisotnost in poostri nadzor nad tovrstnimi kršitvami, toda problematike ni bistveno odpravilo oz. zmanjšalo.

Poleg represivnih ukrepov je bil izveden tudi preventivni ukrep, in sicer ozaveščanje o navedeni problematiki na spletni strani mestnega redarstva, kar je po našem mnenju premalo. V nadaljevanju podajamo predloge po posameznih področjih problematike.

Beračenje: Za učinkovitejšo preprečitev beračenja v gostinskih lokalih predlagamo sodelovanje z lastniki lokalov. V določenih lokalih so že organizirane razne humanitarne pomoči brezdomcem (brezplačen obrok), ki ne povzročajo nobenega nelagodja strankam. Glede na to, da zaposleni opažajo iste berače, menimo, da je potrebno poostri nadzor prekrškovnih organov (policije, redarstva in/ali mešane patrulje), predvsem v popoldanskem in večernem času, kar se odraža tudi ob dnevih ko potekajo javne prireditve. Predvidevamo, da je med njimi tudi nekaj takih, ki so bili že oglobljeni za prekršek beračenja, zato bi na priporočali pobudo tako lokalni skupnosti kot državi za poostritev zakonodaje in povišanja globe.

Uriniranje: Posledica povečanega uživanja, tako alkoholnih kot brezalkoholnih pijač, je uriniranje. Če zamislimo koncentracijo ljudi v prostoru in času, se prej ali slej pojavi potreba

po uriniranju večjega števila ljudi. Organizatorji javnih prireditev navadno priskrbijo nekaj prenosnih toaletnih kabin, pri čemer vidimo dve pomanjkljivosti; premalo jih je in navadno so oddaljeni od prizorišča glavnega dogajanja. Zato predlagamo, da bi organizatorji (ob pobudi občine ali varnostnih organov) povečali kapaciteto sanitarnih kabin in jih namestili v bližini točenja pijač.

Pijančevanje: Bolj kot problemsko usmerjen pristop bo na področju pijančevanja (predvsem mladih) potreben vzročno usmerjen pristop. Področje alkoholne problematike bo potrebno kombinirati z drugimi preventivni ukrepi, kot je npr. omogočanje pogojev za kakovostno preživljanje prostega časa (ob večerih). Vendar se moramo pri javnih prireditvah zavedati dvoje. Po eni strani, javne prireditve omogočajo kakovostnejše preživljanje (večernega) časa, po drugi strani pa imajo organizatorji interes po čim večjem dobičku, ki se pretežno ustvarja s prodajo (alkoholnih) pijač. V kolikor bi želeli omejiti prekomerno pitje alkohola, Zakon o omejevanju porabe alkohola (2003) daje nekaj ukrepov, pri čemer ključno vlogo ima, po našem mnenju, lokalna samouprava in institucije v Mestni občini Ljubljana.

Vandalizem: Vandalizem oziroma poškodovanje javne infrastrukture in smetenja velikokrat spremlja alkoholizem. Prepričani smo, da v kolikor bomo omejili pijančevanje (predvsem) mladih, bo posledična reakcija tudi zmanjšanje vandalizma. Zakaj so posamezniki nagnjeni k uničevanju javne lastnine, bo potrebno poiskati vzroke in uporabiti vzročno usmerjen pristop za učinkovito odpravo tega problema. Veliko vandalizma se pojavlja kot reakcija na določen dogodek (npr. poraz priljubljene ekipe), pri čemer se javna infrastruktura pojavlja kot objekt, nad katerim se lahko posamezniki izživljajo. Zaradi tega se vandalizem pojavlja pretežno v skupinah, ki jo po našem mnenju lažje nadzorovati, v kolikor bi kritične posameznike med ali po prireditvi lahko spremljali. Po drugi strani kaže spodbujati pripravljenost občanov k prijavljanju in pričevanju tovrstnih prekrškov/kaznivih dejanj, saj je javna infrastruktura lastnina vseh nas, vendar se ljudje tega še premalo zavedamo.

Ocenjevanje

Zadnja faza je ocenjevanje ukrepov. Ocena je pomembna tudi za nadaljevanje enakih preventivnih prizadevanj ali spremembo strategije, metod in tehnik za zmanjševanje problemov (Meško, 2001). Glede na predlagane ukrepe ne moremo oceniti učinkovitost, dokler ne bodo realizirani, verjamemo pa, da zagotovo ne bodo vsi ukrepi prinesli pozitivnih učinkov. Toda v kolikor imamo pripravljeno učinkovito strategijo in posamične metode za

odpravo problema, ne vidimo nobenih ovir, da se tega ne bi lotili. Z vidika lažje preglednosti tako uspešnega kot neuspešnega reševanja problemov predlagamo evidenco oz. tabelo izvedenih ukrepov in njihove rezultate, saj nam na mestnem redarstvu v času pisanja članka tega niso mogli sporočiti.

4 ZAKLJUČEK

Zagotavljanje varnosti na javnih prireditvah predstavlja resen izziv tako za policijo, kot tudi za mestno redarstvo, ki ima pri zagotavljanju varnosti vse večjo vlogo. Ob prisotnosti velikega števila ljudi na zgoščenem prostoru je težko kontrolirati in zagotavljati varnost ter preprečevati kršenje javnega reda in miru, še posebej zato, ker sta tako policija kot tudi mestno redarstvo kadrovsko omejena - v večini primerov je udeležencev na javnih prireditvah bistveno več kot mestnih redarjev, policistov in zasebnih varnostnikov.

Ker so javne prireditve v večini primerov povezane tudi z gostinsko dejavnostjo in s tem tudi z dostopom do alkoholnih pijač se še dodatno poveča možnost za pojav vandalizma, neprimerne obnašanja ter kršenja javnega reda in miru. Kot smo ugotovili, z opazovanjem in analizo s pomočjo SARA modela, je ravno pijančevanje na javnih prireditvah in s tem povezan vandalizem, nezakonito pisanje po objektih (grafitiranje) in uriniranje na javnih mestih glavni problem, ki se pojavlja na javnih prireditvah.

Seveda se pojavljajo še drugi problemi, kot so beračenje, parkiranje in usmerjanje prometa ter nedovoljeno kampiranje in prenočevanje v parkih, ki pa se jih po našem mnenju policija in mestno redarstvo lotevata dokaj uspešno in sicer z represivnimi ukrepi in prisotnostjo na kraju prireditve, ter z nekaterimi že vzpostavljenimi sistemi (predvsem kar se tiče urejanja prometa in parkiranja). S pomočjo SARA modela smo ugotovili, da se že zgolj z zadostno prisotnostjo policistov in mestnih redarjev, v času prireditev beračenje zmanjša ali vsaj omeji.

Za ostale kršitve in ukrepe kot so: preprečevanje vandalizma, pijančevanje na javnih mestih in s tem povezano neprimerno obnašanje in kršitve javnega reda in miru pa predlagamo, da se mestno redarstvo in policija povežeta tudi z lokalno samoupravo in ostalimi institucijami v Mestni občini Ljubljana, saj zgolj z prisotnostjo na prireditvi takšnih kršitev ni mogoče omejiti v zadostni meri.

Prav tako smo mnenja, da bi se moralo povečati sodelovanje z lastniki gostinskih lokalov ter ponudniki alkoholnih in brezalkoholnih pijač na takšnih prireditvah. Za zagotavljanje varnosti na javnih prireditvah ni dovolj zgolj prisotnost in izvajanje represivnih ukrepov na samem kraju prireditve, ampak je potrebno delovati preventivno in sestaviti strategijo, ki bo vključevala ne samo mestno redarstvo in policijo ampak tudi ostale institucije v Mestni občini Ljubljana. Le tako bo po našem mnenju prišlo do povečanja varnosti na javnih prireditvah in zmanjšanja prekrškov in kaznivih dejanj kot so vandalizem, pijančevanje in uriniranje na javnih mestih. Predvsem pri zadnjem bi po našem mnenju večjo vlogo morali odigrati tudi organizatorji prireditev.

Rezultate projektov predlagamo v preučitev v smislu vključitve predstavljenih predlogov pri našem nadaljnjem operativno preventivnem delu, s ciljem doseči izboljšanje stanja na izpostavljenih področjih problematike.

5 UPORABLJENI VIRI

- Clarke, V. R. in Eck, E. J. (2008). *Priročnik za policijske (kriminalistične) analitike – v 60 korakih do rešitve problema*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Konkolič, M. (2011). *Primerjava pooblastil varnostnikov in policije – varovanje javnih prireditev*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Mestni svet Mestne občine Ljubljana. (2011). *Strategija v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/prekrskovna-organa/mestno-redarstvo/>
- Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana. (2013). *Poročilo o delu mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana za leto 2012*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestni-svet/seje/2010-2014/81533/detail.html>
- Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana. (2014). *Poročilo o delu mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana za leto 2013*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/prekrskovna-organa/mestno-redarstvo/>
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo – izziv za slovensko policijo. V *Teorija in praksa*, 38(2), 272-289.
- Občinski program varnosti Mestne občine Ljubljana. (2008). *Uradni list RS*, (117/2008).
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. (2010). *Uradni list RS*, (27/2010).
- Zakon o javnih zbiranjih. (2011). *Uradni list RS*, (64/2011).
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije. (2013). *Uradni list RS*, (15/2013).
- Zakon o občinskem redarstvu. (2006). *Uradni list RS*, (139/2006).
- Zakon o omejevanju porabe alkohola. (2003). *Uradni list RS*, (15/2003).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru. (2006). *Uradni list RS*, (70/2006).

Vloga mestnega redarstva pri preprečevanju premoženjske kriminalitete v Mestni občini Ljubljana

Avtorji:

Nina Gašparut,

Danijela Kolar,

Maruša Lipušček,

Saša Petrovič in

Sara Železnik

Ljubljana, april, 2014

POVZETEK

Kriminaliteta je pojav, ki se dojema kot neizogiben ter skorajda vsakodneven problem sodobne družbe. Nemogoče je govoriti o stanju popolne varnosti, zato so se skozi zgodovino oblikovali organi družbenega nadzorstva, katerih naloga je zagotoviti čim večjo stopnjo varnosti in zmanjšati strah ljudi pred morebitno viktimizacijo. Med organe, ki imajo v mestih pomembno varnostno funkcijo, sodi tudi mestno redarstvo, ki je odgovorno za vzdrževanje javnega reda in varnosti na svojem območju. Namen prispevka je identificirati žarišča premoženjske kriminalitete v Ljubljani in v procesu oblikovanja predlogov rešitev izpostaviti pomen in vlogo mestnega redarstva na področju preprečevanja kriminalitete.

V analizi izbrane varnostne problematike smo uporabili S.A.R.A. model, pri katerem gre za objektivno merjenje uspešnosti in učinkovitosti varnostnega organa, v našem primeru mestnega redarstva. V drugem koraku analize smo z uporabo Geografskih informacijskih sistemov izbrano obliko premoženjske kriminalitete tudi grafično prikazali na karti mesta in določili točke oziroma območja zgostitve v letu 2012. V okviru raziskave smo pregledali vso zakonodajo ter vzpostavili sodelovanje z mestnimi redarji na terenu. Rezultati analize kriminalitete na območju Ljubljane so pokazali, da je največja gostota premoženjske kriminalitete v središču mesta ob glavnih cestnih povezavah z mestnimi četrtmi (Šiška, Bežigrad, Posavje, Črnuče, Trnovo, Vič). Povečana prisotnost premoženjske kriminalitete je opazna tudi na območjih nakupovalnih središč (nakupovalno središče BTC, Mercator center Šiška in Rudnik Supernova) in na glavni železniški ter avtobusni postaji. Tatvine so enakomerno porazdeljene v središču mesta, podobna je porazdelitev kaznivih dejanj ropov, ki pa jih je neprimerljivo manj kot tatvin. Med predloge reševanja obravnavane problematike predlagamo ureditev okolice (obnova zapuščenih stavb, ulična razsvetljava, ograja) in spodbujanje družbene odgovornosti, mešano patroljiranje v sodelovanju s policijo, hitro odzivanje na kršitve ter s tem zmanjšanje pomena in odvrnitev posnemanja dejanj. Na zmanjšanje kriminalitete vplivamo tudi z informiranjem prebivalcev ter opozarjanjem na pomembnost izogibanja konfliktnim situacijam (npr. nočni sprehod po parku).

Ključne besede: mestno redarstvo, premoženjska kriminaliteta, Ljubljana, preprečevanje kriminalitete

ABSTRACT

The role of city warden in the prevention of property crime in the municipality of Ljubljana

Crime is a phenomenon, that is perceived as inevitable and almost a daily problem of modern society. It is impossible to talk about a state of absolute safety, therefore authorities of social control, whose task is to provide the highest degree of safety and reduce human fears of potential victimization were formed through history. Among the authorities who have an important safety role in cities, are also city wardens, who are responsible for maintaining public order and safety in their area. The purpose of this paper is to identify the hot spots of property crime in Ljubljana and in the process of creating solution proposals highlight the importance and role of the city wardens in the field of crime prevention.

In the analysis of selected security problems in Ljubljana S.A.R.A. model was used, which involves the objective measurement of the effectiveness and efficiency of safety authority, in this case city wardens. In the second step of analysis, selected forms of property crime were visualized on the map of the city and set points or areas of congestion in 2012 with the use of geographic information systems (GIS). Within the research all legislation was reviewed and cooperation with the city wardens was established in the field. The results of analyzing crime in the area of Ljubljana have shown that the maximum density of property crime is in the city center along the main routes into the city districts (Šiška, Bežigrad, Posavje, Črnuče, Trnovo, Vič). Increased presence of property crime is also noticeable in the areas of shopping centres (BTC Shopping Centre, Mercator center Šiška and Rudnik Supernova) and on the main railway and bus station. Thefts are evenly distributed in the center of the city, which is similar to the distribution of robberies, but by much less than thefts. Among the suggested proposals to resolve the addressed problems were landscaping (renovation of abandoned buildings, street lighting, fencing) and promoting social responsibility, mixed patrolling in cooperation with the police, rapid response to violations and therefore reducing the importance and deterring acts of imitation. The reduction of crime is also influenced by informing the population and by highlighting the importance of avoiding conflict situations (e.g. walk in the park at night).

Key words: city warden, property crime, Ljubljana, crime prevention

1 UVOD

Kriminaliteta je pojav, ki se dojema kot neizogiben ter skorajda vsakodneven problem sodobne družbe. Nemogoče je govoriti o stanju popolne varnosti, zato so se skozi zgodovino oblikovali organi družbenega nadzorstva, katerih naloga je zagotoviti čim večjo stopnjo varnosti in zmanjšati strah ljudi pred morebitno viktimizacijo. Dolgo časa je bila policija edini varnostni organ na območju Republike Slovenije, ki je izvajala preventivne aktivnosti za reševanje varnostnih problematik. Ker pa varnost v sodobni družbi postaja čedalje bolj pomembna dobrina, se reševanja varnostnih problematik na inovativne načine loteva tudi Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana, ki je odgovorno za vzdrževanje javnega reda in varnosti na svojem območju.

Namen prispevka je predstaviti vpogled v stanje premoženjske kriminalitete na območju Ljubljane z identifikacijo žarišč premoženjske kriminalitete. Cilja pa sta predvsem izpostavitve pomena in vloge mestnega redarstva na področju preprečevanja kriminalitete ter podaja smernic za načine soočanja s problematiko premoženjske kriminalitete.

V raziskavi smo kot glavno metodo za analizo varnostne problematike uporabili SARA model ter na karti mesta Ljubljane z uporabo geografskih informacijskih sistemov grafično prikazali mesta in območja z gostitve izbrane oblike premoženjske kriminalitete. V okviru raziskave smo pregledali vso zakonodajo, opravili intervju z vodjem četrtnih okolišev ter vzpostavili sodelovanje z mestnimi redarji na terenu.

2 V SKUPNOST USMERJENO POLICIJSKO DELO Z ELEMENTI SARA MODELA

Učinkovitost soočanja s kriminaliteto družba polaga v roke organov pregona. Metode soočanja s kriminaliteto so se skozi čas spreminjale in prilagajale. Sprva se je javnost zadovoljila z aretacijo storilca, za kar so organi pregona uporabljali preventivno patroljiranje in hiter odziv (Wilson in McLaren, 1977). Nove metode se od prejšnjih razlikujejo predvsem po osredotočanju na pričakovanje deviantnega dejanja in ne zgolj na reakcijo na le-tega.

Organi pregona v zadnjem času preizkušajo nove pristope k preventivnemu delovanju zoper kriminal. Proaktivno delovanje je bilo nadgrajeno z objavo članka Hermana Goldsteina o v

problem usmerjenem policijskem delu - angl. *Problem-Oriented Policing* (Goldstein, 1979). Goldstein je izpostavil, da bi organi pregona prišli do kakovostnejših učinkov, če bi se poslužili temeljite analize problema in razvoja njegove najbolj optimalne rešitve. Torej ideja Goldsteina je bila, da ima vsak problem vzrok, katerega je potrebno z zbiranjem informacij in oblikovanjem rešitev glede na naravo problema odpraviti (Goldstein, 1990).

V problem usmerjeno delovanje organov pregona se poslužuje različnih tehnik, med katere lahko prištejemo situacijsko prevencijo (angl. *situational prevention*), v skupnost usmerjeno delovanje (angl. *community policing*) in uporabo SARA modela. Situacijska prevencija ne poskuša vplivati na socialne razmere prebivalstva, ampak se loteva problema lokalno, z minimaliziranjem možnosti izvedbe kriminala. Proučitev lokalnega problema zajema prepoznavo le-tega, njegovo analizo, razvoj rešitve in končno oceno rezultata po vpeljani optimalni rešitvi (Clark, 1992). Za uspešno delovanje organov pregona in njegovo razumevanje je potrebno razločevati med pomeni v problem usmerjenega policijskega dela in v skupnost usmerjenega policijskega dela. Moore (1992) opredeljuje v problem usmerjeno policijsko delo kot usmerjanje pozornosti organov pregona v vzroke problemov, ki se pojavljajo v serijah incidentov; medtem ko v skupnost usmerjeno delo daje poudarek na razvoju močnega partnerskega odnosa z lokalno skupnostjo, s skupnim namenom zmanjšanja kriminalitete. V skupnost usmerjeno policijsko delo kot najpogostejše tehnike odpravljanja problemov uporablja pristop izveden na podlagi teorije razbitih oken in pristop ničelne tolerance.

V praksi poteka v problem usmerjeno delo organov pregona s pomočjo uporabe SARA modela, ki ga je podrobno opredelila in razdelila v štiri korake skupina dvanajstih raziskovalcev v mestu Newport News. Delovno skupino so sestavljali člani, ki so predstavljali vse nivoje v policijski organizaciji. Izdelan model so poimenovali SARA in zajema fazo opazovanja (angl. *scanning*), analiziranja (angl. *analysis*), ukrepanja (angl. *response*) in ocenjevanja (angl. *assessment*) (Eck in Spelman, 1987). Capowich in Roehl (1994) opozorita, da v praksi implementacija modela ne poteka nujno po točno določenem vrstnem redu, odvisno od kompleksnosti problema. Read in Tilley (2000) pa izpostavita, da se ob vedenju, da je v problem usmerjeno policijsko delo analitičen proces, hkrati zavedamo, da SARA model ni edini možen način reševanja problema. Reševanje problemov lahko zajema številne pristope, ki se sčasoma nadgradijo, če pride do sprememb v okolju ali če se storilci kriminala prilagodijo policijskim aktivnostim.

V prvi fazi SARA modela poskušamo model identificirati s pomočjo predhodno določenih kriterije. Za lažje prepoznavanje kriminalitetnih problemov Eck (2002) izpostavi tri elemente, ki jih problem mora zajemati: 1) problem se mora pojaviti večkrat, 2) dogodki so med seboj povezani in izhajajo iz istega vzroka in 3) posledice dogodkov morajo biti vznemirjujoče in moteče za prebivalce in ne le policijo. Druga faza zajema analizo vzrokov problema. Ko so le-ti prepoznani, policisti razvijejo in implementirajo ustrezen ukrep. Ideja Goldsteina (1990) je, da policisti v tej fazi preidejo običajno fazo analize, kjer s patroljiranjem odkrijejo žarišča kriminalitete ter domnevne storilce in zagotovijo večjo »globino« same analize (Goldstein 1990). V tretji fazi, ko je problem že natančno definiran in analiziran, se policisti soočijo z razvojem verjetne in učinkovite rešitve. Analiza in razvoj rešitev sta tesno povezani, ker z analizo razkrijemo cilje rešitev in vrsto rešitev, ki jih v fazi ukrepanja oblikujemo. V postopku iskanja ustrezne rešitve si lahko pomagamo z metodo trikotnika problema, ki pojasni odnose med storilcem, žrtvijo in prostorom, kjer prihaja do problema (Clarke in Eck, 2003). V končnem koraku ukrepanja je potrebno oblikovano rešitev praktično implementirati v prostor in natančno načrtovati vse nadaljnje aktivnosti. V zadnji fazi poteka ocenjevanje vpeljane rešitve in novih posledic, ki so zaradi aktivnosti organov pregona nastale. Ocenjevanje je pomembno zato, da se nadzoruje odgovornost delovanja in porabe sredstev s strani organov pregona in za ponovno učenje in usposabljanje o učinkih določenih metod (Braga, 2008).

2.1 Posnetek stanja

Izredno pomemben pristop, ki temelji na sodelovanju in skupnem reševanju problemov, pri katerem dejavno sodelujejo tako policisti kot tudi občani v skupnostih, se imenuje v skupnost usmerjeno policijsko delo (Meško, 2001). Ta način sodelovanja so prevzeli in svojemu delovanju prilagodili tudi mestni redarji Mestne občine Ljubljana, ko so začeli s Strategijo v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva, da pri svojem delu ne bi izvajali samo represivnih ukrepov (Mestno redarstvo, 2013).

Gre za organizacijsko strategijo, ki zagovarja, da Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana in celotna skupnost oziroma t.i. partnerski subjekti, med katere spadajo občani, raznorazne organizacije in ustanove ter seveda policija, sodelujejo pri zaznavanju varnostne problematike na določenem območju kjer prebivajo ali delajo. Poleg tega pa naj bi tudi aktivno sodelovali pri določanju prioritet in rešitev za odpravo različnih oblik družbenega nereda, kar nas pripelje do skupnega cilja, ki je izboljšanje kvalitete življenja v bivalnem in delovnem okolju (Mestni svet Mestne občine Ljubljana, 2011). Seveda je pri tej strategiji ključna vloga vodje

četrtnega okoliša, saj ravno on opravlja naloge na terenu, pri čemer opazuje dogajanje v posameznih četrtnih skupnostih, navezuje stike z občani, jih informira, pridobiva od njih povratne informacije, predvsem pa skrbi za dobro sodelovanje med vsemi partnerskimi subjekti; pravi vodja četrtnih okolišev v Mestni občini Ljubljana, Matic Sopotnik (osebni intervju, 27.3.2014). Eden izmed pomembnejših partnerskih subjektov je vsekakor policija, saj del njihovih nalog sovpada z nalogami mestnih redarjev, poleg tega pa imajo na področju varnosti ogromno pooblastil. Po Zakonu o občinskem redarstvu [ZORed] (2006) so v praksi mogoče mešane patrulje policista in mestnega redarja, kjer skupaj opravljata naloge na terenu, pri tem pa so se mestni redarji dolžni ravnati po navodilu policista oziroma vodje policijske enote. Tovrstne mešane patrulje so pomembne, saj drugače mestni redarji sami nimajo pooblastil za preganjanje kaznivih dejanj kot so npr. različne oblike premoženjske kriminalitete. Vendar pa je njihovo edino pooblastilo po ZORed (2006) pri soočanju s premoženjsko kriminaliteto zadržanje storilca oziroma osumljenca ob zaznavi kaznivega dejanja, a najdlje za eno uro oziroma do prihoda policije.

Med premoženjsko kriminaliteto sodijo protipravna prisvajanja tujih stvari, ki prinašajo storilcem premoženjsko korist, oškodovancem pa premoženjsko škodo (Dvoršek, 2008). V Kazenskem zakoniku (2012) so opredeljena kazniva dejanja zoper premoženje med katere spadajo tatvina, velika tatvina, rop, roparska tatvina, zatajitev, poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja, odvzem motornega vozila, goljufija, organiziranje denarnih verig in nedovoljeno prirejanje iger na srečo, izsiljevanje, oderuštvo, izneverjenje, zloraba izvršbe, prikrivanje, nedovoljen izvoz in uvoz stvari, ki so posebnega kulturnega pomena, ali naravne vrednote, poškodovanje ali uničenje stvari, ki so posebnega kulturnega pomena ali naravne vrednote, poškodovanje tuje stvari, napad na informacijski sistem, požig in oškodovanje tujih pravic.

Posebno pozornost je potrebno nameniti premoženjski kriminaliteti na območju četrtnih skupnosti, kjer občani prebivajo, saj ima velik vpliv in posledice na skupnost. Prva in seveda vsem znana posledica premoženjske kriminalitete je premoženjska škoda, ki jo utrpijo oškodovanci. Zaradi pogostosti tovrstnih kaznivih dejanj se ljudje ne počutijo varne v okolju, kjer prebivajo, prav tako lahko skupnost kaj kmalu postane znana po povečanem obsegu kaznivih dejanj, kar pripelje do tega, da se je ljudje izogibajo, cene nepremičnin padejo in poslabša se lahko socialno stanje ljudi na tem območju. Ugotoviti je potrebno značilnosti problema premoženjske kriminalitete in s tem povezane značilnosti okolja, kjer se premoženjska kriminaliteta najpogosteje pojavlja, da bi nato lahko pripravili ukrepe, ki bi jo

omilili. V našem primeru je značilnost okolja bližina glavnih cestnih povezav, velika pretočnost in gostota prometa ter s tem povezana izredno dobra mobilnost. V raziskavi o vplivu cestnih povezav na premoženjsko kriminaliteto v Maple Ridgeu in Pitt Meadowsu, so ugotovili, da je stopnja kriminalitete višja na bolj dostopnih in prometno pretočnih cestnih povezavah (Beavon, Brantingham in Brantingham, 1994).

Nemalokrat tudi sami ljudje, s svojim nepazljivim ravnanjem z lastnim premoženjem, ponudijo oziroma olajšajo priložnost za storitev kaznivega dejanja zoper premoženje. Pogovor z vodjo četrtnih okolišev nam je razkril, da gre pri premoženjski kriminaliteti, ki jo opaža oziroma dobi obvestila o njej od občanov, predvsem za manjše vrednosti odtujenih stvari (M. Sopotnik, osebni intervju, 27.3.2014). Ob tem podatku obstaja skrb, da ljudje ne prijavijo vse premoženjske kriminalitete za to pristojnim organom. Posledično se pojavlja temno polje kriminalitete, kjer gre za kazniva dejanja, izvršena v določenem času na določenem območju, vendar pa iz različnih razlogov niso bila prijavljena policiji (Maver, 2004). Razloge za neprijavljeno premoženjsko kriminaliteto lahko najdemo v prepričanju ljudi, da kaznivo dejanje niso doživljali kot posebno ogrožajoče, da gre za izredno majhno premoženjsko škodo, čigar prijava bi jim pomenila odvečno izgubo časa, poleg tega pa niso preveč prepričani o uspešnosti policije pri preiskovanju tovrstnih kaznivih dejanj (Meško, 1998). Na območju celotne Policijske uprave Ljubljana so v letu 2012 policisti evidentirali 30219 kaznivih dejanj zoper premoženje, preiskali pa 5714 kaznivih dejanj zoper premoženje, torej slabih 18,9 % na območju Policijske uprave Ljubljana (Policija, 2013). Ti statistični podatki Policije, ki so javno dostopni, le še podkrepijo razmišljanje in prepričanje ljudi, da se ne odločijo za prijavo kaznivih dejanj manjše vrednosti. Vsekakor pa menimo, da to ni pravilna odločitev in je potrebno osveščati ljudi na tem področju.

2.2 Analiza stanja

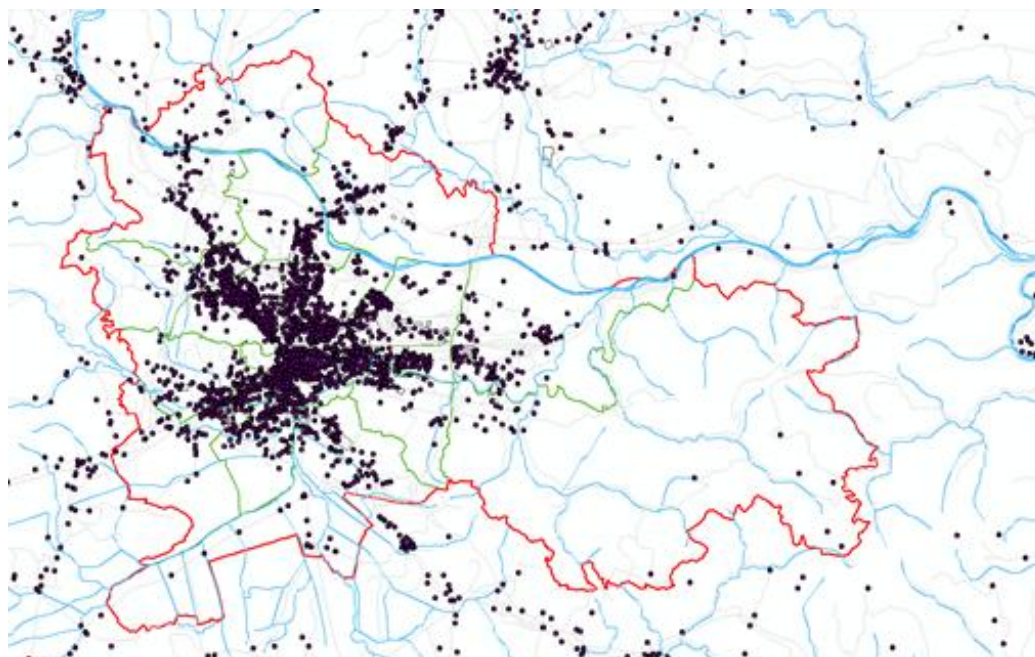
Večji del kriminalitete se dogaja na manjših območjih, zato jo je z dobro organiziranim, proaktivnim in usmerjenim delom varnostnih organov mogoče zmanjšati. Po svetu in tudi pri nas se policija in drugi organi v vedno večji meri ukvarjajo z identifikacijo, spremljanjem, nadzorovanjem ter zmanjševanjem kriminalnih žarišč. Kriminalno žarišče lahko definiramo kot točno določeno lokacijo, kjer pogosto prihaja do kaznivih dejanj, lahko pa tudi kot lokacijo, kjer se zadržujejo posamezni storilci kaznivih dejanj (Kregar, 2008). Meško (2001) poudarja, da so kriminalna žarišča lahko povsod; na območjih poslovnih objektov, v šolah, v

zapuščenih objektih, stanovanjskih naseljih ob križiščih, ali pa se pojavljajo ob določenem času- zvečer, ponoči, med vikendi, med počitnicami ali med prazniki. Najpogosteje gre za javno dostopna mesta kot so gostinski lokali, parkirišča, okolica stanovanjskih blokov, glavne cestne povezave itd. Iz tega izhaja dejstvo, da se kriminaliteta in problemi kopičijo na določenih mestih ob določenem času. Lahko trdimo, da je ugotovitev kriminalnih žarišč tudi posledica prve faze procesa SARA, ki je, kot že omenjeno, posnetek stanja značilnosti in dejavnikov, ki domnevno vplivajo na privlačnost takšnih območij za storilce kaznivih dejanj (Meško, 2001).

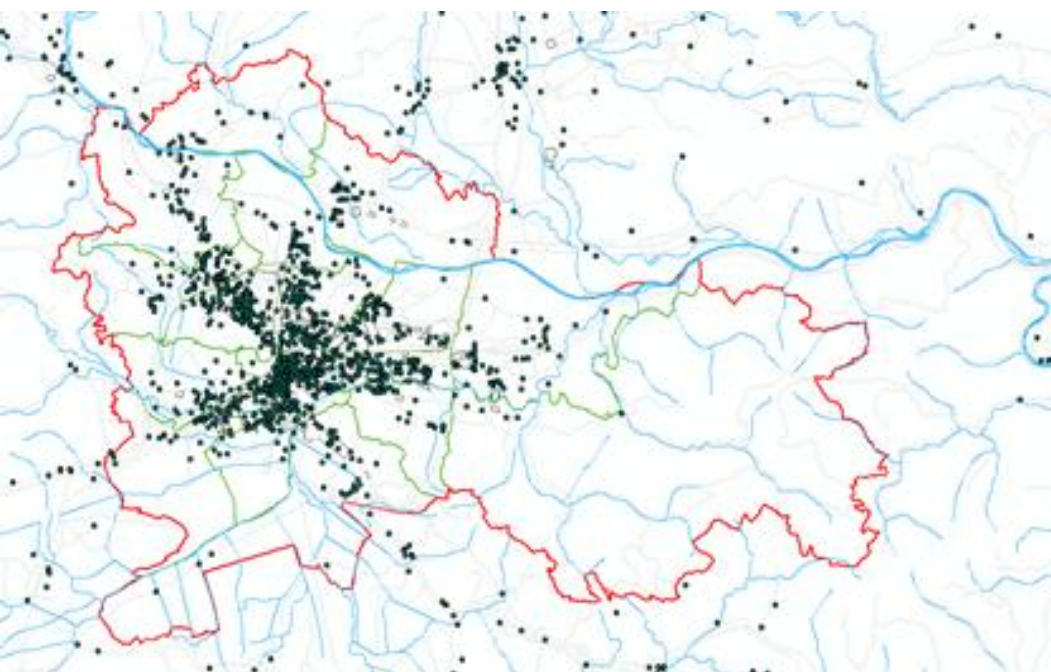
Kriminalna žarišča pa so najpogosteje določena s pomočjo sodobne informacijske tehnologije, ki z uporabo računalniških programov omogoča takojšen vpogled v krajevno in časovno porazdelitev problemov ali kaznivih dejanj v določenem mestu oziroma skupnosti. V to skupino pripomočkov sodijo tudi Geografski informacijski sistemi (v nadaljevanju GIS). GIS je orodje, ki omogoča opisovanje, razlaganje in napovedovanje modelov in procesov v geografskem razmerju. Je znanost, metoda in uporabna metodologija za reševanje problemov (Klinkon in Meško, 2005). GIS, ki zajema geografsko razporejenost kriminalitete, predstavlja eno izmed perspektivnejših in učinkovitih metod analize kriminalitete. Povezuje programe za upravljanje z bazami podatkov in grafičnimi podatki ter na ta način ustvarja vizualne slike z različnimi podatki. Omogoča lažje razumevanje kje, kdaj in kdo je storil kaznivo dejanje, kar pomeni, da omogoča analiziranje več slojev informacij hkrati. Uporabniki lahko sestavijo različne podatkovne zbirke iz drugih virov, kot so npr. policijski oddelki, planiranje, statistične uprave itd. (Klinkon in Meško, 2005).

Zavedati se moramo, da se kriminologija dogaja nekje v prostoru, zaradi česar lahko GIS pomaga razvrščati dogodke v geografskem prostoru in času ter nam na ta način omogoča hitro in učinkovito prepoznavo lokacij, kjer se kriminaliteta pogosteje pojavlja. Natančna analiza trenutnega stanja ter identifikacija kriminalno obremenjenih območij nam omogoča proučitev kriminogenih dejavnikov, ki privedejo do višje stopnje kriminala na določenih območjih, kar bomo videli tudi v nadaljevanju. Na podlagi rezultatov in zemljevidov posnetkov stanja se lahko na izpostavljenih kriminalnih območjih izvajajo preventivne in druge nadzorstvene dejavnosti in se na ta način poskuša zmanjšati stopnja kriminalitete (Klinkon in Meško, 2005). Naš cilj je preveriti, na katerih območjih v mestu Ljubljana konstantno prihaja do premoženjske kriminalitete oziroma kjer je stopnja le-te najvišja (določitev kriminalnih žarišč). S pomočjo Geografskih informacijskih sistemov smo prišli do podatkov o geografski razporejenosti premoženjske kriminalitete v Ljubljani v letu 2012 (slika 1), pri čemer so bila izpostavljena kazniva dejanja tatvine, velike tatvine, ropa in roparske tatvine.

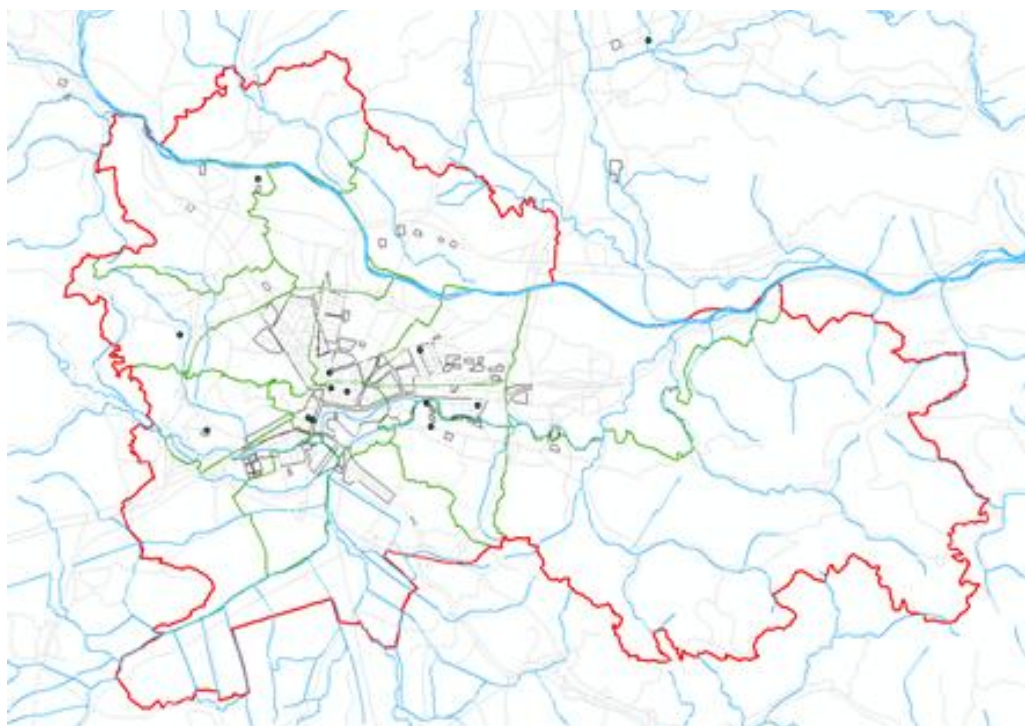
Slika 17: Prostorska razporeditev KD tatvine v Ljubljani, 2012 (GIS)

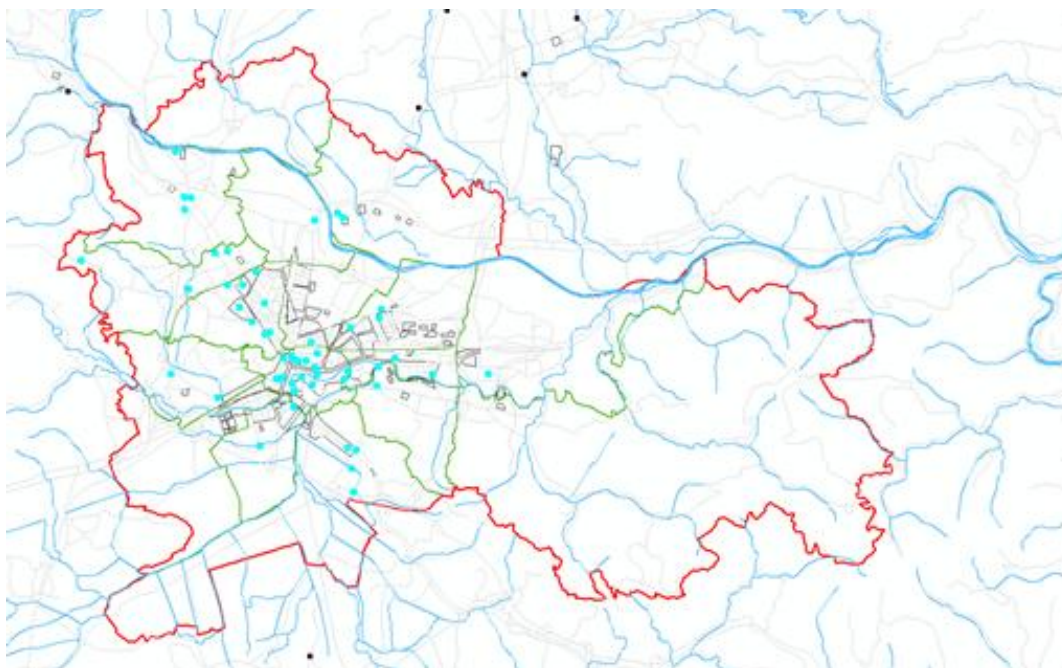
Slika 18: Prostorska razporeditev KD velike tatvine v Ljubljani, 2012 (GIS)

Slika 19: Prostorska razporeditev KD roparske tatvine v Ljubljani, 2012 (GIS)

Slika 20: Prostorska razporeditev KD roba v Ljubljani, 2012 (GIS)

Rezultati so podobni že predhodno opravljenim študijam. Meško, Maver in Klinkon (2010) (v Eman, Györkös in Meško, 2013) so analizirali področja zgoščitve tatvin, vlomov in ropov v Ljubljani v letih 2003 in 2004. Izpostavljena so bila štiri kriminalna žarišča, ki so bila v samem središču prestolnice ter poleg glavnih cestnih povezav, in sicer: nakupovalna in zabavna središča (BTC center, kjer je veliko število ljudi ter parkirišč); center mesta, kjer se nahaja glavna železniška in avtobusna postaja ter tudi Park Tivoli s parkom in športnimi objekti; Tabor (soseska v centru mesta, kjer se nahaja Metelkova, ki je znana kot zbirališče mladih in kjer je zaznana visoka stopnja uživanja drog); ter druge soseske na obrobju mesta, kot sta Trnovski pristan in Nove Fužine. Do istih ugotovitev so prišli tudi Eman, Györkös in Meško (2013). Vidimo, da se stanje premoženjske kriminalitete v geografski razporeditvi ne spreminja bistveno, nasprotno pa se število kaznivih dejanj iz leta v leto večja (Policija, 2013).

Na podlagi naše raziskave smo prišli do ugotovitve, da je premoženjska kriminaliteta skoncentrirana v centru mesta (četrtna skupnost Center) ter vzdolž glavnih cestnih povezav z drugimi četrtmi (Šiška, Bežigrad, Črnuče, Vič, Trnovo, Posavje). Vzrok, zakaj prihaja do porasta kriminalitete ravno na teh območjih, je verjetno veliko število ljudi, ki se zadržujejo na teh lokacijah. Zaradi velike gneče so prepoznave in posledična prijetja storilcev premoženjske kriminalitete manjša. V večini prihaja do manjših kaznivih dejanj (žeparstvo, tatvine v trgovinah, ropi, pri katerih se od žrtev zahteva denar in drugi vredni predmeti itd.), kar privede tudi do neprijavljanja kaznivih dejanj in posledično ustvarja idealno okolje za storilce. Prav tako ima izredno velik vpliv na pojav premoženjske kriminalitete neurejenost območja. Meško (2006) navaja fizične in družbene znake neurejenosti posameznih skupnosti, kjer se fizični kažejo v nečistoči, zanemarjenih zgradbah, grafitih, vandalizmu; medtem ko so družbeni znaki neurejenosti javno pijančevanje, potepuštvu, beračenje, nadlegovanje, vidno prodajanje droge in sama uporaba drog na javnih prostorih. Kljub temu, da ne opažamo izrazitih fizičnih znakov neurejenosti, pa vseeno lahko vidimo, da so nekatere ulice, parkirišča in stanovanjski objekti premalo osvetljeni in tako že sama lokacija omogoča lahko in neopazno izvršitev kaznivega dejanja. Večji problem zaznavamo v družbeni neurejenosti, predvsem na območju četrtne skupnosti Ljubljana Center, kjer pogosto potekajo prireditve in posledično prihaja tudi do pijančevanja ter uporabe drog na javnih prostorih. S tem območje postane lokacija, ki privablja potencialne storilce premoženjske kriminalitete, predvsem tatvin.

Tabela 3: Premoženjska kriminaliteta v Ljubljani, 2012

	tatvina	%	velika tatvina	%	roparska tatvina	%	rop	%
mestna četrt								
Center	1627	25,5	530	25,5	4	30,8	19	33,9
Bežigrad	983	15,4	297	14,3	1	7,7	5	8,9
Moste	1500	23,5	470	22,6	5	38,5	7	12,5
Vič	1163	18,2	378	18,2	1	7,7	9	16,1
Šiška	1112	17,4	403	19,4	2	15,3	16	28,6
Slovenija								
	21425		6946		41		184	
Ljubljana								
	6385		2078		13		56	
	29,80 %		29,92 %		31,71 %		14,13 %	

Kot smo že omenili, je odstotek premoženjske kriminalitete najvišji v Centru, kamor sodita tudi glavna železniška in avtobusna postaja, ki sta zaradi vsakodnevnega množičnega pretoka ljudi (tudi turistov) privlačna tarča za tatove. Prav tako je zaznati vedno večji odstotek premoženjske kriminalitete v nakupovalnih in zabaviščnih centrih. Največ kaznivih dejanj se pojavlja v BTC centru (Center), Supernovi (Rudnik) ter Mercator centru (Šiška), kjer prihaja do kraja, tatvin ter vlomov v avtomobila.

Nadalje so bili pregledani tudi podatki, kateri objekti in/ali katere osebe so najbolj izpostavljeni. Iz tabele 1 je razvidno, da je bila tretjina vse premoženjske kriminalitete v Sloveniji leta 2012 izvršena v Ljubljani (tatvina 29,8 %, velika tatvina 29,9 %, roparska tatvina 31,7 %), kar predstavlja velik odstotek. Pri roparskih tatvinah so na udaru bencinski servisi, trgovine, parkirišča ter predvsem železniška in avtobusna postaja (78 % vseh roparskih tatvin se zgodi ravno tu), ki sta bili že prej omenjeni tudi kot bistveni kriminalni žarišči; prav tako so ta območja tudi tarča roparjev. Pri ropih je zanimivo dejstvo, da so v obravnavanem letu (2012) bila na udaru poleg parkirišč in stanovanj tudi stavbe zunaj naselij, kjer je pretok ljudi izredno nizek ter za takšna naselja velja večja stopnja varnosti v primerjavi s samim mestom.

2.3 Ukrepanje

V tretji fazi SARA modela, ki predstavlja tudi končno fazo pri našem obravnavanju problematike, se bomo osredotočili na ukrepe mestnega redarstva ter njegovih partnerskih subjektov, ki lahko prispevajo k preprečevanju in preiskovanju premoženjske kriminalitete na

območju Mestne občine Ljubljane. Pomanjkljivost faze ukrepanja v tem primeru bo, da avtorji ne moremo sami izvesti načrtovanih aktivnosti, vendar pa spodbujamo njihovo implementacijo.

Med splošne cilje Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012-2016 [v nadaljevanju ReNPPZK 12-16] spadajo med drugim **tudi izboljšanje sodelovanja med organi odkrivanja in pregona ter sodelovanje državnih organov s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi**. Med posebnimi cilji pa je na prvem mestu poudarjeno zadržanje trendov naraščanja števila premoženjske kriminalitete, ki se pojavlja še posebej v urbanih okoljih ter hkrati ustvariti razmere, da se bodo državljani počutili varnejše, s tem pa zmanjšati priložnosti za izvrševanje premoženjskih kaznivih dejanj (ReNPPZK 12-16, 2012). Dokler ni Mestni svet Mestne občine Ljubljana konec leta 2011 sprejel predloga o Strategiji v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva mestne občine Ljubljana, ki so jo poimenovali SUDMR, je mestno redarstvo delovalo kot primarno represivni organ, s tem dokumentom pa je postavilo nove smernice preventivnega delovanja in postalo zgled redarstvom po Sloveniji. Ob pripravi dokumenta je bilo predvideno, da bo SUDMR primerno deloval po zastavljenih ciljih v obdobju štirih let (Mestno redarstvo, 2011).

GIS, ki smo ga uporabili za zabeleženje stanja premoženjske kriminalitete v Mestni občini Ljubljana, predstavlja učinkovito metodo za ugotovitev časovne in krajevne pojavnosti izbranih kaznivih dejanj, s katero bi si lahko pri prevenciji tovrstne problematike pomagali tudi organi odkrivanja kriminalitete. Glede na rezultate analize bi mestno redarstvo in policija izdelala **načrt za povečanje prisotnosti na terenu na ugotovljenih točkah žarišč** in to v času pogostejše prisotnosti premoženjske kriminalitete. ReNPPZK 12-16 (2012) predlaga **sodelovanje med policijo, zasebno varnostnimi službami ter občinskim redarstvom v urbanih okoljih**, ki bi prispevalo k preprečevanju in zatiranju premoženjske kriminalitete.

Glede na izvedeno analizo literature, zakonodaje ter GIS-a smo podali primere situacijske prevencije premoženjske kriminalitete na območju Mestne občine Ljubljana, upoštevajoč omejene pristojnosti mestnega redarstva, ki pa deluje v smeri pridobitve novih pooblastil. Mestno redarstvo v Mestni občini Ljubljana se nagiba k temu, da bi se preoblikovalo v mestno policijo, ki bi poleg državne policije delovala na nivoju občine Ljubljana (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014).

Osnova za pomoč pri preprečevanju in preiskovanju kaznivih dejanj premoženjske kriminalitete je **partnersko sodelovanje s policijo ter skupnostjo** (Mestno redarstvo, 2011). Protokol med Mestno občino Ljubljano in Policijsko upravo Ljubljano je že v letu 2009 uredil

sodelovanje mestnega redarstva s policijo ter tako okrepil partnersko zagotavljanje varnosti, reda in miru na območju Mestne občine Ljubljane. V praksi so mestni redarji in policisti sodelovali tudi pred samim protokolom v skupnih patroljah redar-policist. S protokolom so redarji dobili tudi nekaj novih pristojnosti, ki so se nanašale predvsem na promet (Protokol med MOL in PU Ljubljana za boljše sodelovanje, 2009). V mešanih patroljah lahko vidimo prve zasnutke preventivnega dela redarjev na Slovenskem, pa tudi željo, da redarji pridobijo več pristojnosti in pooblastil. Redar je v pomoč policistu, ki pa je lahko zadolžen za naloge, za katere redar ni pooblaščen (osebni intervju, 27. 3. 2014), kar bo v tistem trenutku problematično, če se redar ne bo znal pravilno odzvati. S policijsko postajo Center sodelujejo vsakodnevno (osebni intervju, 27. 3. 2014), tu se pojavlja tudi največ premoženjske kriminalitete v Mestni občini Ljubljana.

Preventivno delovanje redarjev odpira tudi novo pot **sodelovanja z vodjami policijskih okolišev**, ki že vrsto let izvajajo v skupnost usmerjeno policijsko delo. Z uvedbo Strategije v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva (Mestno redarstvo, 2011) pa so uvedli novo funkcijo vodje četrtnih okolišev, ki deluje na območju četrtnih skupnosti in sodeluje z njihovimi predstavniki. Ta predstavlja izhodišče preventivnega dela in partnerskega sodelovanja – praksa je pokazala, da je dobro, da pri tem sodeluje z vodjem policijskih okolišev, pravi Matic Sopotnik, vodja četrtnih okolišev (osebni intervju, 27. 3. 2014). Želja strategije je, da bi se vodja policijskih in vodja četrtnih okolišev vzajemno dopolnjevala. Vsi redarji zaradi nove funkcije vodje četrtnih okolišev in same strategije lažje spremljajo pobude sodelujočih subjektov v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva glede varnostne problematike. Vodja četrtnih okolišev lahko spodbuja zaznavanje varnostne problematike pri občanah, ki lahko redarstvu, pa tudi ostalim organom pregona, pomagajo pri odkrivanju, preiskovanju in samem preprečevanju prekrškov in kaznivih dejanj (Mestno redarstvo, 2011). Sedaj v vseh 17 četrtnih skupnostih na območju Mestne občine Ljubljana skupaj sodelujeta dve vodji četrtnih okolišev, ki v teh okoljih opravljata razgovore s predstavniki vrtcev, šol in četrtnih skupnosti, lokalnih policijskih postaj, vodji policijskih okolišev, gasilci, društvi ter domovi za starejše. Sodelujejo pa tudi z reševalnimi postaji in civilno zaščito ter nudijo prvo pomoč z defibrilatorji, ki so nameščeni v vseh redarskih avtomobilih. Čuti se, da se odnosi z vsemi partnerski subjekti izboljšujejo (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014). Poleg policije pa lahko tako mestno redarstvo vzpostavi partnerski odnos tudi s samo skupnostjo v in za katero deluje (Mestno redarstvo, 2013).

Ureditev okolice je eden izmed predlogov, ki bi pomagali pri preprečevanju premoženjske kriminalitete na žariščnih območjih v Mestni občini Ljubljana. Primeri ureditve okolice so obnova zapuščenih stavb, postavitve ograje ali ograjevanje posameznih stavb in parkov, kjer se pojavljajo posamezni izgredi (POP center, 2014). Neurejenost okolice ali skupnosti je lahko izredno problematična in privlačna za številna kazniva dejanja. To povezavo opredeljuje teoretično filozofski koncept razbitih oken Kellinga in Wilsona (1982) iz osemdesetih let prejšnjega stoletja. Bistvo teorije predstavlja hipoteza, da določene stopnje nezaželenega vedenja, kot so pijančevanje, klateštvo, prostituiranje, nasilno mladoletniško vedenje ter druge oblike neprimerne obnašanja na javnih mestih, lahko sprožijo spiralo propadanja same skupnosti. Poveča se strah pred kriminaliteto, migracije posameznikov, ki spoštujejo zakone, zmanjšanje pomena neformalnega družbenega nadzorstva in navsezadnje, razraščanje hujših oblik kriminalitete. Podoben pristop je razvil W. G. Skogan v letu 1990, ki pravi, da se v množici nakopičenih problemov posamezniki osredotočijo samo na lastne težave in s tem zanemarijo pripadnost soseski ter pomoč pri reševanju skupnih problemov. Nered v soseski pritegne odklonske posameznike, saj ti menijo, da obstaja majhna verjetnost za pregon njihovega delinkventnega vedenja zaradi nezanimanja v reševanje skupnosti s strani prebivalcev (Ponsaers, 2001). Zanimivo je, da avtor teorije razbitih oken, George L. Kelling, rešitev in preprečevanje problematike vidi v modelu policijskega dela v skupnosti, hkrati pa teorija razbitih oken predstavlja enega izmed pristopov tega modela (Kelling in Wilson, 1982). Redarji morajo v sklopu v skupnost usmerjenega redarskega dela upoštevati to teorijo ter se zavedati učinkov neurejenih sosesk na porast kriminalitete.

Na strani POP centra, kjer so predlagane strategije situacijske prevencije, je zapisano, da **izboljšanje ulične razsvetljave** zmanjša kriminaliteto v stanovanjskih naseljih. Na ta način se zmanjša tudi strah in splošno neurejenost okolja. Hkrati je ta metoda manj kontroverzna kot video nadzor problematičnih območij, saj ne posega v posameznikovo zasebnost (POP center, 2014). Redarji morajo **delati obhode tudi na manj osvetljenih in odmaknjenih območjih, ki so za storilce bolj privlačna**; tudi Tivoli, ki ne velja za oddaljeno območje od središča Ljubljane, predstavlja problem prav zaradi pomanjkljive osvetljave (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014).

Video nadzor žarišč premoženjske kriminalitete (morda lahko kakšno kaznivo dejanje zaznajo tudi video kamere za nadzor prometa), ki zajema eno ali več kamer na javnem mestu; sistem, ki prenaša video na enega ali več monitorjev; sistematično shranjevanje posnetkov ter operaterja, ki pregleduje posnetke. Video nadzor lahko prispeva tudi k zmanjšanju strahu pred

kriminaliteto, pomaga pri policijski preiskavi, nudi hitro zdravstveno pomoč, pregled območja za preiskovanje drugih kaznivih dejanj in omogoča zbiranje podatkov o sumljivih osebah. Izsledki raziskav potrjujejo, da je video nadzor najbolj učinkovit in primeren za preprečevanje premoženjske kriminalitete. Metoda je dražja, zaradi potrebe po nenehnem nadziranju in pregledovanju videoposnetkov (POP center, 2006). Trenutno se videonadzor uporablja za pregled določenih delov centra mesta Ljubljane, posnetke pa pregleduje dežurni redar (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014).

Na zmanjšanje kriminalitete vplivamo tudi z **informiranjem prebivalcev ter opozarjanjem na pomembnost izogibanja konfliktnim situacijam**, na primer nočni sprehod po parku (POP center, 2014). ReNPPZK12-16 poudari, da je treba prebivalce seznanjati s preventivnimi samozaščitnimi ukrepi pred premoženjsko kriminaliteto. Za to lahko poskrbijo vzgojne institucije, kot so osnovne in srednje šole, kjer se učence, dijake, pa tudi njihove starše seznanja s problematiko v njihovem okolju in uči primerne preventive. Potrebna bi bila tudi pomoč centrov za socialno delo ter šolskih svetovalnih služb pri mladostnikih in otrocih, ki prihajajo iz težavnega okolja in neurejenih družin, da bi se preprečilo njihove kriminalne namene. Pomembna vzročno-posledična zveza je vzpostavljena med odvisniki prepovedanih drog, ki so potencialni storilci premoženjske kriminalitete, zato je ključno, da se na splošno zmanjša tudi ponudba prepovedanih drog (ReNPPZK 12-16, 2012). Primer povezave v Mestni občini Ljubljana je Metelkova ulica, kjer se pojavlja veliko kaznivih dejanj povezanih s prepovedanimi drogami (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014).

Informiranje mora doseči tudi starejše občane, kjer lahko pomagajo organizirana upokojenska društva. Samozaščitnih ukrepov bi se morale posluževati tudi podjetja in organizacije, ki so del območij kritičnih žarišč premoženjske kriminalitete (ReNPPZK 12-16, 2012). Z informiranjem in izobraževanjem pa dosežemo tudi zmanjšanje pomena in odvritev posnemanja dejanj s tem, da določene podatke o kaznivem dejanju ne razkrijemo javnosti. Vodje četrtnih skupnosti spodbujajo, da občani prijavljajo problematiko njihovega okoliša, hkrati pa redarji povprašajo najprej po njihovih predlogih ukrepanja (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014). Pomembno pa je, da se redarji in policisti na prijave hitro odzivajo ter primerno nagradijo občane s preprosto pohvalo, prijaznim vedenjem ali omembo na sestankih četrtnih skupnosti. S tem ustvarjajo kohezijo s prebivalci urbanih središč in jasno povedo, da so določena vedenja nesprejemljiva in da se trudijo za njihovo preprečitev (POP center, 2014). Že prisotnost redarjev in policistov na kritičnih in problematičnih območjih pa pomaga k prevenciji kriminalitete, skupnost pa ima občutek, da jim je nekdo pripravljen pomagati ter so vzajemno bolj odprti in pripravljeni sodelovati (M. Sopotnik, osebni intervju, 27. 3. 2014).

Naši ukrepi so na koncu dneva le skupek idej, ki bi potencialno prispevale k preprečevanju premoženjske kriminalitete, vendar pa brez samoiniciative mestnih redarjev ter samih občanov še tako dobro izdelan in sistematičen niz rešitev ostane le na papirju.

2.4. Ocena stanja

Zadnje faze SARA modela nismo izvedli, saj je naš projekt teoretične narave in predlaganih ukrepov ne moremo sami implementirati v prakso. Vendar pa ravno Strategija v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana (2011) priča o tem, da se mestno redarstvo trudi delovati preventivno in v čim večji povezavi s skupnostjo. Tako predvidevamo, da so predlagani ukrepi izvedljivi. Kot prvotnega pomena se nam zdi preskok z miselnosti delovanja in organiziranja mestnega redarstva ter tudi same skupnosti, vključenih v Mestno občino Ljubljana. Prebivalcem mora biti dano vedeti, da se imajo pravico vključevati v reševanje problemov in zahtevati rešitve, ki pestijo njihovo okolje. Tako bo tudi občina pripravljena poskrbeti za izboljšanje stanje, npr. zbrati denar za boljšo razsvetljavo, ograje, znake ali pa video kamere. Zadnja omenjena je najdražja izmed vseh predlaganih metod, ker morajo biti video posnetki tudi pregledovani, zato se nam ta zdi najmanj verjetna, čeprav je video nadzor že prisoten na nekaterih območjih po Ljubljani. Vsak zelen ukrep, ki bi prispeval k preventivi premoženjske kriminalitete v Mestni občini Ljubljana, pa ne bo tako učinkovit, če mestni redarji ne pridobijo večjega obsega pooblastil in pristojnosti, da se bodo lahko ustrezno soočali s tovrstno problematiko.

3 ZAKLJUČEK

Z uporabo SARA modela smo opravili analizo varnostne problematike premoženjske kriminalitete na območju Mestne občine Ljubljana. S pomočjo Geografskih informacijskih sistemov smo pridobili podatke o geografski razporejenosti premoženjske kriminalitete v Ljubljani in določili kriminalna žarišča pri čemer so bila izpostavljena kazniva dejanja tatvine, velike tatvine, ropa in roparske tatvine. Ugotovili smo, da je največja gostota tovrstne kriminalitete v središču mesta ob glavnih cestnih povezavah z mestnimi četrtmi (Šiška, Bežigrad, Posavje, Črnuče, Trnovo, Vič).

Na podlagi ugotovitev kriminalnih žarišč smo se v tretji fazi SARA modela osredotočili na ukrepe mestnega redarstva ter njegovih partnerskih subjektov, ki lahko pomembno prispevajo

k preprečevanju in preiskovanju premoženjske kriminalitete na območju Mestne občine Ljubljane. Največjo oviro predstavlja dejstvo, da mestno redarstvo nima pooblastil, ki bi jim omogočila ukrepanje zoper premoženjsko kriminaliteto, zato smo kot pomemben ukrep predlagali povečan obseg pooblastil in pristojnosti mestnega redarstva. Ta ukrep pa s seboj prinaša tudi dodatno izobraževanje in usposabljanje mestnih redarjev, saj se s povečanjem pooblastil poveča tudi poseg v človekove temeljne pravice oziroma kršenje le teh. Med predloge reševanja premoženjske problematike smo uvrstili tudi ureditev okolice, spodbujanje družbene odgovornosti, hitro odzivanje na kršitve in informiranje prebivalcev ter mešano patroljiranje v sodelovanju s policijo. Osnova za pomoč pri preprečevanju in preiskovanju kaznivih dejanj premoženjske kriminalitete je partnersko sodelovanje mestnega redarstva s policijo ter skupnostjo. Pri tem je potrebno omeniti, da je Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana edino v Sloveniji, ki pri svojem delu uporablja Strategijo v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva, ki jim omogoča tovrstno partnersko sodelovanje.

Pomanjkljivost uporabe SARA modela se v našem primeru kaže v tem, da sami ne moremo izvesti predlaganih ukrepov in v zadnji fazi preveriti njihovo uspešnost oziroma učinkovitost. Medtem pa se izvirnost prispevka kaže v njegovi uporabni vrednosti preko karte kriminalnih žarišč za nadaljnje soočanje mestnega redarstva in drugih pristojnih služb s problematiko premoženjske kriminalitete na območju Ljubljane.

4 UPORABLJENI VIRI

- Beavno, D. J. K., Brantingham, P. L. in Brantingham, P. J. (1994). The influence of street networks on the patterning of property offenses. V R. V. Clarke (ur.), *Crime Prevention Studies* (str. 115-148). New York: Criminal Studies Press.
- Braga, A. A. (2008). *Problem-oriented policing and crime prevention*. Monsey: Willow Tree Press.
- Capowich, G. E. in Janet A. Roehl (1994). Problem-oriented policing: Actions and effectiveness in San Diego. V D. P. Rosenbaum (ur.), *The Challenge of Community Policing: Testing the Promises*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Clarke, R. V. in Eck, J. (2003). *Become a problem-solving crime analyst: In 55 small steps*. London: Jill Dando Institute of Crime Science.
- Clarke, R. V. (1992). Situational crime prevention: Theory and practice. *British Journal of Criminology*, 20(2). Pridobljeno na <http://bjc.oxfordjournals.org/content/20/2/136.full.pdf+html>

- Dvoršek, A. (2008). *Kriminalistična metodika*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Eck, J. E. (2002). *7 Preventing crime at places*. Pridobljeno na <https://www.ncjrs.gov/works/chapter7.htm>
- Eck, J. E. in Spelman, W. (1987). *Problem Solving: Problem-Oriented Policing in Newport News*. Washington: Police Executive Research Forum.
- Eman, K. Györkös, J. in Meško, G. (2013). Crime Mapping for the Purpose of Policing in Slovenia - Recent Developments. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 64(3). Pridobljeno na http://www.policija.si/eng/images/stories/Publications/JCIC/PDF/2013/03/JCIC2013-03_Eman_CrimeMappingForThePurposeOfPolicing.pdf
- Goldstein, H. (1979). *The problem-oriented approach to improving police service*. Pridobljeno na <http://www.popcenter.org/library/researcherprojects/DevelopmentofPOPVoII.pdf>
- Goldstein, H. (1990). *Problem-Oriented Policing*. New York: McGraw-Hill.
- Kazenski zakonik (KZ-1). (2012). *Uradni list RS*, (55/08).
- Kelling, G. L. in Wilson, J. Q. (1. 3. 1982). Broken Windows. *The Atlantic.com*. Pridobljeno na <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>
- Klinkon, I. in Meško, G. (2005). Uporaba geografskih informacijskih sistemov pri analizi kriminalitete. *Varstvoslovje*, 7(2), 133-149.
- Kregar, F. (2005). *Aktualne oblike nadzora in obvladovanja kriminalnih žarišč*. Slovenski dnevi varstvoslovja (Bled 2- 4.6.2005).
- Maver, D., Drobnič, K., Garbajs, A., Gerjevič, A., Golja, J., Keržan, D. et al. (2004). *Kriminalistika: uvod, taktika, tehnika*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Mestno redarstvo. (2011). *Strategija v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva MOL*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/prekrskovna-organa/mestno-redarstvo/>
- Mestno redarstvo. (2013). *Mestno redarstvo Ljubljana SUDMR 2013 – Pozitivne izkušnje*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/mestna-uprava/prekrskovna-organa/mestno-redarstvo/novice-in-obvestila-mr/83018/detail.html>
- Meško, G. (1998). Nekatere razsežnosti nasilne viktimizacije. *Teorija in praksa*, 35(6). 1076-1088.
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo- izziv za slovensko policijo? *Teorija in praksa*, 38(2). Pridobljeno na <http://dk.fdv.uni-lj.si/tip/tip20012Mesko.PDF>
- Meško, G. (2006). *Kriminologija*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2013). *Poročilo o delu Policijske uprave Ljubljana za leto 2012*. Pridobljeno na http://www.policija.si/images/stories/PULJ/PDF/Statistika/PULJ_Letno_porocilo_2012.pdf
- Moore, M. H. (1992). Problem-solving and community policing. *Crime & Justice*, 15(99).
- Ponsaers, P. (2001). Reading about »community (oriented) policing« and police models. *Police: An International Journal of Police Strategies & Management*, 24(4), 470-496.
- POP center. (2006). *Video Surveillance of Public Places*. Pridobljeno na http://www.popcenter.org/responses/video_surveillance/

- POP center. (2014). *Twenty five techniques of situational prevention*. Pridobljeno na <http://www.popcenter.org/25techniques/>
- Protokol med MOL in PU Ljubljana za še boljše sodelovanje (27. 01. 2009). *SIOL net*. Pridobljeno na http://www.siol.net/novice/slovenija/2009/01/protokol_med_mol_in_pu_ljubljana_za_se_boljse_sodelovanje.aspx
- Read, T. in Tilley, N. (2000). *Not Rocket Science?: problem-solving and crime reduction*. Crime reduction research series paper 6. Pridobljeno na http://www.popcenter.org/library/reading/pdfs/Rocket_Science.pdf
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012-2016 (RePNNZK 12-16). (2012). *Uradni list RS*, (83/12).
- Mestni svet Mestne občine Ljubljana. (2011). *Strategija v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana*. Pridobljeno na <file:///C:/Users/Primo%C5%BE/Downloads/strategija-v-skupnost-usmerjenega-dela-mestnega-redarstva-mestne-obine-ljubljana.pdf>
- Wilson, O. in McLaren, R. (1977). *“Patrol” in Police administration*. McGraw Hill: New York.
- Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006). *Uradni list RS*, (139/06).

Prometna problematika v centru Ljubljane

Avtorji:

Mitja Pelcl,

Tadej Hafner,

Jernej Petek in

Aljoša Gorjup

Ljubljana, april, 2014

POVZETEK

Ljubljana – slovenska prestolnica je največje slovensko mesto in hkrati tudi kulturno, izobraževalno, upravno in politično središče. To pomeni, da je z vidika mobilnosti in pretočnosti cestnega prometa relativno obremenjeno mesto, ki se skoraj vsak dan v jutranjem in popoldanskem času sooča s številnimi prometnimi zastoji, nepotrebnimi prometnimi nesrečami z raznovrstnimi posledicami ter nejevoljnimi vozniki.

Namen prispevka je obravnava prometne problematike v centru mesta Ljubljana. Odločitev izhaja iz dejstva, da je v tem primeru to problem, ki je v Ljubljani še kako aktualen, mestnim redarjem pa vzame kar nekaj časa. Za pregledno in načrtno reševanje problema smo uporabili SARA model, pri čemer smo (v 1. fazi) kot glavni problem identificirali mirujoč promet (parkiranje) in pretočnost prometa v centru mesta. V sodelovanju z Mestnim redarstvom Mestne občine Ljubljana smo si z vodji četrtnih okolišev problematiko v mestu ogledali in v zvezi s tem opravili analizo dejanskega stanja (2. faza). Pri tem smo skušali ugotoviti (glavne) vzroke za nastali problem. V procesu analize smo izdelali tudi grafični prikaz in na zemljevidu prikazali z vidika mirujočega prometa problematična žarišča oziroma območja. Naš glavni ukrep (3. faza) je bil podati lastno mnenje, predloge in ideje ter poiskati rešitev, ki bi lahko vsaj zmanjšala, če ne že odpravila posamezni problem. Kot ključno rešitev problema smo identificirali zmanjšanje števila avtomobilov v centru mesta, vendar pod pogojem, da se ne poveča število parkirnih mest v centru mesta. Poleg tega predlagamo izgradnjo večjih parkirišč na obrobju mesta, se pravi ob obvoznici blizu najbolj prometnih cest, kot so Celovška, Dunajska, Tržaška, Šmartinska, ki vodijo do mestnega središča. Dnevna cena teh parkirišč, kakor tudi cene vozovnic avtobusa za vožnjo do centra mesta, bi bila minimalna. Obenem bi spodbujali in povečali število kampanj ter oglasov, ki spodbujajo uporabo javnega prevoza ali kolesa v mestih, s poudarkom na ugodnem vplivu na zdravje ter manjše onesnaženosti okolja. Končna ocena uspešnosti in učinkovitosti našega dela ter prizadevanj za odpravo oziroma zmanjšanje problema (4. faza) pa bo znana šele po preteku določenega obdobja.

Ključne besede: prometna problematika, Ljubljana, mestno redarstvo, SARA model

ABSTRACT

Traffic Problems in Ljubljana

Ljubljana - Slovenian capital is the largest city in the state and at the same time also a cultural, educational, administrative and political centre. Therefore it is relatively laden city from the viewpoint of mobility and flow of the road traffic system. It faces unnecessary traffic jams, accidents with a variety of consequences, and reluctant drivers on a daily basis.

The purpose of the article is to review traffic problematic in the centre of Ljubljana. The decision derives from the fact that the problem is ongoing and it spends up plenty of time of the city wardens. To ensure transparent and systematic problem solving the SARA model was used, wherein (in the 1st phase) the stationary traffic (parking) and the flow of traffic in the city centre were identified as the main problems. In the second phase, in cooperation with City wardens of the Municipality of Ljubljana and leaders of local parishes, the identified problems were examined and the actual situation in the city was analysed. While doing that, we have tried to identify the main reasons for the identified problem. The graphical presentation with the highlighted problematic areas of stationary traffic on the map was prepared. Our main measure (3rd phase) was to give our opinion, ideas and suggestions on how to minimise, if not completely remove the problem. We have identified a reduction in number of cars in the centre as the main solution, but only under a condition that the number of parking spots in the straight centre of Ljubljana would not increase. Furthermore, building of larger parking areas at the outskirts of the city, meaning by the bypass, near the main roads Celovška, Dunajska, Tržaška and Šmartinska that lead to the centre of the city was suggested. Daily price of the parking spots, as well as the price of bus tickets for the ride to the centre, would be minimal. At the same time we would increase the number of campaigns and advertising of the use of public transit and bikes in the cities, with an emphasis on beneficial impact on health and on lower environmental pollution. Final rating of successfulness and efficiency (4th phase) is going to be known after a certain period of time.

Key words: traffic problems, Ljubljana, city wardens, SARA model

1 UVOD

Varnost v današnjem času lahko dojemamo kot eno izmed temeljnih vrednot, do katere ima pravico sleherni državljan. Pristojnost države je, da s svojimi organi in službami ter uporabo različnih sredstev tako stanje tudi dolgoročno zagotavlja. Eno izmed glavnih področij varnosti je tudi varnost cestnega prometa. Le-ta je še posebej na udaru v večjih mestih, v našem primeru je to slovenska prestolnica Ljubljana.

Ljubljana je kulturno, politično, upravno in gospodarsko središče Republike Slovenije, kar pomeni, da je z vidika mobilnosti in pretočnosti cestnega prometa relativno obremenjeno mesto, ki se skoraj vsak dan v jutranjem in popoldanskem času sooča s številnimi prometnimi zastoji, nepotrebnimi prometnimi nesrečami z raznovrstnimi posledicami ter nejevoljnimi vozniki.

Izhodišče našega projekta je obravnava prometne problematike v centru mesta Ljubljana, temeljni namen pa predstavitev predlogov in rešitev za odpravo ali vsaj zmanjšanje zgoraj opisanega problema. Dodana vrednost projekta je med drugim tudi posledica sodelovanja z Mestnim redarstvom Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju MOL), od katerih smo pridobili potrebne statistične podatke najbolj obremenjenih cest oz. ulic ter trgov. Kot najbolj problematične in obremenjene bi izpostavili naslednje: Vegova ulica, Levstikov trg, Trg francoske revolucije, Vodnikov trg, Slovenska cesta, Večna pot, Tržaška cesta, Celovška in Dunajska cesta.

V empiričnem delu projekta smo uporabili SARA model, pri čemer smo kot glavni problem identificirali mirujoč promet (parkiranje) in pretočnost prometa v centru mesta. Z vodji četrtnih okolišev MOL-a smo si problematiko v mestu ogledali in v zvezi s tem opravili analizo dejanskega stanja. Pri tem smo skušali ugotoviti glavne vzroke za nastali problem. V procesu analize smo izdelali tudi grafični prikaz in na zemljevidu prikazali z vidika mirujočega prometa problematična žarišča oziroma območja.

2 TEORETIČNI DEL

Eno od temeljnih vprašanj, s katerimi se ubada človeštvo, je vprašanje varnosti. Varnost lahko opredelimo kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni, duševni in

gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti. Za vzpostavitev omejenega ravnovesja mora skrbeti tudi država, ki je skupaj s svojimi organi vsem svojim državljanom dolžna zagotavljati minimalni standard osebne varnosti (Kosmač, 2004; v Jecl, 2011).

Ko pa ljudje slišimo besedo varnost, seveda sprva pomislimo na policijo, čeprav ne skrbi samo ona za zagotavljanje varnosti prebivalcev, saj je temu pridruženo še mestno redarstvo, vojska, lokalna skupnost ter drugi subjekti zagotavljanja varnosti v skupnosti (Kolenc, 2002; v Križan, 2009).

Površine za mirujoči promet služijo vozilom, ko le-ta mirujejo. Potrebe po parkirnih površinah so odvisne predvsem od življenjskih navad uporabnikov. Zato je mirujoči promet eden izmed pomembnejših elementov cestnoprometnega sistema (Naveršnik, 2008).

15. in 16. člen Zakona o varnosti cestnega prometa (2008) določata, da je za varen in nemoten promet na občinskih cestah odgovorna občina. Občine določijo: prometno ureditev na občinskih cestah, način dela občinskega oz. mestnega redarstva pri nadzoru in urejanju prometa, pogoje in način odstranitve in hrambe vozil, ki so nepravilno parkirana, ter pogoje in način uporabe naprave, s katero se začasno prepreči odpeljati vozilo (lisice), ki je parkirano na cesti v naselju v nasprotju s (tem) zakonom ali s prometno ureditvijo.

Zakonodaje o mirujočem prometu ni veliko. S problematiko mirujočega prometa se v Sloveniji spopadajo predvsem lokalne skupnosti. Specifika mirujočega prometa je tako zajeta v vseh občinskih odlokih o urejanju prometa, javnem redu in miru, ali o komunalni dejavnosti. Ti odloki so osnova za ustanovitev in delovanje služb občinskega nadzora (Naveršnik, 2008). V našem primeru je to Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana, ki svojo prometno zakonodajo ureja z različnimi odloki. Za naše projektno delo je ključen Odlok o urejanju prometa v Mestni občini Ljubljana (2013) ter ostale dopolnitve in spremembe tega odloka.

2.1 SARA model

S problemsko usmerjenim policijskim delom želimo proučiti in odpraviti predvsem vzroke in ne le posledice določenega problema v lokalni skupnosti. Tega se lahko lotimo predvsem z modelom SARA, ki se uporablja za naslednje faze reševanja problemov: **S**canning (opazovanje); **A**nalysis (analiza); **R**esponse (ukrepanje); **A**ssessment (ocena). Reševanje problemov je lahko težavno, najbolj pri analizi in oceni, torej prav tam, kjer se da prispevati

največ. V reševanje problemov usmerjeno policijsko delo ni le modna muha, prinaša rezultate in tako bo ostalo za vedno (Clarke in Eck, 2005; v Jecl, 2011).

2.1.1 Opazovanje

Faza opazovanja vsebuje identifikacijo problema, značilnosti problema in zaskrbljenost skupnosti glede tega problema. Te informacije zbira policist ali občinski oz. mestni redar pri svojem delu v soseski, pri čemer opravlja razgovore s stanovalci in drugimi, ki menijo, da je treba določen problem rešiti.

2.1.2 Analiza

V fazi analize se zbrane podatke analizira z drugimi predstavniki skupnosti. Sodelovanje različnih posameznikov, skupin, organizacij in strokovnjakov pomeni večplastno obravnavo problema in boljše razumevanje dejavnikov, ki so povezani z reševanjem problema.

2.1.3 Ukrepanje

V predhodni fazi policija oz. občinsko/mestno redarstvo s predstavniki skupnosti in strokovnjaki doseže soglasje za izvajanje ukrepov. Lahko se zgodi, da se dogovorijo za ukrepe, ki nimajo veliko opraviti s policijskim delom in spadajo v pristojnosti drugih služb. V tem primeru policija spremlja potek akcij in stanja v skupnosti.

2.1.4 Ocena

Zadnja faza je ocenjevanje učinkov ukrepov. O uspešni izvedbi programa je mogoče govoriti, če je ocena narejena po ustreznih merilih in pokaže učinke preventivne dejavnosti. Ocena je pomembna tudi za nadaljevanje enakih preventivnih prizadevanj ali spremembo strategije, metod in tehnik za zmanjševanje problemov (Eck in Spelman, 1989; v Meško, 2001).

Celoten proces se ukvarja predvsem z odpravo vzrokov in problemov in ne le s simptomi (Meško, 2001).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Faza opazovanja

Na podlagi različnih virov, predvsem pa na podlagi lastnega zaznavanja in opažanj, prebiranju medijskih novic ter razgovorov z ljudmi, ki živijo ali/in delajo v centru Ljubljane, smo ugotovili, da je prometna problematika, še posebej v centru mesta, velik problem. Največjo težavo predstavljajo prometni zamaški in mirujoč promet. To je še posebej izrazito v jutranjem in popoldanskem času, ko se ljudje odpravljajo oziroma vračajo z dela.

Z mestnimi redarji smo se sprehodili skozi mestno jedro in se seznanili z najbolj problematičnimi cestami oz. z območji, kjer je bilo izdanih največ ukrepov za prometne prekrškarje. V okviru analize bodo grafično prikazane ceste, ki so po statistiki mestnega redarstva največji problem. Gre predvsem za prometno najbolj obremenjujoče ceste in območja kjer je možno parkirati.

Po mnenju Mestnega redarstva MOL je velik problem v preobremenjenosti cest predvsem zjutraj med 6. in 10. uro ter v popoldanskem času med 14. in 17. uro. Velik napredek vidijo v zapiranju cest v mestnem jedru, strmijo pa k temu, da se zapre celoten notranji cestni obroč. Kot primer dobre prakse navedejo možnost parkiranja na nekaterih parkiriščih ob obrobju mesta. Izpostavijo predvsem Stožice, kjer cena 2 EUR vključuje parkiranje in še dve vožnji z mestnim avtobusom. Sodelovanje s slovensko policijo izpostavijo kot dobro in pravijo, da tako sodelovanje že prinaša rezultate. Veliko krat skupaj obišejo šole, vrtee, društva idr. Kljub vsemu pa med pogovorom zatrdijo, da jih ljudje ne dojemajo kot legitimne, vsaj kar zadeva njihovih nalog na področju urejanja prometa in skladno s tem tudi pristojnosti v zvezi s sankcioniranjem. To pojasnjujejo z dejstvom, da ljudje najverjetneje zelo slabo poznajo današnjo vlogo mestnega redarstva. Učinkovitost sankcioniranja se jim zdi smiselna ob pogoju, da je takih prekrškarjev relativno malo, v kolikor je število prekrškarjev večje, pa sankcioniranje kot tako izgubi pravi pomen. Na koncu kot eno izmed možnosti za lažji nadzor in preprečevanje problema, ki se nanaša na prevožene rdeče luči s strani nekaterih voznikov, menijo, da bi bilo smiselno na prometne semaforje namestiti varnostne kamere, ki bi vsaj delno delovale odvrtačoče.

3.2 Faza analize

3.2.1 Uporabljene metode

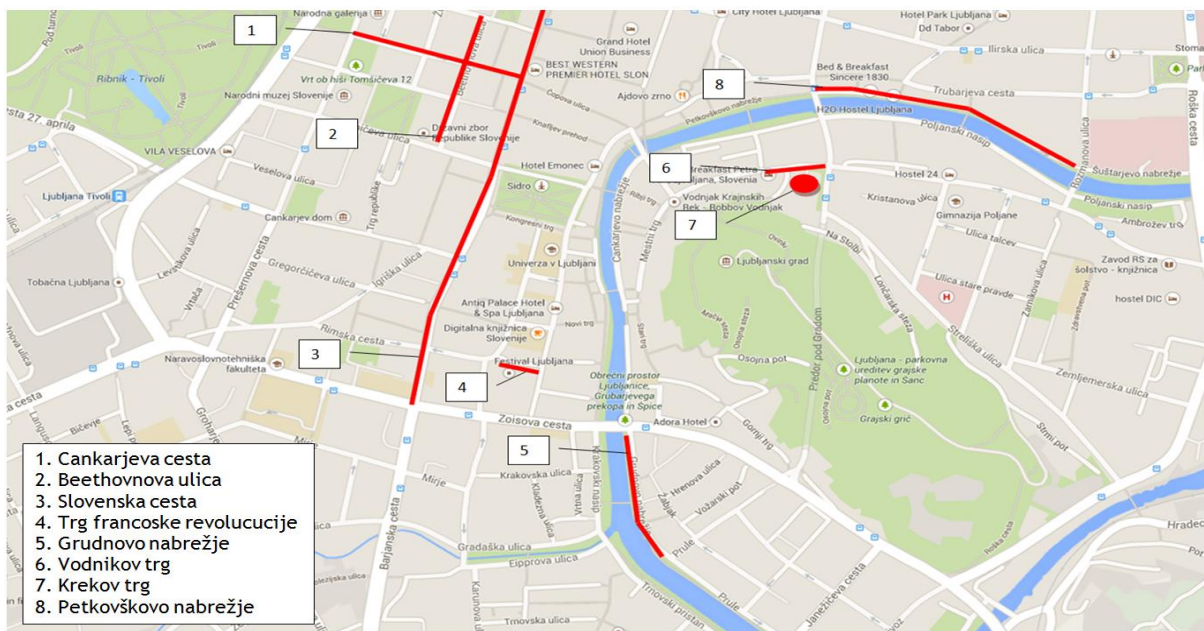
S sekundarno analizo statističnih podatkov, ki smo jih pridobili od mestnega redarstva smo naredili grafični prikaz posameznih območij, ki so po statističnih podatkih najbolj problematična oz. je tam izdanih največ ukrepov.

Kot drugo metodo smo uporabili metodo anketiranja. Anketirali smo mestne redarje Mestne občine Ljubljana. Zaradi lažje in hitrejše izvedbe ter kasnejše analize smo izvedli spletno anketo. Zasnovana je bila tako, da je bilo na vsako vprašanje z izjemo prvega možno odgovoriti na podlagi stopenjske lestvice od 1 do 5. Iz vseh odgovorov je bila za posamezna vprašanja izračunana aritmetična (\bar{x}) sredina in standardni odklon (σ).

3.2.2 Grafični prikaz kritičnih območij

Na sliki številka 1 so prikazane ceste in trgi, kjer so mestni redarji za obdobje leta 2013 podelili največ glob zaradi napačnega parkiranja in ustavljanja osebnih vozil. Vse omenjene ulice in trgi se nahajajo na območju centra mesta.

Slika 21: Ulice, ceste in trgi, kjer je bilo izdanih največ ukrepov na področju prometa

Mestno redarstvo Mestne občine Ljubljana nam je posredovalo naslednje podatke o izdanih ukrepih za omenjena območja. Največ izdanih ukrepov (glob) je bilo izvršenih na območju Grudnovega nabrežja in sicer 1399. Na drugem mestu sledi Cankarjeva ulica s 1053 ukrepi. Vidno manj izrečenih ukrepov v primerjavi s prvima dvema ulicama je bilo izdanih na območju Beethovnovne ulice (734), prav tako na Krekovem trgu (444) in Vodnikovem trgu (437). Izmed vseh »problematičnih« ulic po statistiki Mestnega redarstva, je bilo najmanj ukrepov izrečenih na Petkovškovem nabrežju in sicer 264 ukrepov, še manj na Slovenski cesti, kjer so bili evidentirani 103 izrečeni ukrepi in Trg francoske revolucije z le 89 ukrepi.

3.2.3 Rezultati ankete

Spletno anketo smo izvedli med 15. in 25. aprilom, in sicer med zaposlenimi na Mestnem redarstvu Mestne občine Ljubljana.

Tabela 4: Demografski podatki anketirancev

SPREMENLJIVKA	VREDNOST	VZOREC (n=17)	PROCENT (%)
Spol	Moški	17	100
	Ženski	0	0
Izobrazba	Srednja šola	11	41
	Višja šola	2	7
	Visoka šola ali več	4	15
Starost	Do 20 let	0	0
	Od 21 do 40 let	14	82,35
	Od 41 do 60 let	3	17,65
	61 ali več let	0	0

V izvedeni anketi je sodelovalo 28 anketirancev, od tega je bilo veljavnih 17 anket. V vseh veljavnih anketah so bili anketiranci moškega spola. Izmed vseh jih ima največ srednješolsko izobrazbo (41 %), medtem ko jih ima 15 % vsaj visoko šolo, 7 % pa je višješolsko izobraženih.

Tabela 5: Dojemanje prometne problematike na navedenih območjih

	\bar{x}	σ
Ocenite prometno problematiko na Cankarjevi cesti.	2,8	1,25
Ocenite prometno problematiko na Beethovnovi ulici.	2,7	1,14
Ocenite prometno problematiko na Slovenski cesti.	2,7	1,05
Ocenite prometno problematiko na Trgu francoske revolucije.	2,9	1,15
Ocenite prometno problematiko na Grudnovem nabrežju.	2,5	0,83
Ocenite prometno problematiko na Vodnikovem trgu.	2,1	1,06
Ocenite prometno problematiko na Krekovem trgu.	1,7	0,95
Ocenite prometno problematiko na Petkovškovem nabrežju.	2,6	1,18

1 - Sploh ni problem; 5 - Zelo velik problem

Mestni redarji izmed vseh problematičnih cest oz. ulic in trgov, ki so po statistiki najbolj obremenjujoče, ocenjujejo Krekov trg (1,7) in Vodnikov trg (2,1). Za najmanj problematično območje ocenjujejo Trg francoske revolucije (2,9) in Cankarjevo cesto (2,8).

Tabela 6: Možni načini za izboljšanje stanja

	\bar{x}	σ
V kolikšni meri bi bila po vašem mnenju učinkovita izgradnja novih parkirišč na obrobju mesta?	3,3	1,35
V kolikšni meri bi bilo po vašem mnenju učinkovito poenotenje cen vseh parkirišč v centru mesta?	3,4	1,45
V kolikšni meri bi bila po vašem mnenju učinkovita ponovna uvedba tramvaja?	3,5	1,13
V kolikšni meri bi bila po vašem mnenju učinkovita izgradnja dodatnih pasov na najbolj obremenjenih cestah, ki vodijo proti središču mesta?	3,8	1,37
V kolikšni meri bi bile po vašem mnenju učinkovite višje sankcije za prometne prekrškarje?	3,1	1,06

1 - Neučinkovito; 5 - Zelo učinkovito

Redarji se v osnovi strinjajo z navedenimi predlogi za izboljšanje stanja. Povprečje nikjer ni bilo manjše kot 3. Izmed vseh predlogov mestni redarji najbolj odobravajo izgradnjo novih pasov na najbolj obremenjenih cestah, ki vodijo v center mesta (3,8). Zanimiva je ugotovitev, da večina mestnih redarjev izmed vseh možnih alternativ ne vidi višjih sankcij za prometne prekrške kot najboljšo možno rešitev prometne problematike.

Tabela 7: Ugotavljanje težavnosti dela

	\bar{x}	σ
Ali imate občutek, da dobro obvladujete prometno problematiko?	3,6	1,06
Ali vodstvo upošteva vaše predloge in pripombe na področju prometa?	3,1	1,24
Ali in v kolikšni meri ste deležni dodatnih usposabljanj na področju prometa?	3,1	1,24
Ali vas občani dojemajo kot legitimne na področju urejanja prometa?	3	1,03
Kako kvalitetno je po vašem mnenju sodelovanje s policisti na področju prometa?	3,8	0,91
Ali imate po vašem mnenju dovolj pooblastil na področju prometa?	3,9	1,18

1 - Zelo negativno; 5 - Zelo pozitivno

V zadnjem sklopu vprašanj večina mestnih redarjev meni, da ima dovolj pooblastil na področju prometa (3,9). Njihovo sodelovanje s policisti je po njihovem mnenju na zadovoljujoči ravni (3,8). Prav tako mestni redarji menijo, da dokaj dobro obvladujejo prometno problematiko (3,6).

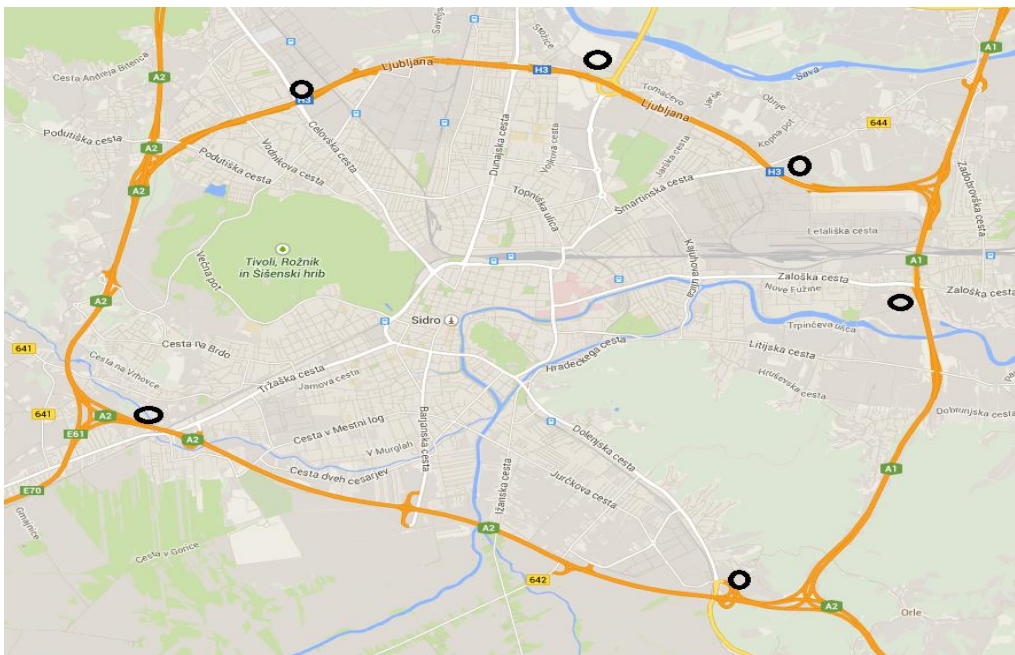
Če strnemo naše ugotovitve glede faze analize, lahko povemo, da mestni redarji (v sodelovanju s policijo in na podlagi pooblastil, ki jih imajo) v glavnem obvladujejo prometno

problematiko, hkrati pa se zavedajo in tudi podpirajo naše predloge za izboljšanje trenutnega stanja. Izmed vseh predlogov mestni redarji najbolj odobravajo izgradnjo novih pasov na najbolj obremenjenih cestah, ki vodijo v center mesta. Prav tako je vredno omeniti, da je večina anketiranih zelo naklonjena ponovni uvedbi tramvaja.

3.3 Faza ukrepanja

Glavni korak k rešitvi problema vidimo v zmanjšanju števila avtomobilov v centru mesta, vendar pod pogojem, da se ne poveča število parkirnih mest v centru mesta. Poleg tega predlagamo izgradnjo večjih parkirišč na obrobju mesta, se pravi ob obvoznici blizu najbolj prometnih cest, kot so Celovška, Dunajska, Tržaška, Šmartinska, ki vodijo do mestnega središča (»Park and ride«, kot prikazuje slika 2). Dnevna cena teh parkirišč, kakor tudi cene vozovnic avtobusa za vožnjo do centra mesta, bi bila minimalna. Za označena »Park and ride« parkirna mesta bi bile namenjene posebne linije mestnih avtobusov (ne trolejbusi!), ki bi vozili samo od teh parkirišč do centra mesta, v obe smeri. Časovni intervali voženj teh avtobusov bi bili pogostejši med 6. in 9. uro zjutraj ter med 14. in 17. uro popoldne. Priporočamo tudi javno spodbujanje in povečanje števila kampanj ter oglasov, ki spodbujajo uporabo javnega prevoza ali kolesa v mestih, s poudarkom na ugodnem vplivu na zdravje ter manjše onesnaženosti okolja. Zelo dobro bi bilo tudi premisliti o ponovni uvedbi tramvaja.

Slika 22: Možne lokacije parkirišč za izvedbo sistema "Park and ride"

3.4 Ocena stanja

Kot smo navedli že na samem začetku, bo tekom časa vidno ali so naši predlogi bili učinkoviti ali ne. Vsekakor pa ocenjujemo in lahko pričakujemo pozitivne učinke, zlasti ob morebitni uvedbi sistema »Park and ride«, ker gre za relativno poceni in enostaven ukrep. Izgradnja novih parkirišč na mestnem obrobju ne bi bila pretirano velika investicija, smiselno z reorganizacijo LPP (Ljubljanskega potniškega prometa) pa se da uporabiti že obstoječa vozila. To vsekakor vidimo kot primerno in najhitrejšo možno rešitev. Dolgoročno pa je potrebno razmišljati o dograjevanju novih prometnih pasov na najbolj prometnih cestah. To je sicer večja investicija, vendar dolgoročno sprejemljiva. Ocenjujemo, da je na Mestnem redarstvu in Mestni občini Ljubljana dovolj volje in interesa za izvedbo sprememb, zato verjamemo v uspešnost in realizacijo naših predlogov.

4 ZAKLJUČEK

Kot vsaka večja svetovna prestolnica se tudi Ljubljana sooča s prometno problematiko, predvsem z mirujočim prometom in s prometnimi zastoji. Prometna politika (mestne občine) in delo mestnih redarjev, v sodelovanju s policisti, je zato izjemnega pomena za pretočnost prometa. K temu bi lahko pripomogle tudi naše rešitve, ki jih predlagamo v fazi ukrepanja. Naša glavna teza za odpravo ali vsaj omilitev zgoraj opisanega problema je zmanjšanje števila vozil v samem centru mesta, pod pogojem, da se ne poveča število parkirnih mest. Idealna rešitev, ki je znana že tudi Mestni občini Ljubljana in njenim mestnim redarjem, pa je uvedba sistema »Park and ride«.

V anketi, ki smo jo opravili z mestnimi redarji Mestne občine Ljubljana, smo ugotovili, da večina mestnih redarjev meni, da ima dovolj pooblastil za delo in ukrepanje na področju prometa. Prav tako jih je večina mnenja, da dovolj dobro obvladujejo prometno problematiko. Vredno je omeniti tudi povezavo med statističnimi podatki glede izdanih ukrepov oz. glob na področju cest, ulic in trgov v centru mesta ter mnenji mestnih redarjev v izvedeni anketi. Povprečje odgovorov nikjer ni presegalo ocene 3.

Če strnemo razmišljanje, lahko zatrdimo, da je Ljubljana vsekakor mesto, ki se resno sooča z vsakodnevnimi izzivi na področju prometa. Zato bi o predlaganih ukrepih (tako z naše strani

kot tudi s strani mestnih redarjev) za rešitev prometne problematike bilo vredno razmisliti in v časovno sprejemljivem roku tudi realizirati. To je tudi glavni namen tega projekta. Šele potem bo možna ocena stanja oz. izvedba zadnje, četrte faze SARA-modela.

5 UPORABLJENI VIRI

- Jecl, J. (2011). *Elementi policijskega dela v skupnosti v občini Zagorje ob Savi* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Križan, M. (2009). *Vpliv lokalne skupnosti na delo policije* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo – izziv za slovensko policijo? *Teorija in praksa*, 38(2), 272-289.
- Naveršnik, M. (2008). *Mirujoči promet v centru mesta Velenje v funkciji varnosti* (Diplomsko delo). Celje: Fakulteta za logistiko.
- Odlok o urejanju prometa v Mestni občini Ljubljana. (2013). *Uradni list RS*, (38/13).

6 PRILOGA

ANKETA O PROMETNEM STANJU NA OBMOČJU CENTRA LJUBLJANE

Smo študentje magistrskega študijskega programa na Fakulteti za varnostne vede. V okviru projekta URBIS, ki se izvaja s pomočjo MOL in Mestnega redarstva, vas prosimo, da odgovorite na vprašanja, ki se nanašajo na prometno problematiko v centru Ljubljane. Prosimo vas, če lahko pri vsaki trditvi poveste svoje mnenje. Svoj odgovor označite tako, da obkrožite eno izmed števil od 1 do 5. Vsi vaši odgovori so zaupni in bodo prikazani zgolj v okviru analize podatkov tako, da ne bo mogoče ugotoviti vašega osebnega mnenja.

DOJEMANJE PROMETNE PROBLEMATIKE NA NAVEDENIH OBMOČJIH

1. Ocenite prometno problematiko na Cankarjevi cesti.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

2. Ocenite prometno problematiko na Beethovnovi ulici.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

3. Ocenite prometno problematiko na Slovenski cesti.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

4. Ocenite prometno problematiko na Trgu francoske revolucije.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

5. Ocenite prometno problematiko na Grudnovem nabrežju.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

6. Ocenite prometno problematiko na Vodnikovem trgu.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

7. Ocenite prometno problematiko na Krekovem trgu.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

8. Ocenite prometno problematiko na Petkovškovem nabrežju.

1	2	3	4	5
Zelo velik problem				Sploh ni problem

MOŽNI NAČINI ZA IZBOLJŠANJE STANJA

9. V kolikšni meri bi bila po vašem mnenju učinkovita izgradnja novih parkirišč na obrobju mesta?

1	2	3	4	5
Neučinkovito				Zelo učinkovito

10. V kolikšni meri bi bilo po vašem mnenju učinkovito poenotenje cen vseh parkirišč v mestu?

1	2	3	4	5
Neučinkovito				Zelo učinkovito

11. V kolikšni meri bi bila po vašem mnenju učinkovita ponovna uvedba tramvaja?

1	2	3	4	5
Neučinkovito				Zelo učinkovito

12. V kolikšni meri bi bila po vašem mnenju učinkovita izgradnja dodatnih pasov na najbolj obremenjenih cestah, ki vodijo proti središču mesta?

1	2	3	4	5
Neučinkovito				Zelo učinkovito

13. V kolikšni meri bi bile po vašem mnenju učinkovite večje sankcije za prekrškarje?

1	2	3	4	5
Neučinkovito				Zelo učinkovito

UGOTAVLJANJE TEŽAVNOSTI DELA

14. Imate občutek, da dobro obvladujete prometno problematiko?

1	2	3	4	5
Zelo negativno				Zelo pozitivno

15. Ali vodstvo upošteva vaše predloge in pripombe na področju prometa?

1	2	3	4	5
Zelo negativno				Zelo pozitivno

16. Ali in v kolikšni meri ste deležni dodatnih usposabljanj na področju prometa?

1	2	3	4	5
Zelo negativno				Zelo pozitivno

17. Ali vas občani dojemajo kot legitimne na področju urejanja prometa?

1	2	3	4	5
Zelo negativno				Zelo pozitivno

18. Kako kvalitetno je po vašem mnenju sodelovanje s policisti na področju prometa?

1	2	3	4	5
Zelo negativno				Zelo pozitivno

19. Ali imate po vašem mnenju dovolj pooblastil za učinkovito delovanje na področju prometa?

1

2

3

4

5

Zelo negativno

Zelo pozitivno

ZA POTREBE STATISTIČNE ANALIZE POTREBUJEMO NEKAJ VAŠIH PODATKOV

Spol: M Ž

Starost: _____ let

Izobrazba: 1. Srednja šola 2. Višja šola 3. Visoka šola ali več

Reševanje varnostne problematike na območju parka Tivoli v Ljubljani

Avtorji:

Nika Oražem,

Katja Premerl,

Maša Kališek in

Andreja Židan

Ljubljana, april, 2014

POVZETEK

Na območju mestnega parka Tivoli v Ljubljani se pojavljajo številni varnostni problemi, saj gre za območje, kjer se srečuje veliko ljudi z različnimi interesi. Namen prispevka je analizirati varnostno problematiko (identificirati izstopajoče dejavnike ogrožanja varnosti na območju parka) in na podlagi le-teh oblikovati ukrepe za njihovo zmanjšanje in/ali odpravo. V sodelovanju Mestnim redarstvom Mestne občine Ljubljana smo izvedli analizo z uporabo S.A.R.A. modela.

Analiza dogajanja na območju parka je pokazala, da se tam nahajajo številni športni objekti (Hala Tivoli, Kopališče Tivoli, Kotalkališče Tivoli, Teniška igrišča Tivoli ter fitnes in savna). Zaradi njihove uporabnosti je poudarek na varnosti posebej pomemben, saj gre med drugim tudi za številne športne rivalne med posameznimi klubi. V parku potekajo številne prireditve, ki se jih udeležujejo predvsem mladi, zato je tam mogoče zaznati vandalizem in pijančevanje na javnih mestih. Poleg tega iz parka potekajo številne sprehajalne in rekreacijske poti na vrh Rožnika, ki so slabo razsvetljene in tako povečujejo možnost za kriminaliteto. Kljub opozorilnim tablam, da morajo biti psi na vrvici, se nekateri tega ne držijo, zaradi česar prihaja do ugrizov in onesnaževanja z iztrebki. Identificirali smo tudi problem vožnje z motornimi vozili med sprehajalci. Na podlagi ugotovitev predlagamo, da se na območju parka izboljša razsvetljava z uličnimi svetilkami, poveča število nočnih in dnevnih patrolj (policije in redarstva), poskrbi za več opozarjanja lastnikov psov in motoristov glede pravil v parku.

Na območju parka Tivoli še ni bila izvedena takšna celostna analiza varnostnih problemov, zato se bodo občani lahko s slednjimi bolje seznanili, kar bo posledično povečalo tudi občutek varnosti uporabnikov parka. Pomembno je tudi tesno sodelovanje z Mestnim redarstvom, s katerim smo identificirali možne rešitve.

Ključne besede: park Tivoli, Ljubljana, Mestno redarstvo, varnostni problemi

ABSTRACT

Solving security issues in the Tivoli park in Ljubljana

In the Tivoli park in Ljubljana many security issues occur, because it is an area where people with different interest meet. The purpose of this paper is to analyse security issues (to identify prominent factors of security threats in the park) and to create measures to reduce and/or eliminate these issues. In collaboration with City traffic wardens of Municipality in Ljubljana we performed analysis using S.A.R.A. model.

Analysis of activities in the park has shown that there are numerous sports facilities (Hall Tivoli, swimming pool, roller skating rink, tennis courts, fitness centre and sauna). Because of their usefulness, safety is particularly important, as there is plenty of sports rivalry between different sport clubs. Many events are organised in the park that are mainly visited by young people, so there is a lot of vandalism and drunkenness. In addition, a number of walking and recreational tracks lead from park to hill Rožnik which are insufficiently lit and so increase the potential for crime. Despite warning signs that dogs must be on a leash some don't consider that which cause dog bites and pollution from faeces. The problem of driving with motor vehicles between walkers has also been identified. Based on the findings we suggest the lightning improvement in the park with more street lights, increased number of night and day patrols (police and warden) and more warnings for dog owners and the motorists about the rules in the park.

Such a complete analysis of security issues in the park has not been conducted yet, so the citizens will be better informed about the latter, which will increase the feeling of safety in the park. It is also important to work closely with the city wardens with whom we identified possible solutions.

Keywords: Tivoli park, Ljubljana, city wardens, security issues

1 UVOD

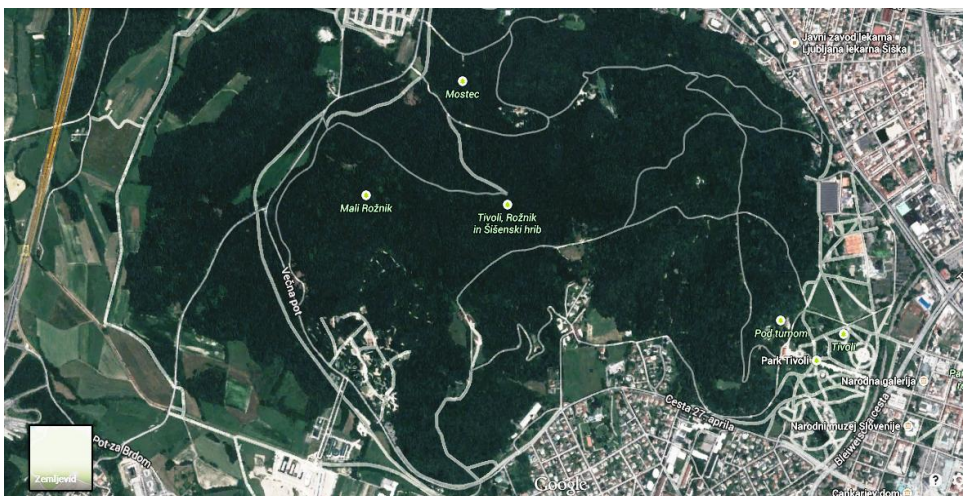
Park Tivoli je največji park v prestolnici Slovenije. Odprt je bil v začetku 19. stoletja, kasneje so ga dopolnjevali z različnimi objekti športno-sprostitvene narave. Park Tivoli je priljubljena destinacija za športne in druge prireditve ter druženje mladih ob večernih urah. Prav zaradi pogoste obiskanosti parka se tu pojavljajo različni varnostni problemi, ki jih bomo poskušali analizirati s pomočjo uslužbencev mestnega redarstva in predstaviti rešitve za dotične probleme.

V prvem delu se bomo osredotočili na promet v parku. Skušali bomo prikazati problematiko pretočnosti prometa v času prireditev in prenatrpanostjo parkirišč ter podali ustrezne rešitve. Izpostavili bomo tudi neustrezno postavitev cestnoprometnih znakov, ki onemogočajo kolesarjem vožnjo skozi park. V drugem delu prispevka so našteje kršitve javnega reda in miru. Predstavljen je tudi problem pijančevanja mladih. V nadaljevanju bomo opisali problematiko dogodkov, ki se vsakoletno dogajajo v parku. Prireditve, ki privabljajo množico ljudi, pripeljejo do različnih varnostnih ogrožanj, ki jih bomo poskušali prikazati s statističnimi podatki policije in mestnega redarstva. Osredotočili se bomo tudi na urejenost parka in s tem povezanim grafitiranjem. Na koncu bomo opredelili tudi probleme, ki se pojavljajo predvsem med obiskovalci parka in sprehajalci psov in s tem povezane prekrške.

Pri izdelavi prispevka si bomo pomagali s slovensko zakonodajo ter jo v naštetih poglavjih primerjali z dejanskim stanjem na območju Tivolija.

V zaključku bomo podali možne rešitve za dotične probleme, ki bi izboljšali varnostno stanje v parku in tako vplivali na boljše počutje obiskovalcev prireditev in sprehajalcev parka.

Slika 23: Park Tivoli

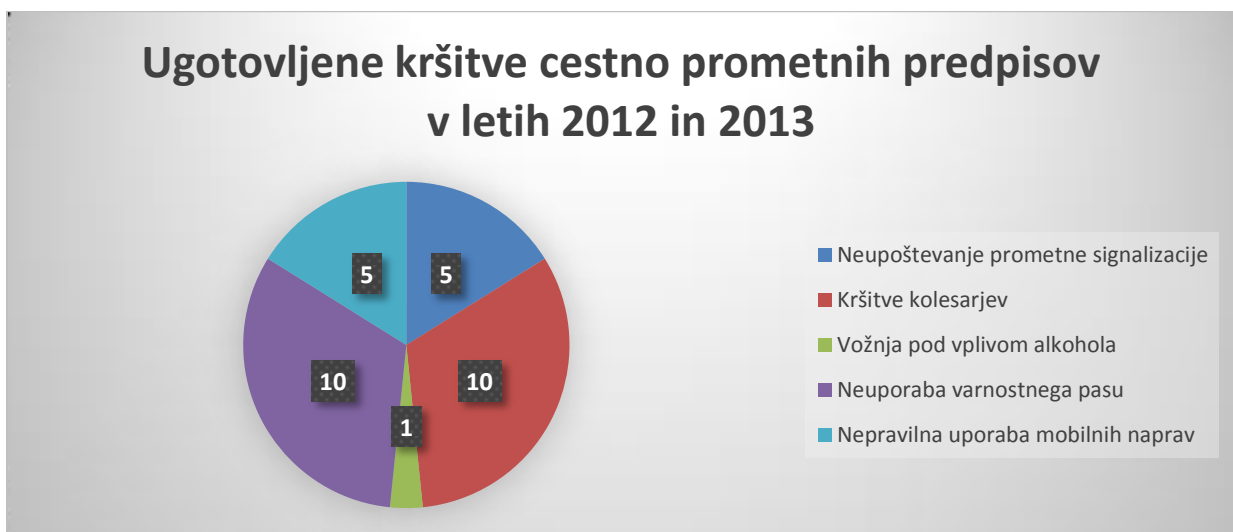
2 PROMET

Ob lepih dneh je v parku Tivoli veliko obiskovalcev, zato problem predstavlja premalo parkirnih mest. Obiskovalci svoja vozila parkirajo kar na pločniku ali travnati površini. Parkiranje na pločniku pa otežuje hojo predvsem staršem z otroki in vozički ter starejšim in invalidnim obiskovalcem. Poleg tega parkiranje na travnatih površinah uničuje rastje in gozdno podrast. Mestno redarstvo mora zato zagotoviti ustrezne kazni. Rešitev tega problema bi bila izgradnja dodatnih parkirišč, ki bi bila po možnosti tudi brezplačna.

V času prireditev je povečan promet in s tem tudi pretočnost. Policisti in redarji ta problem rešujejo s fizičnim usmerjanjem. V tem času so zaznane tudi kršitve povezane s parkiranjem motornih vozil, zato preusmerjajo voznike na druge lokacije za parkiranje. Tovrstnih kršitev je bilo v letih 2013 in 2014 20 (Policija, 2014).

V Grafu 1 so prikazane ugotovljene kršitve cestno prometnih predpisov v letih 2012 in 2013, ki jih je obravnavala slovenska policija (Policija, 2014).

Graf 1: Ugotovljene kršitve cestno prometnih predpisov v letih 2012 in 2013

Hujših prometnih nesreč na območju parka Tivoli ni bilo obravnavanih, zabeležili so le manjše število prometnih nesreč s pobegom (na parkiranih vozilih) ter prometnih nesreč prve kategorije (tri prometne nesreče v letu 2012 in dve prometni nesreči v letu 2013) (Policija, 2014).

Velik problem predstavlja tudi znak »prepovedan promet v obeh smereh«. Omenjen znak označuje cesto oziroma del ceste na katerem je prepovedan promet za vsa vozila v obeh

smereh (Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na javnih cestah, 2000). Znak začne veljati pri robu parka Tivoli od Ceste v Rožno dolino do parkirišča pri kopališču Tivoli. Mestno redarstvo (v nadaljevanju MR) največ svojega dela opravlja z avtomobilom oziroma s kolesom, zato ta znak predstavlja velik problem tudi za njih. Znak namreč pomeni tudi prepoved vožnje s kolesom. Po besedah mestnega redarja bi bilo nesmiselno izrekati kazni za neupoštevanje znaka, saj se tudi redarji sami tukaj vozijo s kolesom. Za njihovo lažje in bolj optimalno opravljanje dela bi bila tukaj nujno potrebna tudi dopolnilna tabla oziroma zamenjava table v tablo, ki označuje območje dovoljeno samo za pešce, kar bi omogočilo tudi vožnjo s kolesom. Poleg tega pa tabla, ki prepoveduje vožnjo s kolesom predstavlja tudi velik problem obiskovalcem mestnega parka ter občanom, ki mestni park prečkajo. Mestna občina Ljubljana (v nadaljevanju MOL) je namreč dobila že veliko pobud in pritožb, da bi table umaknili, vendar pa le te ostajajo nerešene. Območje Tivolija naj bi že sedaj prečkalo preveliko število kolesarjev, zamenjava oziroma umik table pa bi pripeljala le do še večjega števila le-teh, kar pa bi posledično pomenilo tudi večjo možnost nesreč in medsebojnih konfliktov med kolesarji ter pešci (Jesenšek, 2013). Ugotovili smo, da bi bila zato najboljša rešitev izgradnja oziroma označitev kolesarske poti na tem delu, ki je za to dovolj širok oziroma bi ga lahko za izgradnjo kolesarske poti tudi razširili. Menimo, da bi kolesarska pot rešila problem prehitrih in nestrpnih kolesarjev ter omogočila tudi lažji dostop do problematičnih točk Mestnim redarjem.

3 MOTENJE JAVNEGA REDA IN MIRU

Na območju, prikazanem na spodnji sliki, je po besedah MR največja prisotnost vandalizma. Vandalizem lahko opredelimo kot namerno poškodovanje, prevrnitev, odstranitev ali drugačno v nasprotju z namenom uporabe ravnanje s spominskimi obeležji in z objekti javne infrastrukture, kot so: komunalna infrastruktura, javna razsvetljava, cestnoprometni znaki, priprave in naprave na rekreativnih površinah, igrala na otroških površinah in podobne javne naprave (Zakon o varstvu javnega reda in miru, 2006). Prav zaradi uničevanja igral pred bazenom Tivoli se le teh ne splača obnoviti. Vandalizem se kaznuje z denarno kaznijo (Zakon o varstvu javnega reda in miru, 2006).

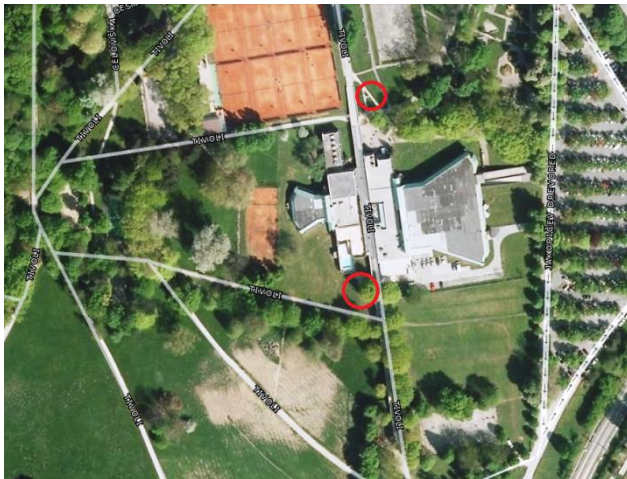
V parku so predvsem zaradi pijančevanja mladih prisotni tudi pretepi ter nasilno in žaljivo vedenje, ki lahko povzroči občutke strahu, ponižanosti in prizadetosti. S strani obiskovalcev

parka je zaznano pa je tudi spolno občevanje in ekshibicionizem v parku, kar povzroča zgražanje in vznemirjanje ljudi. Tako vedenje se zato prav tako kaznuje. Poleg tega je v podhodih prisotno tudi beračenje. Beračenje se kaznuje v primeru, da oseba to počne na vsiljiv ali žaljiv način (Zakon o varstvu javnega reda in miru, 2006).

Na območju parka Tivoli je bilo v letu 2012 zabeleženih 25, v letu 2013 pa 18 kršitev Zakona o varstvu javnega reda in miru. V letu 2013 je bilo obravnavanih več kaznivih dejanj poškodovanja tuje stvari (poškodbe vozil na parkirnih prostorih), vlom v parkirni avtomat, pet vlomov v osebna vozila, 21 tatvin, dva ropi, dve zatajitvi, ena lahka telesna poškodba in enkrat povzročitev splošne nevarnosti (Policija, 2014).

Za odpravo teh problemov bi bila po našem mnenju ključnega pomena postavitev boljše in številčnejše razsvetljave ter dobro sodelovanje MR in Policije.

Slika 24: Proučevano območje, kjer pride do največ kršitev motenja javnega reda in miru

4 PRIREDITVE

Področje prireditve na območju parka Tivoli bomo najprej pregledali s pomočjo slovenske zakonodaje.

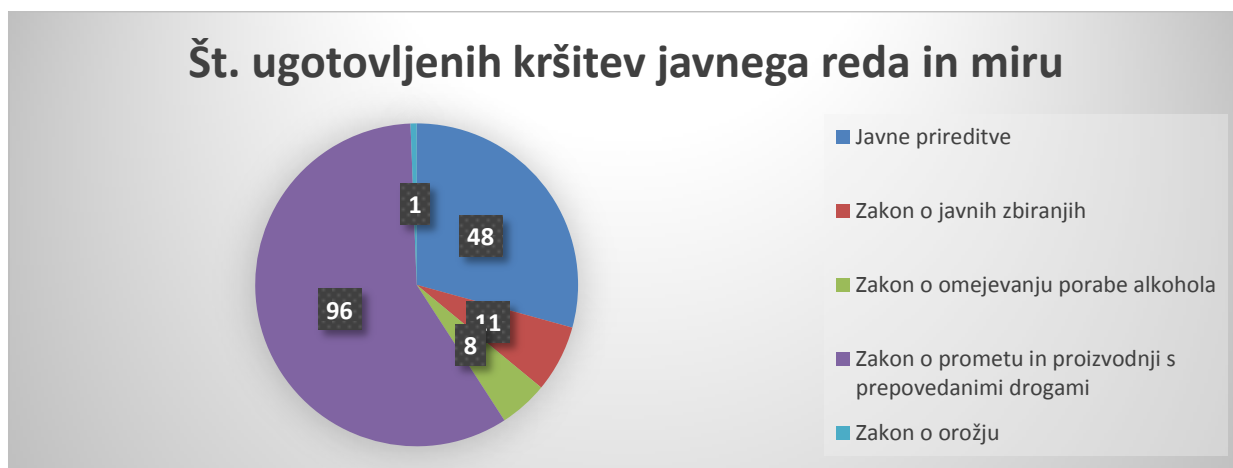
4. člen Zakona o javnih zbiranjih (v nadaljevanju ZJZ) (2011) opredeljuje javne prireditve kot »vsako organizirano zbiranje oseb zaradi izvajanja kulturne, športne, zabavne, izobraževalne, verske ali druge aktivnosti tako, da je udeležba brezpogojno ali pod določenimi pogoji dovoljena vsakomur« (ZJZ, 2011). Tretji del ZJZ (2011) govori o zagotavljanju reda na shodu oziroma na prireditvi. Za slednjega je odgovoren vodja projekta, ki je pri tem dolžan

sodelovati s policijo. Za vzdrževanje reda skrbijo reditelji, ki pa pri tem ne smejo uporabljati orožja ali drugih prisilnih sredstev. V primeru, da rediteljsko službo zagotavlja subjekt, ki opravlja dejavnost varovanja javnih zbiranj, smejo varnostniki izvajati tudi druge ukrepe, ki jih določa Zakon o zasebnem varovanju (v nadaljevanju ZzasV) (2011). ZZasV kot ukrepe varnostnika določa opozorilo, ustno odredbo, ugotavljanje istovetnosti, površinski pregled, preprečitev vstopa oziroma izstopa iz varovanega območja, zadržanje osebe, uporabo fizične sile ter uporabo sredstev za vklepanje in vezanje (ZZasV, 2011).

Park Tivoli je središče številnih prireditev za otroke (na primer Lunin festival), mlade (Žur z razlogom, Škisova tržnica), aktivne prebivalce (številni teki) in vse tiste, ki iščejo razvedrilo. Hala Tivoli je prostor, kjer se odvijajo mnogi športni derbiji ter glasbeni in drugi nastopi. Vsi ti dogodki na to območje privabljajo množico ljudi, kar lahko pripelje do določenih varnostnih ogrožanj. Po besedah mestnih redarjev problem predstavljajo predvsem prireditve za mlade, saj se ti pred prireditvami zbirajo v določenih delih parka, tam popivajo, za seboj pa pustijo ogromno steklenic, plastenk in drugih odpadkov. Slednji postanejo problematični naslednji dan, ko ljudje v park na sprehod pripeljejo pse, ki se tako lahko porežejo na razbitih steklenicah.

Po mnenju policistov na območju parka Tivoli izstopajo varnostni problemi v zvezi z javnimi prireditvami. Najbolj odmevna prireditev je Žur z razlogom, konec meseca avgusta, na kateri je ugotovljenih največ kršitev po Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (2000) in manjše številko kršitev po Zakonu o varstvu javnega reda in miru (2006) ter Zakonu o omejevanju porabe alkohola (2003). V spodnjem grafikonu so prikazani podatki o kršitvah javnega reda in miru na območju parka Tivoli v letu 2013 (Policija, 2014).

Graf 2: Število ugotovljenih kršitev javnega reda in miru

Po ZJZ (2011) naj bi red na tovrstnih prireditvah zagotavljali reditelji. V današnjih časih njihovo vlogo prevzemajo zasebne varnostne službe, ki se ukvarjajo s tem, poleg tega pa imajo varnostniki možnost uporabe določenih ukrepov, česar reditelji nimajo. Varnostnikom na pomoč v določenih primerih priskočijo mestno redarstvo in/ali policija.

5 GRAFITIRANJE

Grafitiranje bi lahko opredelili kot prekršek po Zakonu o prekršku (v nadaljevanju ZP) (2011), torej kot »dejanje, ki pomeni kršitev zakona, uredbe vlade, odloka samouprave, lokalne skupnosti« (ZP, 2011) ali kot kaznivo dejanje po Kazenskem zakoniku (v nadaljevanju KZ), torej kot kaznivo dejanje poškodovanja tuje stvari, saj gre pri tem za uničenje, poškodovanje tuje stvari (KZ, 2012).

Grafitiranje v parku Tivoli je problem predvsem v podhodu pri Moderni galeriji, ki predstavlja povezavo mestnega središča s parkom Tivoli. Podhod je tudi sicer prostor, kjer se zadržujejo brezdomci, občasno ulični glasbeniki, predvsem pa je bil že večkrat tarča različnih oblik vandalizma (največkrat gre za grafitiranje).

Podhod je bil leta 2009 obnovljen. Izvedeno je bilo fino peskanje betonskih vertikalnih površin in stropov, kot rešitev problematike grafitiranja pa je bila nameščena antigrafitna zaščita vertikalnih speskanih površin (Vandalizem v podhodu Tivoli pri Moderni galeriji, 2009).

Slika 25: Podhod, v katerem je bilo pred leti največ grafitov

Vendar pa niti antigrafitna zaščita ni ustavila grafitarjev, saj so se kmalu po obnovitvi spet pojavili vandalski napisi. Poleg tega so grafitarji (oziroma v tem primeru bolje rečeno

vandali) balone, napolnjene z barvo, metali v steno in mrežo, kar posledično še podraži povrnitev v prejšnje stanje. Potrebno je namreč demontirati antigrafitne zaščite, očistiti steno za njimi in nato še samo mrežo oziroma zaščito (Vandalizem v podhodu Tivoli pri Moderni galeriji, 2009).

Čeprav ZP (2011) kot kazen za prekršek sicer določa globo, opomin in podobno, pa teh storilcev največkrat ne odkrijejo, zaradi česar pade plačilo stroškov vrnitve v prvotno stanje na breme Mestne občine Ljubljana in s tem njenih prebivalcev.

6 PROBLEMATIKA, POVEZANA S PSI

Park Tivoli je zaradi številnih sprehajalnih poti priljubljen za sprehajalce psov. Neupoštevanje pravil lastnikov psov pa privede do številnih varnostnih problemov, kot so npr. onesnaževanje z iztrebki, neprivezani psi in ugrizi psov. Navedeni problemi lahko predstavljajo prekrške. Če lastnik psa ne pobere iztrebkov za svojim psom in s tem povzroči umazanijo na sprehajalnih poteh ali travnatih površinah, je lahko za to kaznovan.

MOL je leta 2009 sprejela Odlok o urejanju in čiščenju občinskih cest in javnih zelenih površin (v nadaljevanju odlok). V 3. členu odloka so opredeljene javne zelene površine, v katere spadajo javni parki. Park Tivoli je javni park in s tem tudi javna zelena površina. Za lastnike psov je v odloku pomembno peto poglavje z naslovom Pravice in obveznosti uporabnikov, predvsem pa 18. člen, v katerem je zapisano: »skrbnik psa in konja mora imeti pri sebi vrečke ali drugo opremo za odstranitev iztrebkov, ki jih mora takoj odstraniti v primeru onesnaženja občinske ceste ali javne zelene površine«. V primeru kršitve tega člena, se lahko skrbnika psa kaznuje z globo 40 evrov, kar je zapisano v 32. členu odloka (Odlok o urejanju in čiščenju občinskih cest in javnih zelenih površin, 2009).

Razpon globe za nepobrane iztrebke določa ZP, končno višino zneska pa določi občina sama. Globe izrekajo občinski inšpektorji in redarji. Inšpektorjev in redarjev naj bi bilo premalo, da bi lahko dosledno opravljali svoje delo. Onesnaževanje lahko zmanjšamo z večjim izobraževanjem skrbnikov psov (VIDEO: Pobirajte pasje iztrebke, 2009).

Psi morajo biti v parku Tivoli privezani. To določa 11. člen odloka, v katerem je zapisano, da je na javnih zelenih površinah prepovedano voditi pse brez povodca. V tem členu je določeno tudi, da je prepovedano voditi pse na mesta, kjer je znak za prepoved. Posameznika, ki krši

zgoraj navedena pravila, se lahko kaznuje z globo 50 evrov, kar je določeno v 25. členu odloka (Odlok o urejanju in čiščenju občinskih cest in javnih zelenih površin, 2009).

Na problematiko neprivezanih psov se nanaša tudi Zakon o zaščiti živali (v nadaljevanju ZZZiv). Ta v 11. členu določa, da mora skrbnik psa na javnem mestu zagotoviti fizično varstvo psa in sicer tako, da je pes na povodcu. Kršitelju sicer grozi globa od 200 do 400 evrov, kar je določeno v 46. a členu v zadnjem odstavku (Zakon o zaščiti živali, 2007).

V preteklem letu je bilo poslanih nekaj pisnih pritožb občanov, ki se nanašajo na sprehajanje psov brez fizičnega varstva, zato so policisti skupaj z MR MOL postrili nadzor nad skrbniki psov. V spodnjem grafikonu je prikazano število kršitev ZZZiv v letih 2012 in 2013 na območju parka Tivoli (Policija, 2014).

Graf 3: Število kršitev ZZZiv v letih 2012 in 2013

Po podatkih Uprave RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (v nadaljevanju UVHVVR) največji problem predstavljajo spuščeni psi. Tveganje za ugrize je toliko večje, če psi niso privezani. Na UVHVVR beležijo podatke o ugrizih. V Ljubljani je bilo v centralnem registru psov v letu 2012 zabeleženih 99 pasjih ugrizov, lani do meseca julija pa 56 ugrizov (V Sloveniji živi skoraj četrt milijona psov, 2013).

V sodelovanju z redarji MOL smo v parku Tivoli opravili analizo glede varnostne problematike v povezavi s psi. Ugotovili smo, da so v parku Tivoli postavljena posebno ograjena pasja stranišča, ki so videti kot peskovnih z leseno ogrado. Problem smo zaznali, ker v bližini pasjih stranišč ni niti enega smetnjaka, v katerega bi lahko lastniki psov odvrgli vrečko z iztrebkom, zato se le te zbirajo kar v pasjem stranišču. Kot problematično smo zaznali tudi očitno premajhno število smetnjakov skozi celotno območje Tivolija. Lastnik psa

mora vrečko z iztrebkom nositi kar nekaj časa, da pride do prvega smetnjaka, kar nekatere lastnike odvrne od pobiranja iztrebkov za svojimi psi.

Pri sprehodu skozi park Tivoli smo opazili le eno tablo, ki opozarja na to, da morajo biti psi na vrvi, kar je očitno premalo, da bi jo videla večina sprehajalcev psov.

Vodja četrtnega okoliša Ljubljana nam je povedal, da v preteklih dveh letih mestni redarji niso izrekli globe za nepobrane pasje iztrebke ali za neprivezanega psa, lastnike so zgolj opozarjali.

7 ZAKLJUČEK

Pri pisanju prispevka smo ugotovili, da se na območju Tivolija pojavlja mnogo varnostnih problemov. Prihaja do izvršitev kaznivih dejanj in prekrškov, ki so sankcionirani s strani mestnega redarstva in policije.

Pri opazovanju in analizi prometne problematike smo ugotovili, da je v parku premalo parkirnih mest, zato je tudi pretočnost prometa med prireditvami slaba. Poleg tega večkrat pride do prometnih nesreč, ki se končajo s pobegom storilca. Potrebna bi bila izgradnja večjega parkirišča, ki bi obiskovalcem prireditev in parka omogočala brezplačno parkiranje. Kot problem smo navedli tudi prečkanje parka s kolesom, saj v parku ni dovolj tabel, ki bi označevale, da je vožnja s kolesom prepovedana. Potrebna bi bila postavitve dopolnilnih tabel. Ocenjujemo, da je prepoved vožnje s kolesom skozi park nesmiselna, saj bi s tem lahko povečali pretočnost prometa v času prireditev in olajšali delo redarjem pri zagotavljanju varnosti na opazovanem območju.

V parku prihaja tudi do vandalizma in motenja javnega reda in miru. O tem priča predvsem uničevanje otroških igral, ki jih občina zaradi prevelikih stroškov ne popravlja. V letih 2012 in 2013 je skupno prišlo do 43 kršitev javnega reda in miru. Po podatkih naj bi prihajalo tudi do vlomov v vozila, tatvin in ropov, lahkih telesnih poškodb in povzročitve splošne nevarnosti. Zaznali smo tudi pojav beračenja, ki je problematično v primerih, ko je žaljivo ali vsiljivo. Največ beračenja se pojavlja v podhodu pri Moderni galeriji, kjer pa je v zadnjih letih prišlo do problema grafitiranja. Čeprav je bila postavljena antigrafitna zaščita vertikalnih spleskanih površin, to ni zaustavilo grafiterjev pri uničevanju omenjenih površin.

Praviloma naj bi varnost na prireditvah zagotavljali reditelji, vendar njihovo vlogo vedno večkrat prevzemajo zasebne varnostne službe in njihovi varnostniki, ki jih občasno priskočijo na pomoč redarji ali policisti. Poleg tega se na tem mestu pojavlja tudi problem

onesnaževanja, saj je po športnih dogodkih na preiskanem območju veliko različnih odpadkov in steklenic alkoholnih pijač.

Pri problematiki, povezani s psi, smo ugotovili, da skrbniki psov ne počistijo za svojimi ljubljenci in tako prispevajo k onesnaževanju parka. Pogosto prihaja tudi do nepotrebnih ugrizov, saj psi niso privezani. Kot rešitev naštetih problemov smo navedli večje izobraževanje lastnikov psov o njihovi vzgoji in skrbi za njih. Poleg tega smo ugotovili tudi, da v parku primanjkuje smetnjakov, kamor bi lastniki in skrbniki psov lahko odlagali vrečke z iztrebki.

Če bi želeli v parku doseči višjo stopnjo varnosti in tako prispevati k boljšemu počutju obiskovalcev, bi bilo potrebno razmisliti o problemih in njihovih rešitvah, ki smo jih opisali v prispevku. Potrebno bi bilo sodelovanje policije in mestnega redarstva z občino, saj bi jim tudi ti lahko pomagali pri urejanju parka in nižanju stopnje kriminalitete.

8 UPORABLJENI VIRI

- Jesenšek, M. (4. 7. 2013). Kolesarjenje skozi Tivoli še vedno prepovedano. *Delo.si*. Pridobljeno na <http://www.delo.si/novice/ljubljana/kolesarjenje-skozi-tivoli-se-vedno-prepovedano.html>
- Kazenski zakonik – uradno prečiščeno besedilo (KZ-1-UPB2). (2012). *Uradni list RS*, (50/2012).
- Odlok o urejanju in čiščenju občinskih cest in javnih zelenih površin. (2009). *Uradni list RS*, (11/2009).
- Policija. (2014). Kriminaliteta – statistika. Statistični podatki za leto 2012 in 2013. Ljubljana: GPU.
- Pravilnik o prometni signalizaciji in prometni opremi na javnih cestah. (2000). *Uradni list RS*, (46/00).
- Projekti MOL. (2009). *Podhod Tivoli*. Pridobljeno na <http://ljublanski.projekti.si/podhod-tivoli-900702.aspx>
- V Sloveniji živi skoraj četrta milijona psov. (20. 7. 2013). *Siol.net*. Pridobljeno na http://www.siol.net/novice/slovenija/2013/07/v_sloveniji_zivi_skoraj_cetrta_milijona_psov.aspx
- Vandalizem v podhodu Tivoli pri Moderni galeriji. (14. 9. 2009). *Ljubljana.si*. Pridobljeno na <http://www.ljubljana.si/si/mol/novice/13859/detail.html>
- VIDEO: Pobirajte pasje iztrebke. (12. 6. 2009). *Delo.si*. Pridobljeno na <http://www.delo.si/clanek/82511>
- Zakon o javnih zbiranjih – uradno prečiščeno besedilo (ZJZ-UPB5). 2011. *Uradni list RS*,

(64/2011).

Zakon o prekrških – uradno prečiščeno besedilo (ZP-1-UPB8). (2011). *Uradni list RS*, (29/2011).

Zakon o varstvu javnega reda in miru. (2006). *Uradni list RS*, (70/06).

Zakon o zaščiti živali - uradno prečiščeno besedilo (ZZZiv-UPB2). (2007). *Uradni list RS*, (43/07).

Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).